

Matiu **Nægkiariien sə rani mə nəfe i** **nəkukuə**

Nəkukuə i Matiu rımərai raməgkiari ia nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən mamini mə iəmə i kani mə Mesaea sə profet kupwən me həməni mə truvehe ruvəuvehe raka. Mesaea nəha in nəha Iesu sə ruvehe mə truehimiru nəkur Isrel mine nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel. Matiu in riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu in rımərai nəkukuə i. Matiu rımərai raka nəkukuə i kurirə nəkur Rom housi testesi nimwə səvəi Kumwesən fwe Jerusalem ia nuk 70. Mak mine Luk irau mwi kımərai nəkukuə sə raməgkiari ia nımıruien səvəi Iesu. Mətə nəkukuə səvəi Matiu raməgkiari ia narımnari me nepwın səməme hopə ia nəkukuə səvənrau. Matiu raməgkiari pik ia Iesu mə in Mesaea sə nəkukuə səvəi Oltestamen rınaməgkiari irə. Nægkiariien sə Matiu raməgkiari pik irə in i: “Nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə” uə “Nıtətə ia neiai.” Ikəvsini nəgkiariien nəha fwe ia Oltestamen. Ro iamınhi irə mine nərmama həpik rerınraha rırhi mə Matiu rımərai nəkukuə i ramevən ti nəkur Isrel. Matiu rımərai ia nəkukuə səvənhi mə Iesu Kristo in iahtən asori. Iesu rahatən kitaha ia loa səvəi Kumwesən mine nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.

Kaha kupwən me səvəi Iesu Kristo

¹ *Kwopi nægkiariien i rani nægghi kaha kupwæn me sævai Iesu Kristo. In kwænækwus sævai Kig Tevit mine kwænækwus sævai Epraham.

² Epraham in tata sævai Aesak,
Aesak in tata sævai Jekop,
Jekop in tata sævai Juta mine piävni me,^a

³ *Juta in tata sævai Peres mine Sara. Mama sævænrau næ Tamar.

Peres in tata sævai Hesron,
Hesron in tata sævai Ram,

⁴ Ram^b in tata sævai Aminatap,
Aminatap in tata sævai Nason,
Nason in tata sævai Salmon,

⁵ *Salmon in tata sævai Poas. Mama sævai Poas næ Rehap.

Poas in tata sævai Opet. Mama sævai Opet næ Rut.^c
Opet in tata sævai Jese,

⁶ *Jese in tata sævai Kig Tevit.

Kig Tevit in tata sævai Solomon. Mama sævai Solomon næ Patsepa pran sævai Uria kupwæn.

⁷ Solomon in tata sævai Rehopoam,
Rehopoam in tata sævai Apia,

Apia in tata sævai Asa.^d

⁸ Asa in tata sævai Jehosafat,
Jehosafat in tata sævai Joram,

Joram in tata sævai Usia,

⁹ Usia in tata sævai Jotam,

* **1:1:** Jen 22:18, 1Kron 17:11, Luk 3:23-38 **a 1:2:** Juta mine piävni me iräha pam twelef. Iräha näha kaha kupwæn me sævai näkur Isrel. * **1:3:** Jen 38:29-30, Rut 4:18-22 **b 1:4:** Nægghin riti mwi Aram (1Kron 2:9) * **1:5:** Rut 4:13-17 **c 1:5:** Ævsini näkukuæ näha Rut ia Oltestamen * **1:6:** 2Saml 12:24 **d 1:7:** Nægghin riti mwi mä Asaf

Jotam in tata sǝvǝi Ahas,
 Ahas in tata sǝvǝi Hesehia,
¹⁰ Hesehia in tata sǝvǝi Manase,
 Manase in tata sǝvǝi Amon,
 Amon in tata sǝvǝi Josaea,

¹¹ *Josaea in tata sǝvǝi Jekonaea mine piǝvni me. Ia
 nǝpǝn nǝha kǝnǝrhi irapw nǝkur Isrel hǝier
 mhǝuvǝn ia tǝnǝ Papilon.

¹² *Ia nǝpǝn nǝha nǝkur Isrel hǝmǝier irǝ
 mhǝuvǝn ia tǝnǝ Papilon, Jekonaea in tata sǝvǝi
 Sealtiel,

Sealtiel in tata sǝvǝi Serupapel,

¹³ Serupapel in tata sǝvǝi Apiut,

Apiut in tata sǝvǝi Eliakim,

Eliakim in tata sǝvǝi Asop,

¹⁴ Asop in tata sǝvǝi Jatok,

Jatok in tata sǝvǝi Akim,

Akim in tata sǝvǝi Eliut,

¹⁵ Eliut in tata sǝvǝi Eleasar,

Eleasar in tata sǝvǝi Matan,

Matan in tata sǝvǝi Jekop,

¹⁶ Jekop in tata sǝvǝi Josef.

Josef nǝ in iǝrman sǝvǝi Meri. Meri nǝ in pran nǝ
 mama sǝvǝi Iesu. Iesu nǝ kani nǝghǝn nǝ
 Kristo.

¹⁷ Ro iamǝnhi irǝ fwe Epraham meste pehe Kig
 Tevit tata me irǝha pam fotin. Fwe Kig Tevit meste
 pehe kǝnǝrhi irapw nǝkur Isrel hǝier mhǝuvǝn ia
 tǝnǝ Papilon tata me irǝha pam fotin. Fwe ia
 nǝpǝn nǝha nǝkur Isrel hǝmǝier irǝ mhǝuvǝn ia tǝnǝ

* **1:11:** 2King 24:14-15, 2Kron 36:10, Jer 27:20 * **1:12:** Esra 3:2

Papilon meste pehe Kristo rətui tata me irəha pam fotin.

Iesu Kristo rətui

18 *In i nəgkiariien sə rani Iesu Kristo mə rınəfo mətui. Mama səvənhi nəghin nə Meri. Fwe kupwən kəsisəg in mə tresi pen iərman riti nəghin nə Josef. Nəpin irau krouəpwəh narə pəriien ihi, Meri rətoni mə rino tıpwin ia nəgse Nənimwin Ikinan. 19 Josef in iərmama riti sə noien səvənhi ratukwatukw, rəpwəh nokeikeien mə Meri trauris ia nəmri nərmama. Ro pen nətərigien səvənhi mə trəpwəh afafa a in.

20 Mətə nəpin Josef ramətəriɡ mə tro iamınhi, agelo riti səvəi Iərimənu rier pen tukwe ia nəməkrəhaien, mını mə, “Josef, kwənəkwus səvəi Kig Tevit. Tikuvehi Meri mə pran səim, məpwəh nehekirien. Iəkunouihi nəha ia tıpwin ruvehe ia nəgse Nənimwin Ikinan. 21 *Meri trərəhi tini iərman, tikaməkeikei misegi pen nəghin nə mə Iesu,^e ti nəri nə mə in truvehimiru nərmama me səvənhi, muvehi raka nərəhaien me səvənraha.”

22 Narimnari me pam i həier pehe iamınhi mə nəgkiariien i truvehe mukuə sə Iərimənu rıməni irapw ia tərhui profet riti səvənhi fwe kupwən.

23 *In rıməni mə, “Həregi ro. Prən i rıreirei ihi iərman tro tıpwin, mərəhi tini iərman. Nənə irəha tuhəsegi pen nəghin nə mə Emanuel.” (Nıpwrai nəhag nəha in i mə Kumwesən ramarə tukutaha.)

* 1:18: Luk 1:27,35 * 1:21: Luk 1:31, 2:21 e 1:21: Nıpwrai nəhag nəha mə “Iərimənu rauvehimiru nərmama.” * 1:23: Aes 7:14

24 Nəp̄in Josef rətui ia napriien səvənhi, ro nəfe agelo nəha səvəi Iərimənu rīmāni pen tukwe in, muvehi Meri mə pran səvənhi, 25 *mətə r̄ipkapri pəri mhə irau min meste rərəhi t̄ini iərman. Nənə Josef r̄isegi pen nəgh̄in nə mə Iesu.

2

Nəmə h̄aukurən amasan noien səvəi kəm̄əhau me

1 Nəp̄in Iesu r̄inətui raka ia rukwənu Petlehem ia tənə Jutia, ia nəp̄in nəha Kig Herot ramərimənu, nərmama me nepw̄in səməme h̄aukurən amasan noien səvəi kəm̄əhau me h̄əuku pen fwe meri rautə ik̄in, mhəuvehe ia Jerusalem, 2 mamhəres mə, “Iəkunouihi nəha r̄ipkətui a i, in kig səvəi nəkur Isrel, in pəku? Kimaha iahənətoni kəm̄əhau səvənhi fwe ia kwopun meri rautə ik̄in, nənə iahaməuvehe mə taheiwaiu ia nənimen, mhəuvei pen nis̄iaien sək̄imaha min.”

3 Nəp̄in Kig Herot r̄iregi nəgkiariien nəha, in mine nəkur Jerusalem me pam h̄ərkərinari mhehek̄ir. 4 Nənə Kig Herot rəkwēin pris asori me mine nahatən me səməme kamhahatən nəkur Isrel ia Loa səvəi Moses, nənə mərəs pen irəha i mə, “Iəmə nə kani mə Kristo trətui pəku?”

5 Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “Ia rukwənu Petlehem ia tənə Jutia. Kimaha iahəukurən mə tro iam̄inhi irə t̄i nəri nə mə profet riti fwe kupwən r̄imərai nəgkiariien i mə:

6 *Mətə ik̄ Petlehem ia tənə Jutia
r̄ipko mhə ik̄ rukwənu auər a ia rukwənu asori
me ia tənə Jutia.

* 1:25: Luk 2:7, 21 * 2:6: Maeka 5:2, Jon 7:42

Iærman riti truku pen ia niram, mærimænu ia nærmama.

In trætui amasan ti sipsip me sæiou nækur Is-rel.’ ”

⁷ Ia næþin næha Kig Herot rækwein afafa næmæ me næha hæukuræn amasan noien sævæi kæmæhau me hæuvehe. Ræres pen iræha i næfe næþin atukwatukw hænætoni kæmæhau næha rutæ vi a iræ. ⁸ Næþin hæni pam, in rærhi pen iræha, mini mæ, “Kîmiaha tihæuvæn fwe Petlehem, mhætui amasan ro iækunouihî næha mæ in pæku. Næþin hiætoni, tihæuvehe mhæni sas pehe tukw iou i, pwæh iou mwi iakevæn meiwaiu ia nænimen, muvei pen nisaiien sæiou min.”

⁹ Næmæ me næha hætærig pam nægkiariien sævæi Kig Herot, nænæ mhæier. Ia suatuk hætoni kæmæhau næha hænætoni næþin rautæ vi a fwe ia kwopun meri rautæ ikîn rakupwæn ia niræha, mamevæn meste rærer atukwatukw mæhiæpwîn kwopun næha iækunouihî ramaræ ikîn. ¹⁰ Næþin iræha hætoni kæmæhau næha, rerînraha ragien, hagien pik. ¹¹ *Nænæ hæuvnimwæ ia nækwai nimwæ næha, mhætoni iækunouihî næha irau mama sævænhi Meri, mhænîmwî nukurhunraha, mhæuvei pen nisaiien sævænraha min. Ia næþin næha hæsevæ ia tænæripw me sævænraha, mhæuvei pen nari amasan me min. Hæuvei pen kol mine nise nei mi næ kani mæ fragkinsens mine mîr. ¹² Nænæ ia næþin iræ, Kumwesæn rinise iræha ia næmækræhaien mæ tuhæpwæh nirærigien mhæuvæn ti Kig Herot. Ro pen iræha hæier, mamhesi pen suatuk æpæ, mamhæuvæn fwe imwænraha.

* **2:11:** Sam 72:10-15, Aes 60:6

Josef mine Meri krouvehi Iesu, rouap, rouevan fwe Ijip

¹³ Nənə nəp̄in nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həuvəier raka, agelo riti səvəi Iərimənu rier pen t̄i Josef ia nəməkrəhaien, m̄ini mə, “Əskəmter, mərəhi iəkunouihi i irau mama səvənhi, mharap, mharevən fwe ia tənə Ijip, mamhararə fwe ikin meste iou takini mə ti-harrərig. Ripko mhə tui Kig Herot trətui iəkunouihi i mə trousi əpune.” ¹⁴ Ro iam̄inhi irə Josef riskəmter ia nəp̄in, mərəhi iəkunouihi i irau mama səvəi iəkunouihi, mharevən fwe ia Ijip. ¹⁵ *Nənə irəhar hararə fwe ikin meste Kig Herot remhə. Nəri nəha rier pehe iam̄inhi mə nəgkiariien i tru-vehe mukuə sə Iərimənu r̄iməni irapw ia tərhui profet riti səvənhi fwe kupwən. In r̄iməni mə, “Takəkwein nərik rier ia tənə Ijip muvehe.”

Naruagən me səvəi Kig Herot housi əpune nəkwərhakwərha me

¹⁶ Nəp̄in Kig Herot rətoni mə nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həneikuə irə, niemaha rəpi pik in. In rərhi pen naruagən me səvənhi həuvən mhousi əpune n̄ipwnəti nərman me pam fwe ia Petlehem mine ia kwopun me ipaka səməme nuk səvənraha kəru meiwaiu. In ramesi pen a nəp̄in atukwatukw kəməhau nəha rutə vi a irə rəmwhen nəmə me nəha həukurən amasan noien səvəi kəməhau me həməni pen tukwe in. ¹⁷ Narimnari me nəha ro nəgkiariien i Profet Jeremaea r̄iməni ruvəuvehe muvəukuə:

* **2:15:** Hos 11:1

18 **“Kamregi pran riti fwe ia Rama
ramasæk mamækwein əpwəmwis.
Rejel nə ramasæk ti nɪpwnətɪn me,
nənə mɪpkokeikei mhə mə iərmama riti
trəgkiari vivi min,
ti nəri nə mə nɪpwnətɪn me həuvəiwən.”*

Josef mine Meri mine Iesu harevən fwe ia Nasaret

19 Nəpɪn Kig Herot remhə, Josef in fwe Ijip,
nənə agelo riti səvəi Iərimənu rier pen tukwe in
ia nəməkrəhaien, 20 **mɪni mə, “Əskəmter, mərəhi
iəkunouihi i mine mama səvənhi mharevən fwe
ia tənə Isrel. Nərmama me nəha kənamhətui
iəkunouihi i mə tuhousi əpune həuvamhə.”*

21 Ro iamɪnhi irə Josef riskəmter irau mama səvəi
iəkunouihi, mharevən fwe ia tənə Isrel. 22 Mətə
nəpɪn Josef riregi mə Akeleas ruvehi təmwki tata
səvənhi Herot, mamərimənu ia tənə Jutia, in re-
hekɪr nevənien fwe ikin. Nənə ti nəri nə mə
Kumwesən rɪnise mwɪ in ia nəməkrəhaien mə
trəpwəh nevənien fwe ikin, in rier mevən fwe
ia tənə Kalili. 23 **Ia kwopun nəha revən ma-
marə ia taon riti kani mə Nasaret. Nəri nəha
rier pehe iamɪnhi mo nəgkiariien i profet me
həməni fwe kupwən ruvəuvehe muvəukuə. Irəha
həgkiari ia Kristo, mhəni mə, “Tukəkwein in mə
iamə Nasaret.”*

3

*Jon Paptaes raməvisau fwe ia kwopun akwesak-
wes ikin*

* 2:18: Jer 31:15, Jen 35:19
2:39, Aes 11:1, 53:2, Jon 1:46

* 2:20: Eks 4:19

* 2:23: Luk

1 Nuk me nepwɪn ruvehe mukurau, nənə Jon Paptaes ruvehe ia kwopun akwesakwes ikin fwe ia tənə Jutia, maməvisau m nərmama mə,
 2 *^a“Kɪmiaha tihaməkeikei mhərərɪg ia noien ərəha me səkɪmiaha tɪ nəri nə mə nɪtətə ia neiai^a ruvəuvehe ipaka.” 3 *Jon nəha in iəmə Profet Aesea rəgkiari irə fwe kupwən nəpɪn rɪni mə,
 “Reri iərmama riti raməkwein əpwəmwi s ia kwopun akwesakwes ikin, mamɪni mə,
 ‘Kɪmiaha tihaməkeikei mhəpərhi suatuk səvəi Iərimənu səkɪtaha,
 mhəmri atukwatukw suatuk ouihi me səvənhi.’”

4 *Jon ramarkahu ia tɪnari kɪno ia nɪmwheri kamel, mamətoti ia teki nərimɪru, maməni kinhə mɪne kwənɪpwət ia sukapak. 5 Nərmama me həpɪk həier ia Jerusalem mɪne kwopun me ia tənə Jutia mɪne kwopun me ipaka tɪ nui arɪs Jotan, mamhəuvən tɪ Jon, 6 mamhəni irapw noien ərəha me səvənraha, nənə in ramo paptaes ia nɪrəha ia nui arɪs Jotan.

7 *Mətə nəpɪn Jon rətɔni Farisi me mɪne Satusi me həpɪk kamhəuvehe mə in tro paptaes ia nɪrəha, in rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Kɪmiaha hiəmwhen ia snek me kamhahi əpune nərmama. Kumwesən niemaha rəpi. Rɪpko mhə tui in trərpwɪn noien ərəha me səkɪmiaha. Sin rɪni pehe tukumiaha i mə tihap raka irə? 8 Kɪmiaha tihaməkeikei mho noien amasan me trahatən pen mə hiənəpwəh pərhiən

* 3:2: Mat 4:17, Mak 1:15 a 3:2: Nəpɪn rɪpɪk Matiu rani nəgkiariien i mə “Nɪtətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * 3:3: Aes 40:3 * 3:4: 2King

1:8 * 3:7: Mat 12:34, 23:33

noien ərəha me səkimiaha. ⁹ *Rərəha tihəni pen tukumiaha me i mə Epraham in kaha səkimiaha. Iakani pehe tukumiaha i mə Kumwesən rukurən nuvehiiən kəruətərei me i, mo nɪpwnəti Epraham me ia nirəha. ¹⁰ *In rɪnərpwi pen raka paha səvənhi ia nuai nei me na trərai. Nei me pam səməme həpkukuə mhə nukwai nei amasan in trərai əmwesi, mousə pen irəha ia napw.

¹¹ *Iou iakamo paptas ia kimiaha ia nui tɪ nəri nə mə hiənəpwəh noien ərəha me səkimiaha. Mətə iərmama nəha rauvehe kurirə ia nirak niskaiien səvənhi rasori məpi raka iou. Iou iəpkəmwhən mhə mə takuvehi raka put səvənhi. In tro paptas ia kimiaha ia Nənimwɪn Ikinan mine ia napw.

¹² *Fok səvənhi, in rarukwi utə nuni nari me irə, rɪnəmak raka ia rəgɪn. Na trɪrukwi utə nuni nari me səvənhi irə tɪ nuaiien nunɪn mine tekɪn. Nuni nari me sə ramasan in trɪpeki pen irəha ia nimwə səvənhi sə ramoeite nəvegɪnien ikɪn, mətə tekɪn sə rərəha in trɪhiəi pen napw irə, napw sə trɪpkɪfwə mhə.”

Jon ro paptas ia Iesu

¹³ Ia nəpɪn nəha Iesu ruku pen ia tənə Kalili, muvehe ia nui arɪs Jotan mə Jon tro paptas irə. ¹⁴ Mətə Jon raməmwur mamɪnise in, mamɪni mɪnuə, “Kwa ik i tiko paptas ia nirak. Rəfo ikuvehe tukw iou mə tako paptas ia niram?”

¹⁵ Mətə Iesu rɪni pen tukwe in mə, “Rekəm. Tikaməkeikei mo paptas ia nirak təkwtəkɪwuni. Ratukwatukw tɪ nəri nə mə ia noien nəha krau

* **3:9:** Jon 8:33,39, Rom 2:28-29, 4:12 * **3:10:** Mat 7:19, Luk 13:6-9 * **3:11:** Jon 1:26-27,33, Wok Me 1:5 * **3:12:** Mat 13:30

trauo narimnari me pam sə Kumwesən rokeikei hæuvehe mhəukuə.” Ro pen Jon rəsəni, mo paptas irə.

¹⁶* Nəpɪn Jon rino raka paptas ia Iesu, Iesu rutə pehe ia nui, təkwtəkwni a kəpuapən rəkweg tukwe, in rətoni Nənimwɪn səvəi Kumwesən rameiwaiu pehe rosi mak inhəripw, muvehe məkure irə. ¹⁷* Nənə reri Kumwesən ruku pen ia neiai, mɪni mə, “In i nərik keikei. Rerik ragien tukwe.”

4

Setan raməmwur mə tro Iesu rɪmwei ia nərəhαιen

¹* Nənə Nənimwɪn Ikinan riri pen Iesu revən ia kwopun akwesakwes ikin. Ia kwopun nəha Setan raməmwur mə tro Iesu rɪmwei ia nərəhαιen.

²* Iesu rɪpkəni mhə nari meste pen nəpɪn foti ia nəpɪn mɪne ia ran. Kurirə ikin nukumhə rɪnahi pɪk in. ³ Nənə Setan sə raməmwur mə tro nərmama həmwei ia nərəhαιen, ruvehe, mɪni pen ti Iesu i mə, “Trɪni mɪnuə ik Tɪni Kumwesən pərɪhien, ni pen ti kəruətərei me i mə tuhəuvehe mho nəveɟɪniən^a ia nɪrəha.”

⁴* Mətə Iesu rɪni mə, “Kɪmərαι pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tərmama trɪpkɪmɪru mhə ia nəveɟɪniən əpa, mətə trɪmɪru ia nəɟkɪarɪien pam sə raku pen ia tərɪhui Kumwesən.’ ”

⁵ Nənə Setan ruvehi Iesu, mevən fwe ia taon ikinan nəha Jerusalem, mukurei pen in ia kwopun

* **3:16:** Jon 1:32 * **3:17:** Sam 2:7, Aes 42:1, Mat 12:18, 17:5, Luk 9:35 * **4:1:** Hip 2:18, 4:15 * **4:2:** Eks 34:28, Jen 3:1-7 a **4:3:** Uə bred * **4:4:** Dut 8:3

riti irənhə anan ia təkure nimwə səvəi Kumwesən,
⁶ nənə mini pen tukwe in mə, “Trini minuə ik Tini
 Kumwesən pərhiən, ivə irapw. Kimərai pen ia
 Nəkukuə Ikinan mə,
 ‘Kumwesən trini pen ti nagelo me səvənhi mə irəha
 tuhaməkeikei mhətui amasan tukw ik,
 mhəuvehi utə ik ia rəginraha,
 kamo ikouini nisum ia kəruətəri riti.’ ”

⁷ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Mətə
 kimərai pen mwi ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tikəpwəh
 neipweipwiien Iərimənu Kumwesən səim.’ ”

⁸ Nənə Setan ruvehi mwi in muvehi mevən fwe
 ia təkue rititə sə rəpwəmwis anan, mahatən irapw
 nitətə me pam kig me ia tiprənə i kamhərimənu
 ia nirəha, mahatən irapw mwi nautə amasan
 me pam ia nitətə me nəha, ⁹ mini pen ti Iesu i
 mə, “Narimnari me pam nəha takuvei pehe mik
 trini minuə ikisiai iou, minimwi nukurhum mi ia
 nənimək.”

¹⁰ *Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Evən
 isipwin, Setan! Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan
 mə, ‘Tikimimwi nukurhum mi ia nəmri Iərimənu
 Kumwesən səim, misiai in. In əpa nə tiko
 nəkwan.’ ”

¹¹ *Ia nəpin nəha Setan rəpwəh Iesu mamevən.
 Nənə Iesu rətoni nagelo me həuvehe, mamho tuk-
 wini nari min.

Iesu rīnaməvisau ia tənə Kalili

¹² *Ia nəpin nəha kəkwtəmhiri Jon Paptas ku-
 vehi puvnimwə in ia kalapus. Nəpin Iesu riregi,
 in rəpwəh kwopun nəha, mirərig mevən ia tənə

* **4:7:** Dut 6:16 * **4:10:** Dut 6:13 * **4:11:** Hip 1:6,14 * **4:12:**
 Mak 6:17, Luk 3:19-20

Kalili, ¹³* nənə mier ia taon nəha Nasaret, mevən mamarə ia Kapaneam. Kapaneam in taon riti ipaka ti nui asori Kalili fwe ia tiprənə səvəi Sepulun mine Naftali. ¹⁴ Nəri nəha rier pehe iamīnhi mə nəgkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In riməni mə,

¹⁵ “Tənə səvəi Sepulun mine tənə səvəi Naftali, ipaka ti nui asori Kalili fwe ia nīkare nui aris Jotan pen, in i tənə Kalili kwopun nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel kamharə ikīn.

¹⁶ Nərmama səməme kamharə ia nəpitəvien tuhətoni nukuraanien asori riti.

Nərmama səməme kamharə ia təmwkəmwi nemhəien nukuraanien riti trutə məhiəpwīn irəha.”

¹⁷* Ia nəpīn nəha Iesu rinaməvisau, minamini mə, “Kīmīaha tihaməkeikei mhərərīg ia noien ərəha me səkīmīaha ti nəri nə mə nītətə ia neiai ruvəuvehe ipaka.”^b

Iesu rəkwein nərmama nepwīn mə tuhəkurirə in

¹⁸ Nəpīn Iesu ramavən ia nīkare nui asori Kalili, in rətoni iərmama kəru, Saemon (iəmə kani mwi nəghīn mə Pita) mine pləvni nəghīn nə Antru. Krauerukw net ia nui ti nəri nə mə irau iərmama mi kravi nəmu. ¹⁹* Iesu rini pen ti nirau i mə, “Rouvehe roukurirə iou. Pwəh iou tako kīmirau iərmama mi sə kravi nərmama.” ²⁰* Təkwtəkwni a krouəpwəh net me səvənrau roukurirə in.

* **4:13:** Jon 2:12 * **4:17:** Mat 3:2 **b** **4:17:** Nəpīn ripik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nītətə ia neiai.” Nīpwrai nəgkiariien i in i “Nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **4:19:** Luk 5:1-11, Mat 13:47 * **4:20:** Mat 19:27

21 Kurirə ikin Iesu ravən ouihi a mwi, mətoni iərmama kəru mwi, Jemes mine piəvni nəghin nə Jon. Irau tini Sepeti mi. Krauəkure ia nəkwai nitətə ouihi riti irəhar tata səvənrau kamharitiri net me səvənrahar. Iesu rəkwein irau, 22 nənə təkwtəkwuni a krouəpwəh nitətə ouihi mine tata səvənrau, rouevən roukurirə in.

Iesu ro nərmama me həpik həuvehe mhəsanin

23 *Iesu revən ia kwopun me pam ia tənə Kalili, mamahətən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməvisau irapw nəgkiariien amasan ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mamomasan nərmama me pam səməme kamhemhə ia nemhəien me səpəmsəpə mine səməme nemhəien rouraha nipəri nipwranraha.

24 *Ro pen nərmama kamhəni pik nəghi Iesu. Nəgkiariien səvənraha rəuvirəis mamevən ia kwopun me pam ia tənə Siria. Nənə irəha həuvehi nərmama me pam səməme kamhemhə, mhəuvehi mhəuvehe tukwe. Irəha kamhemhə ia nemhəien me səpəmsəpə. Nepwın nipwranraha raməmisə. Nepwın nəremhə me kamharə ia nirəha. Nepwın nemhəien nəha nikəvan ramo irəha. Nepwın nipəri nipwranraha remhə. Nənə Iesu ro irəha həuvehe mhəsanin. 25 *Nənə nərmama həpik kamhəkurirə ia Iesu. Nepwın həuku pen ia tənə Kalili, nepwın həuku pen fwe Tekapolis, kwopun taon ten ikin, nepwın həuku pen ia Jerusalem mine tənə Jutia. Nənə nepwın həuku pen ia nikare nui aris Jotan pen mwi.

* 4:23: Mak 1:39, Mat 9:3, Wok Me 10:38

* 4:24: Mak 6:55

* 4:25: Mak 3:7-8

5

Iesu ramahatən nərmama me ia təkuaṛ

¹ Nəpɪn Iesu rətoni nərmama me həuvəpɪk, rutə ia təkuaṛ riti məkure. Nərmama me səvənhi həuvehe tukwe, ² nənə in rɪnamahatən irəha, mɪnamɪni mə,

³ * “Nərmama səməme hətə sas ia rerɪnraha mə irəha həmwən ia nərmama nautə səvənraha riwən, rerɪnraha tragien, ti nəri nə mə nɪtətə ia neiaia səvənraha.

⁴ * Nərmama səməme kamhəregi rərəha mamhasək, rerɪnraha tragien, ti nəri nə mə Kumwesən truvehi utə nətərigien səvənraha.

⁵ * Nərmama səməme həpkəfiutə mhə ia nirəha, rerɪnraha tragien, ti nəri nə mə Kumwesən truvei pen tɪprənə i mɪnraha.

⁶ * Nərmama səməme hokeikei pɪk mə tuhətoni noien atukwatukw, mamhəregi nokeikeien nəha rəmwen ia iərmama nukumhə ramahi, maməkwa, rerɪnraha tragien, ti nəri nə mə Kumwesən tro irəha həregi həkuvətə.

⁷ * Nərmama səməme kamhapi ti nərmama, rerɪnraha tragien, ti nəri nə mə Kumwesən trapi mwi ti nirəha.

* **5:3:** Aes 57:15 **a 5:3:** Nəpɪn rɪpɪk Matiu rani nəgkiariien i mə “Nɪtətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **5:4:** Aes 61:2-3, Rev 7:17 * **5:5:** Sam 37:11 * **5:6:** Aes 55:1-2 * **5:7:** Jem 2:13

- 8 *Nərmama səməme nətərigien səvənraha rəmher,
rerinraha tragien,
ti nəri nə mə irəha tuhətə Kumwesən.
- 9 *Nərmama səməme kamhəmri nəmərinuien,
rerinraha tragien,
ti nəri nə mə tukini irəha mə nīpwnəti
Kumwesən me.
- 10 *Nərmama səməme kamometə irəha ti nəri nə
mə kamho noien atukwatukw, rerinraha
tragien,
ti nəri nə mə nitətə ia neiai səvənraha.

11 *Kimiāha i rerimiāha tragien nəpīn nərmama
tuharis əkenhīn ia kimiāha, mhometə kimiāha,
mhəni nəgkiariien ərəha me səpəmsəpə mine
neikuəien me, mhousi kimiāha irə ti nəri nə
mə kimiāha nərmama me səiou. 12 *Kimiāha
tihaməkeikei mhəregi ramasan, mhagien pik, ti
nəri nə mə nərkuien səkimiāha rasori fwe ia neiai.
Kimiāha hiəukurən mə nərmama me hənometə
profet kupwən me ia noien a mwi nəha.”

Iesu rəgkiari ia sol mine nukuraanien

13 “Kimiāha nə hiəmwhen ia sol ia ti prənə i. Mətə
trini minuə sol nəsienien səvənhi ruvəiwən, tukəfo
mwi rəsien mwi? Sol nə ri pkəmwhen mhə mə tuko
nari amasan riti mwi irə. Ramasan mə tukərarki a
i, nənə nərmama tuhavən irə.

14 *Kimiāha nə hiəmwhen ia nukuraanien ia
ti prənə i. Taon riti fwe ia təkure təkueər ko
ri pkərkwafə mhə. 15 *Nərmama me həpkihai pen

* 5:8: Sam 24:3-4, 51:10, 73:1 * 5:9: 1Jon 3:2-3 * 5:10: Hip
12:4, 1Pit 3:14 * 5:11: 1Tes 4:14, Jem 1:2 * 5:12: 2Kron
36:16, Wok Me 7:52, Hip 11:32-38, Jem 5:10 * 5:14: Jon 8:12, 9:5
* 5:15: Mak 4:21, Luk 8:16, 11:33

mhə napw ia laet mhəuiui ia nari riti, mətə irəha tuhaməkeikei mhəkurei utə i ia nəri kakurei utə laet irə mə nərmama ia nəkwai nimwə tuhətoni raməhiapw. ¹⁶ *Rəmwən a mwi ia kīmīaha tihaməkeikei mho laet səkīmīaha ruək asori ia nəmri nərmama pwəh hətoni noien amasan me səkīmīaha nənə mhəgnəgini Tata səkīmīaha fwe ia neiai.”

Iesu rəgkiari ia Loa səvəi Moses

¹⁷ *“Rerīmīaha trəpwəh nīrhien mə iakuvehe mə takərarki Loa səvəi Moses mīne nəgkiariien səvəi profet kupwən me. Iapkuvehe mhə mə takərarki nəgkiariien me səvənraha, mətə iakuvehe mə tako nəgkiariien me səvənraha həuvehe mhəukuə. ¹⁸ *Iakani nīpərhiēnien tukumīaha i mə loa nəha trīpkiwən mhə meste tīprənə mīne neiai trouiwən. Nəgkiariien kwakwa uə nīpəri nəgkiariien kwakwa kīmərāi pen ia loa nəha trīpkiwən mhə meste narimnari me pam tuhəier irapw. ¹⁹ *Ro pen iərmama sə trərui loa riti rouihi ia loa me i, mamahatən nərmama me mə tuho mwi iamīnhi, tukəkwein in mə iəmə auər a ia nītətə ia neiai. Mətə iərmama sə tresi pen loa me i, mamahatən nərmama me irə, tukəkwein in mə iəmə asori ia nītətə ia neiai. ²⁰ Iou iakani pehe tukumīaha i mə noien səkīmīaha traməkeikei matukwatukw məpi raka noien səvəi nahatən me səvəi Loa mīne noien səvəi Farisi me. Mə rekəm, kīmīaha tihəpwəh nuvnimwəien ia nītətə ia neiai ia nəpīn riti.”

* **5:16:** Efes 5:8-9, 1Tes 2:12

* **5:17:** Mat 3:15, Rom 3:31, 10:4

* **5:18:** Luk 16:17, 21:33

* **5:19:** Jem 2:10

Iesu rægkiari ia noien səvəi niemaha

21 **“Kimiaha hiəuvəregi raka kiməni pen ti kaha kupwən me səkitaha mə, ‘Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama. Trini minuə iərmama riti rousi əpune iərmama riti ratukwatukw mə tuko nərpwɪnien min.’* 22 **Mətə iou iakani pehe tuku-miaha i iərmama sə ramo niemaha m piəvni, ratukwatukw mə tuko nərpwɪnien min. Iərmama sə trini pen ti piəvni mə, ‘Ikamarməri,’ ratukwatukw mə tukuvi irapw in ia nəmri nəmə asori me. Iərmama sə trəskiari ərəha anan ia piəvni, ratukwatukw mə trevən ia kwopun napw asori rauək ikin.*

23 **Ro pen trini minuə ikamərer pen ia nifatə səvəi Kumwesən mə tikuvei pen nari riti min, nənə ia kwopun nəha rerim rirhi mə piam niemaha raməpi in ti nari riti ikino min,* 24 *tikəpwəh nəri nəha ikuə tikuvei pen m Kumwesən pwəh raməmak ia nikare nifatə, nənə mevən. Tikaməkeikei mukupwən mevən ti piam rouamasan kimirau min, nənə kurirə ikrərig, muvei pen narimnari me səim ia təkure nifatə ramevən ti Kumwesən.*

25 **Trini minuə iko noien ərəha riti ia iərmama, nənə in rokeikei mə kimirau min tirouərer ia nəmri nəmə asori me pwəh həkiri noien səim, ramasan mə tikevən akwauakw, rouəmri atukwatukw nəri nəha nəpin kimirau irauesi pen ihi suatuk rauevən ia kwopun kaməkiri nəgkiariien ikin. Rərəha mə iərmama nəha ikino noien*

* 5:21: Eks 20:13, 21:12, Lev 24:17, Dut 5:17 * 5:22: 1Jon 3:15

* 5:23: Mak 11:25 * 5:25: Mat 6:14-15, Mat 18:34-35

ərəha irə trəmri pen ik ia rəgi iəmə asori sə raməkiri nəgkiariien, nənə iəmə asori sə raməkiri nəgkiariien trəmri pen ik ia rəgi polis, nənə tukuvehi puvnimwə ik ia kalapus. ²⁶ Iakani nīpərhiēniēn tukw ik i mə tikəpwəh niēriēn ia kalapus meste ikərəkū pen pam faen me səim.”

Iesu rini mə iərman rerin trəpwəh nakresien pran

²⁷ * “Kimiāha hiəuvəregi raka kiməni mə, ‘Tikəpwəh nakresien pran səvəi iərməpə.’ ²⁸ * Mətə iou iakani pehe tukumiāha i trini minuə iərman riti rətoni pran riti, nənə rerin rakres i, iəmə nəha rinərui raka nəgkiariien nəha ia rerin. ²⁹ * Trini minuə nənīmēm mwatuk ramo ik ikamwei ia nərəhaiēn, tikukumwiri raka, mərarki. Nənīmēm nīpəri nīpwram a. Trini minuə ikouraha nīpəri nīpwram ramasan pīk məpi raka mə tukərarki pen nīpwram me pam ia kwopun napw asori rauək ikin. ³⁰ * Nənə trini minuə rəgim mwatuk ramo ik ikamwei ia nərəhaiēn, tikərari raka, mərarki. Rəgim nīpəri nīpwram a. Trini minuə ikouraha nīpəri nīpwram ramasan pīk məpi raka mə tukərarki pen nīpwram me pam ia kwopun napw asori rauək ikin.”

Iesu rini mə iərman trəpwəh nəpwəhiēn pran səvənhi

³¹ * “Nəgkiariien riti mwi kiməni fwe kupwən in i mə, ‘Iərman sə rokeikei mə trəpwəh pran səvənhi pwəh ruvei pen nīmwai nəkukuə riti m pran

* **5:27:** Eks 20:14, Dut 5:18 * **5:28:** 2Tes 2:14 * **5:29:** Mat 18:9, Mak 9:47, Kol 3:5 * **5:30:** Mat 18:8, Mak 9:43 * **5:31:** Dut 24:1-4, Mak 10:4, 1Kor 7:10-11

səvənhi rani mə in rɪnəpwəh in.’ ³² Mətə iou iakani pehe tukumiaha i trɪni mɪnuə iərman riti rəpwəh pran səvənhi, pran sə rɪpko əpnəpen mhə nari irau iərməpə, ramouraha səvənhi pran, mamə in revən mamətui iərməpə riti mə triri in. Trɪni mɪnuə prən nəha resi pen iərməpə riti iamɪnhi, in ramo noien ərəha. Iərman nəha in ramesi pen rɪpko mhə iərman atukwatukw səvənhi. Nənə iərman sə ramiri pran sə iərman səvənhi rɪnəpwəh in ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri səvəi iərməpə.”

Iesu rini mə tikəpwəh nahatən penien nari, muvehi kwəsuaahi

³³ * “Nəgkiariien riti mwi kɪmiaha hiəuvəregi raka kɪmənɪ pen tɪ kaha kupwən me in i mə, “Tikəpwəh nuvehien kwəsuaahi ia nəmri Iərimənu meikuə irə, mətə tikaməkeikei mo nəfe ikɪməuvehi kwəsuaahi mɪni mə tiko.’ ³⁴⁻³⁵ * Mətə iou iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nuvehien kwəsuaahi iamɪnhi. Tikəpwəh nahatən penien neiai uə tɪprənə uə Jerusalem muvehi kwəsuaahi ia nirəhar, tɪ nəri nə mə neiai in nə kwopun Kumwesən raməkure ikɪn mamərimənu, tɪprənə in nə nəri Kumwesən ramərpwi utə tɪpage nɪsun mi irə, nənə Jerusalem in nə taon səvənhi, in Iərimənu Asori. ³⁶ Tikəpwəh nahatən penien kəmkapwə, muvehi kwəsuaahi irə, tɪ nəri nə mə ko ipko mhə nɪmwai nukwənem riti ruvehe məpsan uə ruvehe mɪpɪtəv. ³⁷ * Mətə nəgkiariien səim pwəh ro iamɪnhi. Tikɪni

* **5:33:** Eks 20:7, Lev 19:12, Nam 30:2, Dut 23:21 * **5:34-35:** Aes 66:1, Jem 5:12, Mat 23:22, Wok Me 7:49, Sam 48:2, Aes 66:1 * **5:37:** Jem 5:12

a ‘Ouəh’ uə ‘Rekəm.’ Nəgkiariien sə rəpi raka nəgkiariien mi nəha ruku pen ti Setan.”

Iesu rini mə tikəpwəh nərpwiniien noien ərəha səvəi nərmama

³⁸ * “Kimiaha hiəuvəregi raka kiməni mə, ‘Trini minuə iərmama rouraha nənimek riti tukaməkeikei kouraha mwi nənimen riti. Trini minuə iərmama rouraha revik riti tukaməkeikei kouraha mwi revin riti.’ ³⁹ * Mətə iou iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nəvisəien kimiaha iərmama rərəha, mhəpwəh nərpwiniien tai noien ərəha səvənhi iamənhi. Trini minuə iərmama riti rəpwi nikare nikəpwim mwatuk, ikuvei pen mwi nikaren mour min. ⁴⁰ * Trini minuə iərmama riti ruvi irəpw ik ia nəgkiariien asori mə truvei raka səim karkahu, ikuvei pen mwi səim kot min. ⁴¹ Trini minuə iərmama riti raməkeikei mik mə tikəvrani narimnari me səvənhi mavən kilometa kuatia, ikavən kilometa kəru kimirau min. ⁴² Trini minuə iərmama riti rəres ik nari riti, ikuvei pen min. Tikəpwəh nəniseien iərmama sə rokeikei mə truvehi ouihi a səim narimnari me.”

Iesu rini mə tikokeikei nərmama səməme haməmwəki ik

⁴³ * “Kimiaha hiəuvəregi raka kiməni mə, ‘Tikaməkeikei mokeikei piam nənə məmwəki iərmama sə raməmwəki ik.’ ⁴⁴ * Mətə iou iakani pehe tukumiaha i mə kimiaha tihaməkeikei mhokeikei nərmama səməme haməmwəki kimiaha, nənə mhəfwaki ti nərmama səməme

* **5:38:** Eks 21:24, Lev 24:20, Dut 19:21 * **5:39:** Lev 19:18, Jon 18:22-23 * **5:40:** 1Kor 6:7 * **5:43:** Lev 19:18 * **5:44:** Eks 23:4-5, Luk 23:34, Wok Me 7:60, Rom 12:14,20

kamhometə kɪmiaha. ⁴⁵ *Noien nəha trahatən pen mə Tata səkɪmiaha fwe ia neiai nɪpwnətɪn me nə kɪmiaha, tɪ nəri nə mə in ramo meri səvənhi rautə nukwəsikər raməhiəpwɪn nərmama ərəha me mɪne nərmama amasan me. In ramərhi irapw mwi nesən raməfwɪ nərmama atukwatukw mɪne nərmama həpkatukwatukw mhə. ⁴⁶ Kɪmiaha hiaməfətərig irə? Trɪni mɪnuə kɪmiaha hiokeikei a nərmama səməme hokeikei kɪmiaha, Kumwesən trəgnəgɪni kɪmiaha tɪ nəfe? Nərmama kamərəku pen takis mɪnrəha irəha mwi kamho noien nəha! ⁴⁷ Nənə trɪni mɪnuə kɪmiaha hiaməgkiari pen m piəvmiaha me a, nəfe noien amasan hiamo mhəpi raka nərmama me nepwɪn? Nərmama me səməme həreirei Kumwesən irəha mwi kamho noien nəha! ⁴⁸ *Ro pen kɪmiaha tihaməkeikei mhatukwatukw rəmwhən ia Tata səkɪmiaha fwe ia neiai in ratukwatukw.”

6

Iesu rəgkiari ia nəriari penien nari m nərmama nautə səvənraha riwən

¹ *“Kɪmiaha tihaməsiari nəpɪn hiamo noien atukwatukw me səkɪmiaha, mhəpwəh noien ia nəmri nərmama me mə irəha tuhətɔni. Trɪni mɪnuə hiamo iamɪnhi irə, nərəkuien səkɪmiaha sə truku pen tɪ Tata səkɪmiaha fwe ia neiai triwən.

² Nəpɪn ikuə tikuvei pen nari riti mə trasitu ia nərmama nautə səvənraha riwən, ikəpwəh nukupwənien məse kisɪpw rəmwhən kəuatkəsua me kamho ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel mɪne ia suatuk me mə nərmama tuhətɔni

* **5:45:** Efes 5:1 * **5:48:** Lev 19:2, Dut 18:13 * **6:1:** Mat 23:5

mhəgnəgini irəha. Iakani nɪpərhiɛniɛn tukumiaha i nərɱama me nəha həuvəuvehɪ raka nərəkuiɛn səvənraha. ³ *Mətə nəpɪn tikuvei pen nari riti mə trasitu ia nərɱama nautə səvənraha riwən, ikəpwəh nəseniɛn rəgim mour rukurən nəfe rəgim mwatuk ramo. ⁴ Ro iamɪnhi irə tiko afafa nəriariɛn səim, nənə səim Tata sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuiɛn mik.”

Iesu rəgkiari ia nəfwakiɛn

⁵ *“Nənə nəpɪn kimiaha tihəfwaki, hiəpwəh noien rəmwhɛn ia kəuətəkəsua me kamho. Irəha kamhərer ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel mɪne ia kwopun me suatuk me həuvehe mamhəvsiek ikɪn, mamhəfwaki mə nərɱama tuhətoni irəha. Irəha hokeikei pɪk noien nəha, mətə iakani nɪpərhiɛniɛn tukumiaha i mə nərɱama me nəha həuvəuvehɪ raka nərəkuiɛn səvənraha. ⁶ *Mətə nəpɪn tikəfwaki, ikevən ia nəkwai rum səim mərəpɪnhə, məfwaki m Tata səim sə nərɱama həpkətoni mhə. Nənə Tata səim sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuiɛn mik. ⁷ *Nənə nəpɪn kimiaha tihəfwaki, hiəpwəh nɪniɛn nəgkiariɛn me riɪk rəmwhɛn ia nərɱama səməme həreirei Kumwesən kamho. Irəha rərɪnraha riɪhi mə kumwesən me səvənraha tuhəregi irəha ti nəri nə mə kamhəni nəgkiariɛn me riɪk. ⁸ *Kimiaha tihəpwəh noien rəmwhɛn ia nirəha ti nəri nə mə nəpɪn kimiaha hiəpkəres mhə ihi Tata səkimiaha, in ruvəukurən raka narimnari

* **6:3:** Mat 25:37-40 * **6:5:** Mat 23:5, Luk 18:10-14 * **6:6:** 2King 4:33 * **6:7:** Aes 1:15, 1King 18:26-29 * **6:8:** Mat 6:32

me sə həiwən təni kímiaha. ⁹ *Ro pen kímiaha tihəfwaki iamínhi irə:

‘Tata səkímaha ia neiai,

Pwəh nərmama həsiai nəghim ro ikinan i.

¹⁰ *Pwəh nitətə sə ikamərimənu irə ruvehe.

Pwəh ko nəkwam ia tiprənə rəmwhen kamo nəkwam ia neiai.

¹¹ Tikuvei pehe nəveginien sənəmaha rəmwhen səvəi nəpín ipwet.

¹² *Tikenouenou noien ərəha me səkímaha rəmwhen kímaha iahamenouenou noien ərəha me səməme nərmama hamo ia kímaha.

¹³ *Tikəpwəh niri penien kímaha ia kwopun tahəmwei ia nərəhaien ikín, mətə tikínise Setan mə trəpwəh nourahaien kímaha.’

¹⁴ *Tríni mínuə kímiaha hienouenou noien ərəha me səvəi nərmama, Tata səkímiaha fwe ia neiai in mwi trenouenou noien ərəha me səkímiaha. ¹⁵ Mətə tríni mínuə kímiaha hiəpwəh nenouenouien noien ərəha me səvəi nərmama, Tata səkímiaha trəpwəh mwi nenouenouien noien ərəha me səkímiaha.”

Iesu rəgkiari ia nəpwəhien nəveginien ti nəfwakíien

¹⁶ *“Nənə nəpín tihəpwəh naniien nari mə tihəfwaki, hiəpwəh noien nənimemiaha rəpou rəmwhen ia kəuətkəsua me kamho. Irəha kamho nənimenraha ruvehe mopəiti mə nərmama me

* **6:9:** Jon 17:6 * **6:10:** Mat 7:21, 26:39, Luk 22:42 * **6:12:**

Mat 6:14-15, Mat 18:21-35 * **6:13:** Luk 22:40, Jem 1:13, Jon

17:15, 2Tes 3:3, 2Tim 4:18, 1Kron 29:11-13 * **6:14:** Mak 11:25-26

* **6:16:** Aes 58:5-9

tuhətoni mhəukurən mə kamhəpwəh naniien nari. Iakani nīpərhienien tukumiaha i nərmama me nəha həuvəuvehi raka nərəkuien səvənraha. ¹⁷ Mətə nəpīn ikuə tikəpwəh nəniien nari mə tikəfwaki, ikaikuas ia nənimem, mahakwi oel ia nukwənem. ¹⁸ Nənə nərmama tuhəpwəh nətoniien mə ikəpwəh nəniien nari, mətə Tata səim sə nərmama həkətətoni mhə trətətoni. Nənə Tata nəha səim sə ramətə narimnari me kamo afafa truvei pehe nərəkuien mik.”

Iesu rəgkiari ia noeiteien nautə ia neiai

¹⁹ *“Kīmiaha tihəpwəh noeiteien nautə səkīmiaha ia tīprənə i. Ia kwopun i uvne me mine nopweiiien kraouraha nari. Ia kwopun i rakres me kamheitehi nimwə, mamhəuvnimwə, mamhakres. ²⁰ *Mətə kīmiaha tihaməkeikei mhoeite nautə səkīmiaha ia neiai. Ia kwopun nəha uvne me mine nopweiiien kroupkouraha mhə nari. Rakres me həkəitehi mhə nimwə mə tuhəuvnimwə mhakres. ²¹ Iakani iamīnhi irə tī nəri nə mə kwopun nautə səim raməmak ikīn, nətərigien səim traməmak mwī ikīn.”

Iesu rəgkiari ia nəmri iərmama

²² “Nəmri iərmama in nə rauvei pen nukuraanien m nīpwran. Ro iamīnhi irə trīni mīnuə nənimem ramasan, nīpwram pam trukuər ia nukuraanien. ²³ Mətə mə nənimem rərəha, nīpwram pam trukuər ia nəpitəvien. Trīni mīnuə nukuraanien ia rerim ro nəpitəvien irə, ikamarə ia nəpitəvien pərhien.”

* **6:19:** Jem 5:1-3 * **6:20:** Mat 19:21, Luk 18:22, Kol 3:1-2

Iesu rægkiari ia iamə asori kəru

²⁴ “Iərmama riti riwən ramo tukwini nari ko ro nəkwai iamə asori kəru. Trini minuə ro iamihni irə, trokeikei riti, məmwəki riti, uə trisiai riti niþkisiai mhə riti. Kimiaha ko hiəpkuvehi pəri mhə Kumwesən mine mane mho iamə asori mi irə səkimiaha mə tiho pəri nəkwənrəu.”

Iesu rægkiari ia nətəriɡ pikien ia narimnari me səvəi tiþrənəi

²⁵ * “Ro pen iakani pehe tukumiaha i mə tihəpwəh nətəriɡ pikien ti nimiruien səkimiaha, mamhəres nəfe tihani uə nəfe tihənimwi. Tihəpwəh nətəriɡ pikien ia niþwramiaha, mamhəres nəfe tiharkahu i. Nimiruien riþko mhə səvəi nəveginien əpa. Niþwrai iərmama riþko mhə səvəi tinari əpa. ²⁶ * Hətə ro menu me i ia nimagouagou. Irəha həpwəh nəpweiiən nari, mhəpwəh nesiiən nukwan, mhəpwəh noeiteien nəveginien ia nimwə sə kamoeite nəveginien ikin. Mətə Tata səkimiaha ia neiai raməkwməni irəha. Nənə ia nənimen kimiaha hiamasan pik mhəpi raka irəha. ²⁷ Sin ia kimiaha ko ro nimiruien səvənhni rəpwəmwis mwi səvəi nəpən ouihni a trini minuə ramətəriɡ pik tukwe? Kimiaha riti ko riþko mhə nəri nəha.

²⁸ Ro iamihni irə rəfo hiamətəriɡ pik ti tinari? Hətoni ro tihinari me ia kwopun me mə kamhəfətə irə. Irəha həpwəh noien wok, mhəpwəh nitiiriiən tinari. ²⁹ * Mətə iakani pehe tukumiaha i Kig Solomon fwe kupwən nautə səvənhni rasori pik, mamarkahu tinari amasan me,

* **6:25:** Fil 4:6, 1Tim 6:6-8, Hip 13:5, 1Tes 5:7

* **6:26:** Mat

10:29-31, Luk 12:6-7 * **6:29:** 1King 10, 2Kron 9

mətə tɪnari səvənhi rɪpkamasan mhə rəmwhen ia tihinari me i. ³⁰ Kimiaha nahatətəien səkimiaha rɪpkiskai mhə. Kumwesən rauvei pen tɪnari amasan me m tihinari me, nəri auər a tihinari me kamhəmɪru ipwet mətə trakwakwi haukei, mhəsas, kuvani ia napw. Mə Kumwesən ramo iamɪnha irə, in truvei pehe mwi tɪnari m kimiaha məpi raka. ³¹ Ro pen tihəpwəh nətəriɣ pɪkien, mamhəres mə, ‘Tsani nəfe?’ uə ‘Tsənɪmwi nəfe?’ uə ‘Tsarkahu ia nəfe?’ ³² *Nərmama səməme hərəirei Kumwesən kamhətui əmisə nəvegɪnien mɪne tɪnari. Nənə Tata səkimiaha ia neiaɪ ruvəukurən raka narimnari me i mə tihaməkeikei mhəuvehi. ³³ *Mətə kimiaha tihəkupwən mhətui əmisə nɪtətə sə in ramərimənu irə mɪne noien atukwatukw me səvənhi, nənə in truvei pehe mwi narimnari me pam i m kimiaha. ³⁴ *Ro pen kimiaha tihəpwəh nətəriɣ pɪkien ti nəfe trakwakwi. Narimnari me səvəi trakwakwi səvəi trakwakwi. Nəsəsauien me səvəi nəpɪn kuatia nəmwhen raka.”

7

Iesu rəɣkiari ia nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha

¹ * “Kimiaha tihəpwəh nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha kamo Kumwesən rəkiri mwi kimiaha ti noien ərəha me səkimiaha. ² * Nəkiriien səkimiaha sə hiaməkiri nərmama irə, tukəkiri mwi kimiaha irə. Nərpwɪnien səkimiaha sə hiamo m nərmama tukərpwɪn pehe mwi m kimiaha.

* **6:32:** Mat 6:8 * **6:33:** 1King 3:13-14, Sam 37:4,25, Rom 14:17

* **6:34:** Eks 16:4,19, Mat 6:11 * **7:1:** Rom 2:1, 1Kor 4:5, Jem

4:11-12 * **7:2:** Mak 4:24

³ Rəfo ikamətə nīmwəkmwəki nei sə raməmak ia nəmri piām, mətə ipkətə mhə nīpəri nei asori sə raməmak ia nənimem? ⁴ Trīni mīnuə nīpəri nei asori raməmak ia nənimem, rəfo iakamini pen ti piām mə, ‘Əseni iou, pwəh iakiskəri raka nīmwəkmwəki nei sə raməmak ia nənimem?’ ⁵ Ik iərmama sə ikamo kəuətksuə tikaməkeikei mukupwən muvehi raka nīpəri nei asori sə raməmak ia nənimem, kurirə irə ikətə amasan nari mə tikiskəri raka nīmwəkmwəki nei sə raməmak ia nəmri piām.

⁶ *Kimiaha tihəpwəh nuvei penien nari sə ro ikinan m kuri me. Rərəha mə kuri me nəha hərəri mhahi testesi nīpwrāmiaha. Tihəpwəh nərarki penien nəri amasan nənimen rutə pik revən ti pikə me. Rərəha mə pikə me nəha havən irə ia nisunraha.”

İesu rīni mə tikəres nari, mətui nari, mīkunkun ia təpinhə

⁷ * “Trīni mīnuə hiokeikei nari riti, ramasan mə tihəres, nənə tukuvei pehe m kimiaha. Tihətui əmisə i, nənə tihətoni. Tihəkunkun ia təpinhə, nənə tukəsevər tukumiaha. ⁸ * İərmama sə raməres nari, truvehi nari. İərmama sə ramətui əmisə nari, trətoni. İərmama sə rakunkun ia təpinhə, tukəsevər tukwe.

⁹ Sin ia kimiaha nəpīn iəkunouihī səvənhi rəres bred, truvei pen kəruətərei min, ¹⁰ uə rəres nəmu truvei pen snek? Rekəm! ¹¹ *Kimiaha tihaməkeikei mhəuvei pen narimnari amasan me m nəkwərhakwərha me səkimiaha. Mə

* **7:6:** Mat 10:11 * **7:7:** Mak 11:24, Jon 14:13, 15:7, Jon 16:23-24

* **7:8:** Jem 1:5, 1Jon 3:22, 1Jon 5:14-15 * **7:11:** Jem 1:17

kimiaha i nəkur ərəha hiəukurən noien iaminihi, hiaməfətəriḡ ia Tata səkimiaha ia neiai? In truvei pen narimnari amasan me rasori mwi m nərmama səməme kamhəres in tukwe. ¹² *Ro pen nəfe noien kimiaha hiokeikei mə nərmama tuho ia kimiaha, kimiaha mwi tiho ia nirəha, ti nəri nə mə in i nɪpwrai nəḡkiariien me ia Loa səvəi Moses mine nəkukuə me səvəi profet kupwən me.”

Iesu rəḡkiari ia suatuk kəru

¹³ *“Kimiaha tihaməkeikei mhəukurau ia ket ouihi. Iakani iaminihi irə ti nəri nə mə ket asori mine suatuk sə rɪməru ramevən ti nemhəien. Nərmama həpik kamhəukurau ia ket nəha. ¹⁴ *Mətə ket ouihi mine suatuk əknekɪn ramevən ti nɪmɪruien. Nərmama houhi a kamhətə suatuk nəha.”

Iesu rəḡkiari ia noien səvəi profet eikuə me

¹⁵ *“Kimiaha tihaməsiari ti profet eikuə me. Irəha tuhəuvehe tukumiaha mhəvi sipsip me ia nirəha, mətə rerɪnrəha rəmwhen ia kuri əprmin me. ¹⁶ *Kimiaha tihətə irəha, mhəukurən mə irəha profet eikuə me, ti nəri nə mə noien səvənraha trahətən pen. Rəfo, ko kesi nukwai krep ia rəhi, uə nukwai niemis ia nəkwus sə ro rɪrevɪn me? Rekəm! ¹⁷ Nei amasan raukuə kwənkwai nei amasan, mətə nei ərəha raukuə kwənkwai nei ərəha. ¹⁸ Nei amasan ko rəpwəh nukuəien kwənkwai nei ərəha. Nei ərəha ko rəpwəh nukuəien kwənkwai nei amasan. ¹⁹ *Nei me

* **7:12:** Mat 22:39-40, Luk 6:31, Rom 13:8-10 * **7:13:** Jon 10:7,9

* **7:14:** Wok Me 14:22 * **7:15:** Mat 24:4,24, Wok Me 20:29, 2Tes

2:1 * **7:16:** Kal 5:19-22, Jem 3:12 * **7:19:** Mat 3:10, Luk 3:9, Jon 15:6

pam sāmame hāpkukuə mhə kwənkwanraha sə ramasan kamərai əmwesi irəha, kamərarki pen ia napw. ²⁰*Ro pen kimiaha tihətə irəha mhəukurən mə irəha profet eikuə me ti nəri nə mə noien səvənraha trahatən pen.

²¹*Nərmama həpik kamhəkwein iou mə, ‘Iərimənu, Iərimənu,’ mətə ripko mhə irəha pam tuhəuvnimwə mhə ia nitətə ia neiai.^a Iərmama sə ramo nəkwai Tata səiou sə ramarə ia neiai in truvnimwə. ²²Ia nəp’in nəha nərmama həpik tuhəni pehe tukw iou i mə, ‘Iərimənu, Iərimənu, ia nəghim kimaha iahənəvisau m nərmama. Ia nəghim kimaha iahənəkoui irapw nəremhə me ia nərmama. Ia nəghim kimaha iahəno nimtətien asori me ripik. Rəfo ia kimaha?’ ²³*Mətə iou takini pen atukwatukw ti nirəha i mə, ‘Iou iapkukurən raka mhə kimiaha ia nəp’in riti. Kimiaha nərmama me hiamno noien ərəha, həuvən isipw’in tukw iou.’ ”

Iesu rəgkiari ia iərmama mi sə krauvrhəkin nimwə

²⁴“Iərmama sə riregi nəgkiariien me i səiou, mamno nəfe iakiməni, in trəmwhen ia iərmama riti rukurən nari muvrhəkin nimwə səvənhi ia təkure kəruətərei. ²⁵Nəp’in nesən rauər, iapiwən raiu, nimətəgi rəsua ia nimwə nəha, mətə nimwə nəha rəpwəh nimweiien ti nəri nə mə kiməuvrhəkin pen ramərer əknekən ia təkure kəruətərei. ²⁶Mətə iərmama sə riregi nəgkiariien me i səiou, məpwəh

* **7:20:** Mat 12:33 * **7:21:** Luk 6:46, Mat 21:31, Rom 2:13, Jem 1:22,25 ^a **7:21:** Nəp’in ripik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nipwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **7:23:** Sam 6:8, Mat 10:33, 25:41, Mat 13:41-42, 2Tim 2:19

noien nāfe iakimāni, in trēmwhen ia iārmama riti rīreirei nari muvrhəkīn nimwə səvənhi ia nīpəkīr. ²⁷ Nəpīn nesən rauər, iapiwən raiu, nīmətagi ruvehe məsuə ia nimwə nəha, nənə nimwə nəha rīmwei. Nəpīn rīmwei irə ruvehe mərəha pam.”

²⁸ Nəpīn Iesu rīni pam nəgkiariien me i, nərmama me həkəri asori nari ia nahatəniēn səvənhi, ²⁹* tī nəri nə mə in rahatən irəha rēmwhen iārmama sə ruvehi nasoriēn ruku pen tī Kumwesən. In ropə ia nahatən me səvənraha səməme kamhahatən Loa.

8

Iesu ro iārmama riti nemhəien skai ro tekīn ruvehe məsanīn

¹ Nəpīn Iesu reiwaiu ia təkūər nəha, nərmama həpīk kamhəkurirə i. ² Nənə iārmama riti nemhəien skai riti ro tekīn ruvehe tukwe in, minīmwi nukurhun mi ia nənimen, minī mə, “Iərimənu. Mə rerīm ragien, ko iko iou iakəmher?”

³ Nənə Iesu rosə pen rəgin, mīrapi in, minī mə, “Rerīk ragien. Tikuvehe məmher.” Təkwtəkwni a nemhəien səvəi iārmama nəha raraka irə. Nīpwran ruvehe məmher mwi. ⁴ *Nənə Iesu rīni pen tukwe in mə, “Tikətui amasan tukwe, məpwəh nīniēn nāfe iakīno mik tī iārmama riti. Mətə tikevən atukwatukw tī pris^a pwəh rətoni nīpwram mə rəmher. Tikuvei pen nāfe m Kumwesən sə Moses rīmāni. Nərmama me

* **7:29:** Mak 1:22, Luk 4:32, Jon 7:46 * **8:4:** Lev 14:1-32, Mat 9:30, Mak 7:36, Luk 17:14 ^a **8:4:** Pris me nəha Iesu raməgkiari ia nīrəha, irəha nīmwiwī Eron me. Fwe kupwən irəha kamho wok ia nimwə səvəi Kumwesən fwe Jerusalem.

tuhətōni həkurən mə nemhəien i ruvəiwən ia nīpwram.”

Iaruagən riti səvəi nəkur Rom ramahatətə ia Iesu

⁵*Iesu revən mapirapw ia taon nəha Kapaneam. Iaruagən riti səvəi nəkur Rom nəha ikīn in rasori ia naruagən me irəha pam hantret. Ruvehe ti Iesu, mərəs mə, ⁶“Iərimənu. Ko ikasitu ia nirak? Iərmama sə ramo tukwini nari miou raməmak fwe ia nəkwai nimwə səiou, mamregi rərəha anan, ko rīpkavən mhə.”

⁷Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Iou takuvehe mo in ruvehe məsanin.”

⁸Mətə iəmə asori səvəi naruagən me rini mə, “Iərimənu. Rīpko mhə iou iəmə amasan riti. Iapkamwhen mhə mə tikuvehe muvnimwə ia nimwə səiou. Mətə tikini a nəkwam, nənə pwəh iərmama sə ramo tukwini nari miou ruvehe məsanin. ⁹Iou mwi iərmama riti sə iakamarə tegin nəmə asori me. Naruagən me nepwin mwi kamharə tegin iou. Nəpin iakini pen ti riti mə ‘Evən,’ in trevən. Nəpin iakini pen ti riti mwi mə ‘Uvehe,’ in truvehe. Nəpin iakini pen ti iərmama sə ramo tukwini nari miou mə ‘O nəri,’ in tro.”

¹⁰*Nəpin Iesu riregi nəgkiariien nəha, rərkərinari, mini pen ti nərmama səməme kamhəkurirə in mə, “Iakani nīpərhienien tukumiaha i mə iou iapkətə raka mhə iəmə Isrel riti nahatətəien səvənhi riskai rəmwhen ia nahatətəien səvəi iəmə Rom i. ¹¹*Iakani pehe tukumiaha i mə nərmama həpik rīpko mhə irəha nəkur Isrel tuhəuku pen ia nīkaren parei mine

* **8:5:** Jon 4:47 * **8:10:** Mat 15:28 * **8:11:** Sam 107:3, Luk 13:29

nĭkaren peraha mhəuvehe mhani pəri nari irəha Epraham mine Aesak mine Jekop ia Nĭtətə ia Neiai.^b ¹² *Mətə nəkur Isrel, irəha nĭpwnəti nĭtətə nəha, tukərarki irapw irəha həpĭk fwe iruə ia kwopun rĭpitəv ikĭn. Ia kwopun nəha tuhasək, mhahi tərini revĭnraha.”

¹³ Nənə Iesu rĭni pen tĭ iəmə asori səvəi naruağən me mə, “Evən. Iərmama sə ramo tukwini nari mik trəsaniñ rəmwhen ikĭni nĭpərhienien mə tako mik.” Təkwtəkwuni a irə iərmama sə ramo tukwini nari m iəmə asori səvəi naruağən me ruvehe məsanĭn.

Iesu ro mama səvəi Pita ruvehe məsanĭn

¹⁴ *Kurirə ikĭn Iesu revən muvnmwə ia nĭmwə səvəi Pita, mətoni kaka pran səvəi Pita raməmak maməkwiei fifa. ¹⁵ Iesu rĭrapi rəğĭn, nənə nemhəien raraka irə. Prən nəha riskəmter, mĭnaməpnəpənə nəvegĭnien sənəni.

¹⁶ Ia nəpĭn nəha ia nəruarəv meri ruvəivə irəha həuvehi nərmama həpĭk nəremhə me kamharə ia nĭrəha həuvehi irəha mhəuvehe tĭ Iesu. In rĭni a nəğkiariien səvənhi, məkoui irapw nənimwĭn ərəha me irə, mo mwi səməme kamhemhə irəha pam həuvehe mhəsaniñ. ¹⁷ Narimnari me i həier pehe iamĭnhi mə nəğkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In rĭməni mə, “In ruvehi nemhəien me səkitaha mine nəmisəien me səkitaha.”

Iərmama kəru krouokeikei mə troukurirə Iesu

b 8:11: Nəpĭn rĭpĭk Matiu rani nəğkiariien i mə “Nĭtətə ia neiai.” Nĭpwrai nəğkiariien i in i “Nĭtətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

* **8:12:** Mat 22:13, 25:30, Luk 13:28 * **8:14:** 1Kor 9:5

18 Nəpɪn Iesu rətoni mə nərmama me həpɪk hərer kurau kurau irə, rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Pwəh səuvən mhəpi simwɪn pen fwe ia nɪkare nui asori.” 19 Ia nəpɪn nəha iahtən riti səvəi Loa ruvehe mɪni pen tukwe in mə, “Iahatən, takukurirə ik kwopun pəku tikevən ikɪn.”

20 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Kuri əprmin me səvənraha nɪpəg rarə. Menu me ia nɪmagouagou təpwagenraha rarə. Mətə iou, ləməti lərmama, kwopun səiou riwən mə takapri ikɪn.”

21 *Nənə iərmama riti mwi sə ramərer ia kwopun nəha irəha nərmama me səvəi Iesu rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Takukurirə ik, mətə pwəh iakukupwən mevən mɪnimwi raka səiou tata.” 22 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Nərmama səməme həpkukurirə mhə iou rəmwhen mə həuvamhə raka. Tikukurirə iou, məpwəh irəha. Pwəh irəha hənɪmwi nərmama me səvənraha səməme həuvamhə.”

Iesu rɪnise nɪmətagi asori

23 Ia nəpɪn nəha Iesu rəputə ia nɪtətə ouihi riti. Nərmama me səvənhi həkurirə in. 24 *Irəha həier mənəm həuvən. Ripko mhə tui nɪmətagi asori riti riskəmter ia təkure nui mo peiau peiau me rasori mɪnakuər ia nɪtətə ouihi səvənraha. Mətə Iesu ramapri. 25 Ro pen irəha həuvən, mhəsəpwiri in, məmənəni mə, “Iərimənu! Tikuvehimiru kitaha! Na tsəmwhenimw!”

26 *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo kɪmɪaha hɪamhekɪr? Kwa nahatətəien səkɪmɪaha

* **8:20:** 2Kor 8:9 * **8:21:** 1King 19:20, Jon 5:25 * **8:24:** Sam 4:8 * **8:26:** Mat 14:31, 16:8, Sam 89:9

ripkiskai mhə.” Nənə in riskəmter minise nīmətagi mine nui asori mini minuə troueiwaiu. Təkwətəkwuni a mwi narimnari me pam həuvehe mhəmərinu.

²⁷ Nərmama me səvənhi nənimenraha rier. Irəha həni mə, “Nəfe i iərmama nīmətagi mine nui krauo nəkwən?”

Iesu rəkoui irapw nəremhə me nepwīn ia iərmama Katara kəru

²⁸ Nəpīn Iesu rier pen ia nīkare nui asori ia tənə səvəi nəmə Katara, iərmama kəru krouier ia kwopun kanimwi nərmama ikin, rouvehe tukwe in ia suatuk. Nəremhə me kamharə ia nirau, mamho irau krauousi nərmama. Iərmama riti riwən ko rukurau ia suatuk ia kwopun nəha. ²⁹ *Nəpīn irau krouətə Iesu, krouəkwein əpwəmwis, rouni mə, “Tīni Kumwesən, ikuvehe mə tiko nəfe ia kimaha? Rosi tiko nəmisəien m kimaha, mətə ripko mhə ihi nəpīn atukwatukw səvənhi uə?”

³⁰ Mətə toue pikə me həpik kamhərku ia kwopun nəha isipwīn kwopti ti nirəha. ³¹ Nəremhə me nəha hase Iesu, mhəni mə, “Trini minuə ikəkoui irapw kimaha, pwəh ikərhi pen kimaha iahəuvən ia reri pikə me nəha.”

³² Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Həuvən!” Ro pen irəha həier ia iərmama mi nəha, mhəuvən ia reri pikə me. Təkwətəkwuni a mwi pikə me pam haiu, mheiwaiu ia nəpatu, mhəsas pen ia təmwei nui asori, mhəmwhenimw. ³³ Nərmama səməme kamhətui ti pikə me hap, mhəuvən ia taon səvənraha, mhəni irapw narimnari me pam nəha

* **8:29:** Mak 1:24, Luk 4:34,41

irəha hənətoni. Irəha həgkiari pik ia nəfe Iesu rino ia iəmə mi nəha nəremhə me hənərə ia nirau. ³⁴ Nərmama me pam ia taon nəha həier mə tuhətə Iesu ia suatuk. Nəpɪn hətoni, hase in mə trəpwəh tənə səvənraha mamevən.

9

Iesu ro iərmama riti nisun mi krouemhə ruvehe məsanin

¹ *Nənə Iesu rəputə ia nitətə ouihi, məpi simwin mwi ia nui asori, muvehe ia taon səvənhi.^a ² Ia kwopun nəha nərmama nepwin həuvehi iərmama riti mhəuvehi mhəuvehe tukwe. Iərmama nəha ramapri ia niməhan səvənhi nisun mi krouemhə. Nəpɪn Iesu rətoni nahatətəien səvənraha, rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə, “Nərik. Tikəpwəh nehekiriən. Iakinenouenou raka noien ərəha me səim.”

³ Nəpɪn Iesu rini nəgkiariien nəha nahatən me nepwin səvəi Loa həgkiari minraha me, mhəni mə, “Iəmə i rani ərəha Kumwesən.”

⁴ *Mətə Iesu ruvəukurən raka nətərigien səvənraha, mini mə, “Rəfo rerimiahə ramrhi ərəha iou iamɪnhi irə? ⁵ Nəgkiariien mi sə pəku nəha rıməru tukw iou ti niniien: nəgkiariien i mə, ‘Iakinenouenou raka noien ərəha me səim,’ uə nəgkiariien i mə, ‘Ərer mavən?’ ⁶ *Mətə iakokeikei mə kimiahə tihəukurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakauvehi nasoriien ia tiprənə i. Iakukurən nenouenouien noien ərəha me.” Nənə Iesu rini pen ti iərmama sə nisun mi krouemhə mə,

* **9:1:** Mat 4:13 **a 9:1:** Taon nəha Iesu revən ikɪn nəghɪn nə Kapaneam. * **9:4:** Mat 12:25, Luk 9:47, Jon 2:25 * **9:6:** Jon 17:2, 5:8

“Ərer, muvehi nıməhan səim, mavən mamevən fwe imwam.” ⁷ İəmə nəha rərer, mavən, mevən fwe imwəni. ⁸ Nəpın nərmama hətoni nəri nəha, həhekır, nənə həuvehi utə nəghi Kumwesən ti nəri nə mə in ruvei pen nasoriien m nərmama mə tuho iamınhi irə.

Iesu rəkwein Matiu mə trukurirə in

⁹ Nəpın İesu rəpwəh kwopun nəha mamevən, rətoni iərmama riti nəghin nə Matiu raməkure ia nımwə kamərəku pen takis ikın. İesu rini pen tukwe in mə, “Kurirə iou.” Nənə Matiu rıskəmter mukurirə in.

¹⁰ Kurirə irə İesu revən maməni nari ia nəkwai nımwə səvəi Matiu. Nərmama kamərəku pen takis mınraha mine nərmama ərəha me nepwın mwi həpık həuvehe mamhani pəri nari irəha min mine nərmama me səvənhi. ¹¹ *Nəpın Farisi me hətoni, həni pen ti nərmama me səvənhi mə, “Rəfo iahtən səkimiaha raməni pəri nari irəha nərmama kamərəku pen takis mınraha mine nərmama ərəha me nepwın mwi?”

¹² Mətə nəpın İesu rıregi, rini mə, “Nərmama həsanın tuhətui tokta ti nəfe? Mətə nərmama kamhəmhə kamhətui tokta. ¹³ *Ramasan mə kimiaha tihəuvən kahatən kimiaha ia nıpwrai nəgkiariien i Kumwesən rıməni ia Nəkukuə İkinan mə, ‘İakəpwəh nokeikeiien mə nərmama tuhousi əpune nərimıru me mhəuvehi pehe miou, mətə iakokeikei mə irəha tuhapi ti nırəha me.’” Nənə İesu rarə mını mwi mə, “İakani iamınhi irə ti nəri nə mə iapkuvehe mhə mə takəkwein nərmama

* **9:11:** Luk 15:2, 19:7 * **9:13:** Mat 12:7, Hos 6:6

atukwatukw me, mətə iakuvehe mə takəkwein nərmama ərəha me.”

Noien vi ko rīpkuvehe mhə mo kuatia irau noien iviṣ

14* Ia nəpīn nəha nərmama me səvəi Jon Paptas həuvehe ti Iesu, mamhəni mə, “Rəfo kimaha mine Farisi me iahaməpwəh naniien nari ti nəfwakiien, mətə nərmama me səim həpwəh noien iamīnhi irə?”

15* Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama ia nəveginien i kamo ti narə viien səvəi iərman mine pran tuhaməkeikei mhani nari, mamhagien, ti nəri nə mə iərman sə rīpkarə vi a irau pran səvənhi ramarə irəha mīnraha. Rīpkatukwatukw mhə mə rerīnraha trəpou ia nəpīn nəha. Mətə trīpkuvehe ia nəpīn sə tukuvehi raka iərman sə rīpkarə vi a irau səvənhi pran trīpkarə mhə mwi irəha mīnraha. Ia nəpīn nəha irəha tuhəpwəh naniien nari ti nəfwakiien.

16* Iərmama riti riwən ko ruvehi nīpəri tinari vi mītiri tukuahag ia ruei tinari iviṣ. Trini mīnuə ro iamīnhi irə, tinari vi truvi tərini nənə meitehi asori mwi. 17 Iərmama riti riwən ko rətəgi pen waen vi ia tiki waen tui me sə kīno ia teki nəni. Trini mīnuə ro iamīnhi irə, tiki waen tui me tuhəsisī mhəpəruə ti nəri nə mə həuvəskai raka. Waen traris pam, nənə tiki waen me tuhərəha. Mətə waen vi tukətəgi pen ia tiki waen vi me sə hamərməru ihi mə

* 9:14: Luk 18:12 * 9:15: Jon 3:29 * 9:16: Jon 1:17

waen vi mine tiki waen vi me irau pəri trouamak amasan.”^b

Iesu romasan pran riti marə momasan mwi pran ouihhi riti

¹⁸ Nəpɪn Iesu rani narimnari me nəha ti nirəha i, təkwtəkwni a mwi iəmə asori riti səvəi nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel ruvehe tukwe in, minimwi nukurhun mi ia nənimen, mini mə, “Prənouihi səiou rɪpkemhə a i, mətə tiko muvehe, məmrutə rəgim irə, nənə in trɪmiru mwi.” ¹⁹ Ro pen Iesu rɪskəmter irəha nərmama me səvənhi, mhəkurirə iəmə nəha.

²⁰ Pran riti fwe ikɪn ramemhə ia nemhəien səvəi nɪpran. Nemhəien nəha rɪnarə rerɪn irə muvehi nuk twelef. Təkwtəkwni nəha rukurirə Iesu, muvehe, mɪrapi nusvenhi tɪnari səvənhi. ²¹ *In ro iamɪnhi irə mine ti nəri nə mə rerɪn ramrhi mə, “Rosi ko iakrapi tɪnari səvənhi, ko iakuvehe məsanɪn.”

²² Nəpɪn rɪrapi tɪnari səvəi Iesu, Iesu ruvsini, mətoni prən nəha, mini mə, “Prən i. Tikəpwəh nehekɪriən. Nahatətəien səim rɪno raka ik ikuvehe məsanɪn.” Təkwtəkwni a prən nəha ruvehe məsanɪn.

²³ Kurirə irə Iesu revən mapirapw ia nimwə səvəi Jaeras, mətoni nərmama səməme kamhani nɪpu səvəi nemhəien mine nərmama həpɪk kamho nurɪgrɪgɪen asori. ²⁴ *In rɪni mə, “Həier. Prənouihi nəha rɪpkemhə mhə, mətə ramapri a.” Irəha həregi

b 9:17: Iesu rusipekɪn ia nɪpəri tɪnari vi mine tɪnari ivɪs, marə mini mwi tiki waen tui me mine tiki waen vi me. Nusipekɪnien mi nəha nɪpwranrau mə nahatənien vi səvəi Iesu trɪpkesi pen mhə nahatənien tui sə nəkur Isrel kamharə irə. * **9:21:** Mat 14:36

* **9:24:** Jon 11:11

haris ia Iesu. ²⁵ Mətə nəpɪn həməier irapw irə, in ruvniwə, muvehi rəgi prən ouihi nəha, nənə in rimiru mərer. ²⁶ Nənə nəvisaiien səvəi nəri i revən ia kwopun me pam ia tənə nəha.

Iesu romasan iərmama kəru nənimenrau rɪfwə

²⁷ *Nəpɪn Iesu rəpwəh kwopun nəha mamevən, iərmama kəru nənimenrau rɪfwə kroukurirə in, rouəkwein əpwəmwis, rouni mə, “Kwənəkwas səvəi Kig Tevit! Api tukumrau!”

²⁸ Nəpɪn Iesu ruvniwə ia nəkwai nimwə, iərmama mi nəha nəmrɪnrau rɪfwə krouvehe tukwe in. Nənə Iesu rini pen ti nirau i mə, “Kimirau irouni nɪpərhiendien mə iakukurən noien nəri i uə rekəm?”

Miregi irau krouni mə, “Ouəh, Iərimənu.”

²⁹ *Ro pen in rirapi nəmrɪnrau, mini mə, “Itə. Pwəh iakomasan nənimemirau rukurirə pen a nahatətəien səkimirau.” ³⁰ *Nənə nənimenrau rətui, irau krouətə nəri. Nənə Iesu rinise pen əknekɪn ti nirau i mə, “Kimirau tirouətui amasan tukwe, rouəpwəh niniien nəfe iakino m kimirau ti iərmama riti.” ³¹ Mətə irau krouəpwəh in, rouevən rouəvisau nəfe Iesu rino mɪnrau nəgkiariien səvənrau ruviris mevən ia kwopun me pam ia tənə nəha.

Iesu romasan iərmama riti sə iəremhə rarə irə

³² Nəpɪn iərmama mi nəha krouərari rauevən, təkwtəkwwuni nəha nərmama nepwɪn həiri iərmama riti, mhəiri mhəuvehe ti Iesu. Iərmama nəha ko rɪpkəgkiari mhə ti nəri nə mə iəremhə rarə

* **9:27:** Mat 20:29-34 * **9:29:** Mat 8:13 * **9:30:** Mat 8:4

irə. ³³* Nəpɪn Iesu rəkoui irapw raka iəremhə nəha, iərmama nəha rɪnaməgkiari. Nənə nərmama me hətoni həkərinari irə, mamhəni mə, “Kitaha səpkətə raka mhə nari riti iamɪnhi ia tənə Isrel.”

³⁴* Mətə Farisi me həni mə, “In rauvehi nɪskaiien səvəi iəremhə sə in rasori ia nəremhə me, maməkoui irapw nəremhə me irə.”

Iesu rerɪn rərkwəpɪr tɪ nərmama

³⁵* Ia nəpɪn nəha Iesu revən ia taon me mine rukwənu me pam, mamahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel, maməvisau nəgkiariien amasan ia nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mamomasan nərmama me pam səməme kamhemhə ia nemhəien me səpəmsəpə mine səməme nemhəien rouraha nɪpəri nɪpwrənraha. ³⁶* Nəpɪn in rətoni nərmama həpɪk anan, rerɪn rərkwəpɪr tɪ nɪrəha, tɪ nəri nə mə haməmwur pɪk, mhənəpou. Irəha həmwən ia sipsip me nepwɪn iərmama riwən trətə amasan irəha. ³⁷* Ro iamɪnhi irə Iesu rini pen tɪ nərmama me səvənhi mə, “Nəveginien sə ruvəmruə raka fwe ia nəmhien rasori pɪk, mətə nərmama səməme kamhəpeki pehe houihi a. ³⁸ Ro iamɪnhi irə kɪmɪaha tɪhaməkeikei mhəfwaki m Kumwesən sə ramərimənu ia nəmhien, mhəres in mə trərhi pen nərmama nepwɪn mwɪ həvən

* **9:33:** Mak 2:12 * **9:34:** Mat 12:24, Mak 3:22, Luk 11:15

* **9:35:** Mat 4:23, Mak 1:39 * **9:36:** Mat 14:14, Nam 27:17,

1King 22:17, Esik 34:5 * **9:37:** Sek 10:2, Mak 6:34, Luk 10:2

fwe ia nəmhiēn səvənhi mhəpeki nəveginien sə ruvəmruə, mhəpeki mhəuvehe.”^C

10

Iesu rərhi pen nərmama səvənhi twelef həuvən mhəvisau

¹ *Iesu rəkwein pen nərmama səvənhi twelef həuvehe tukwe. Nənə in ruvei pen nasorien minraha. Ia nasorien nəha irəha həukurən nəkoui irapwien nənimwin ərəha me ia nərmama, mhəukurən mwi nomasanien nərmama me pam səməme kamhəmhə ia nəmhiēn me səpəmsəpə.

² Aposol me nəha irəha pam twelef nəghinraha me i: Sə rukupwən Saemon (iəmə sə kani mə Pita), mine Antru piəvi Saemon, mine Jemes tini Sepeti, mine Jon piəvi Jemes, ³ mine Filip, mine Patolomiu, mine Tomas, mine Matiu (iəmə sə kupwən kamərəku pen takis min), mine Jemes tini Alfeas, mine Tateas, ⁴ mine Saemon (iəmə sə kupwən rakurirə ia nəmə me nəha kamhəmwur mə tuhəkoui irapw nəkur Rom), mine Jutas Iskar-iot (iəmə sə ruvei pen Iesu ia rəgi nərmama səməme haməmwəki in).

⁵ *Nəmə me nəha twelef Iesu rərhi pen irəha, maməvəhag minraha, mani mə, “Kimiaha tihəpwəh nəvənien ti nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel, mhəpwəh mwi nuvnimwəien ia taon riti səvəi nəkur Sameria. ⁶ *Mətə kimiaha

^C **9:38:** Iesu rusipekin ia nəveginien sə ruvəmruə ia nəmhiēn. Nusipekinien nəha nipwran mə nərmama həpik hənoraka rere mə tuhəuvehe ti Iesu, mətə nərmama səməme tuhasitu ia nirəha, mhəiri irəha mhəuvehe houihi a. * **10:1:** Mak 6:7, Luk 9:1

* **10:5:** Wok Me 13:46 * **10:6:** Jer 50:6, Mat 15:24

tihaməkeikei mhəuvən əpa ti nəkur Isrel. Irəha həmwən ia sipsip me hənəruei. ⁷*Nəp̄in kimiaha hiamesi pen suatuk səkimiaha mamhəuvən, tihəni irapw iam̄inhi irə mə, ‘N̄itətə ia neiai ruvəuvehe ipaka.’^a ⁸*Kimiaha tihaməkeikei mho nərmama səməme kamhəmhə həuvehe mhəsən̄in. Səməme həuvamhə, kimiaha tiho irəha hətui mwi. Səməme nemhəien skai ro tek̄inraha, kimiaha tiho irəha həuvehe mhəmher. Səməme nərəmhə me kamharə ia nirəha, kimiaha tihəkoui irapw nərəmhə me nəha ia nirəha. Nasoriien i iakauvei pehe m kimiaha hiəpkuvehi mhə nənimen. Ro pen kimiaha tihəsitu ia nərmama me irə, mhəpwəh nərəsien nərəkuien tukwe. ⁹*Kimiaha tihəpwəh nuvehien kol uə silva uə kapa uə mane riti mwi mhəvai pen ia pəkət me səkimiaha. ¹⁰*Kimiaha tiharkahu karkahu kuatia a, mhəuvei pen put, mhəuvehi tənəripw mine kask̄in səvəi navənien səkimiaha, mətə tihəpwəh nuvehien sə rəkwaku. Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə kimiaha hiəmwen ia nərmama kamhowok. Ratukwatukw mə nəkur me nəha tuhəkwməni kimiaha, mhəuvei pehe nəfe riwən tən̄i kimiaha.

¹¹ Nəp̄in kimiaha tihəuvən ia taon riti uə rukwənu riti, tihətui iərmama riti sə in rer̄in ragien mə truvehi puvnimwə kimiaha ia nimwə səvənhi, nənə tihamarə ik̄in meste nəp̄in tihəier irə. ¹²*Nəp̄in tihəuvnimwə ia nimwə

* **10:7:** Mat 3:2, 4:17, Luk 10:9,11 **a 10:7:** Nəp̄in rip̄ik Matiu rani nəgkariien i mə “N̄itətə ia neiai.” N̄ipwrai nəgkariien i in i “N̄itətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **10:8:** Wok Me 20:33

* **10:9:** Luk 10:4 * **10:10:** Nam 18:31, Luk 10:7, 1Kor 9:14, 1Tim 5:18 * **10:12:** Luk 10:5-6

nəha tihəkwein amasan ia nirəha mhəni mə, 'Nəməriniuen ramarə tukumiaha.' ¹³ Nənə trini minuə nərmama ia nəkwai nimwə nəha rerinraha ragien mə tuhəuvehi puvnimwə pehe kimiaha, nəməriniuen nəha səkimiaha tramarə ti nirəha, mətə mə rerinraha ripkagien mhə tukumiaha, nəməriniuen nəha səkimiaha trirərig mwi tukumiaha. ¹⁴ *Nənə trini minuə nərmama nepwin həpwəh nəsevərien ia rerinraha tukumiaha uə həpwəh nətəriгийн ia nəgkiariien me səkimiaha, nəpin kimiaha tihəier ia nimwə səvənraha uə taon səvənraha, tihaməkeikei mhounouini raka niməkwrur ia nisumiaha, mhahatən pen mə irəha həno noien ərəha. ¹⁵ *Iakani nipərhiendien tukumiaha i ia nəpin nəha Kumwesən trərpwin noien ərəha me irə nərpwinien səvəi nərmama ia taon nəha triskai məpi raka nərpwinien səvəi tənə Sotom mine Komora fwe kupwən."

Iesu rini mə tukometə nərmama me səvənhi

¹⁶ *"Həregi ro. Iakamərhi pen kimiaha mə tihəuvən mhəmwhen ia kwəti sipsip me sə kamhərer ia kurkwai kuri əprmin me. Ro pen kimiaha tihaməkeikei mho rəmwhen ia nərimiru sə rukurən nari mine nərimiru sə noien səvənhi rəmher. ¹⁷ *Kimiaha tihaməsiari nərmama me. Irəha tuhəuvei pen kimiaha ia rəgi nəmə asori me mə irəha tuhəkiri nəgkiariien səkimiaha. Irəha tuhərisi mwi kimiaha ia nəkwai nimwəfwaki

* **10:14:** Luk 10:10-12, Wok Me 13:51, 18:6 * **10:15:** Mat 11:24,

Jut 7 * **10:16:** Luk 10:3, Jon 10:12, Wok Me 20:29, Rom 16:19

* **10:17:** Mak 13:9-11, Luk 12:11-12, Luk 21:12-15

me səvəi nəkur Isrel. ¹⁸ *Tɪ nəri nə mə kɪmɪaha nərɪmama me səiɔu, irəha tuhəuvehi kɪmɪaha, mhərpwi irapw kɪmɪaha ia nəmri kig me mɪne ia nəmri nərɪmama səməme kamhərɪmənɔ. Mətə mə irəha ho iamɪnha irə kɪmɪaha tihəuvehi nəpɪn riti səkɪmɪaha tihəni irapw nəgkiariien səiɔu irə ia nəmri nraha mɪne ia nəmri nərɪmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel. ¹⁹ Nəpɪn nərɪmama tuhəuvei pen kɪmɪaha ia rəgi nəmə asori me mə irəha tuhəkiri nəgkiariien səkɪmɪaha, tihəpwəh nətərig pɪkien mə kɪmɪaha tihəfni irə uə nəfe nəgkiariien tihəni. Kɪmɪaha tihəpwəh nətərig pɪkien iamɪnhi tɪ nəri nə mə ia nəpɪn atukwatukw nəha tihəgkiari irə tukuvei pehe m kɪmɪaha nəfe nəgkiariien tihəni. ²⁰ *Rɪpko mhə nəgkiariien atukw səkɪmɪaha tihəni, mətə Nənɪmwɪn səvəi Tata səkɪmɪaha trəgkiari ia tərhumɪaha.

²¹ *Iərmama truvei pen piəvni anan ia rəgi nərɪməpə mə tukousi əpune. Tata me tuho mwi iamɪnhi ia tɪnɪnraha me. Nəkwərhakwərha me tuhəskəmter mhəni ərəha səvənraha me tata me mɪne mama me, mhəuvei pen irəha mə tukousi əpune irəha. ²² *Nərɪmama me pam tuhəmwəki kɪmɪaha tɪ nəri nə mə kɪmɪaha nərɪmama me səiɔu. Mətə iərmama sə trərər əknekɪn ia nahatətəien səvənhi meste nərəhaien me i həuvehe mhəukurau pam, Kumwesən truvehimɪru in. ²³ *Nəpɪn irəha tuhometə kɪmɪaha ia taon riti, kɪmɪaha tihəməkeikei mhəp mhəuvən ia taon əpə riti. Iakani nɪpərhiɪenien tukumɪaha i

* **10:18:** Wok Me 25:23, 27:24 * **10:20:** Jon 14:26, 1Kor 2:4

* **10:21:** Maeka 7:6, Mat 10:35, Mak 13:12, Luk 21:16 * **10:22:**

Mat 24:9,13, Mak 13:13, Luk 21:17, Jon 5:18-21 * **10:23:** Mat 16:28

kimiaha tihəpkəuvən pam mhə ia taon me ia tənə Isrel kurirə iou, Iəməti Iərmama, iakuvehe.

24 *Iərmama sə kamahatən in rīpkasori mhə ia iahatən səvənhi. Iərmama sə ramo tukwini nari rīpkasori mhə ia iəmə asori səvənhi.

25 *Trini minuə iərmama sə kamahatən in ruvehe minəmwhen ia iahatən səvənhi, uə iərmama sə ramo tukwini nari ruvehe minəmwhen ia iəmə asori səvənhi, rerinrau tragien. Iou iəmə asori səkimiaha, mətə irəha həməni ərəha iou mə iou iəremhə asori Pielsepul. Ro iamnhi irə hiəukurən mə irəha tuhəni ərəha anan mwi kimiaha nərmama me səiou.

26 *Ro pen kimiaha tihəpwəh nehekiriēn irəha. Narimnari me pam səməme hamərkwafə tuhaməkeikei mhəier irapw. Narimnari me pam səməme haməmak afafa tukaməkeikei kətoni kuvehi irapw ia nukuraanien. 27 Nəfe nəgkiariēn iakani pehe tukumiaha ia nəpitəvien, kimiaha tihaməkeikei mhəni irapw ia nukuraanien. Nəfe nəgkiariēn hiamregi kaməsiwən irə, kimiaha tihaməkeikei mhəni irapw ia təkure nimwə me. 28 *Kimiaha tihəpwəh nehekiriēn nərmama səməme həukurən nousi əpuneien nīpwramiaha, mətə ko həpwəh nousi əpuneien nənīmwiimiaha. Mətə kimiaha tihaməkeikei mhehekir Kumwesən ti nəri nə mə in rukurən nouraha pəriēn nīpwramiaha mine nənīmwiimiaha ia kwopun napw asori rauək ikin. 29 Rerimiaha rirhi ro kwəti menu me. Nənimenraha reiwaiu. Kauvehi kəru ia silin sə rouihi anan kuatia. Mətə mə Tata

* 10:24: Luk 6:40, Jon 13:16, 15:20 * 10:25: Mat 9:34, 12:24, Mak 3:22, Luk 11:15 * 10:26: Mak 4:22, Luk 8:17 * 10:28: Jem 4:12

səkīmiaha rīpkəsēni mhə menu me nəha ko riti rəpwəh nīmweiien ia tiprənə memhə. ³⁰ Hətə ro nīmwai nukwənemiaha, mətə Kumwesən rīnəvsini pam raka irəha. ³¹ *Ro iamīnhi irə kīmiaha tihəpwəh nehekīrien. Ia nənimen kīmiaha hiamasan mwi mhəpi raka kwəti menu me nəha həpik.

³² Iərmama sə trīni irapw ia nəmri nərmama mə in iərmama riti səiou, iou mwi takīni irapw ia nəmri Tata səiou ia neiai mə in iərmama riti səiou. ³³ *Mətə iərmama sə trīni irapw ia nəmri nərmama mə in rīreirei iou, iou mwi takīni irapw ia nəmri Tata səiou ia neiai mə iakreirei in.”

Iesu rəgkiari ia nəmərinuien mīne nəvisəien

³⁴ “Rərəha mə rerīmiaha ramrhi iou mə iakuvehe mə tako nərmama ia tiprənə i harə ia nəmərinuien. Iapkuvehe mhə mə tako nərmama harə ia nəmərinuien, mətə iakuvehe mə tako nərmama həuai irəha me, mhəvisə. ³⁵ Iakuvehe mə tako

‘iərmama rəvisə irau tata səvənhi,
 pran rəvisə irau mama səvənhi,
 prisini pran rəvisə irau kaka pran səvənhi.

³⁶ Iərmama riti trətōni
 mə nərmama səməme kamharə ia nəkwai
 nīmwə səvənhi tuhaməmwəki in.’

³⁷ *Iərmama sə rokeikei pīk tata səvənhi uə
 mama səvənhi məpi raka in rokeikei iou, rəpwəh
 nəmwhenien mə truvehe mo in iərmama riti
 səiou. Nənə iərmama sə rokeikei pīk tīni iərman
 uə tīni pran məpi raka in rokeikei iou rəpwəh

* **10:31:** Mat 6:26, 12:12
 2:12 * **10:37:** Dut 33:9

* **10:33:** Mak 8:38, Luk 9:26, 2Tim

nəmwhenien mə truvehē mo in iərmama riti səiōu. ³⁸ *Iərmama sə rīpkuvehi utə mhə nei kamarkuauī səvənhi, məvrani mukurirə iou, rəpwəh nəmwhenien mə truvehē mo in iərmama riti səiōu. ³⁹ Iərmama sə rokeikei mə trəkwtəmhiri nīmīruīen səvənhi trarfai irə. Mətə iərmama sə traraka ia nīmīruīen səvənhi tukw iou truvehē nīmīruīen rerin.”

Iesu rəgkiari ia nərəkuien səvəi nəkur atukwatukw me

⁴⁰ *Iərmama sə raməsevər ia rerin tukumiaha rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tukw iou. Nənə iərmama sə raməsevər ia rerin tukw iou rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tī Kumwesən sə rinərhi pehe iou iakuvehe. ⁴¹ Iərmama sə raməsevər ia rerin tī iərmama riti tī nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in profet, in truvehē nərəkuien səvənhi rəmwhen ia nərəkuien səvəi profet. Nənə iərmama sə raməsevər ia rerin tī iərmama riti tī nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in iərmama atukwatukw, in truvehē nərəkuien səvənhi rəmwhen ia nərəkuien səvəi iərmama atukwatukw. ⁴² *Nənə iərmama sə truvei pen nui əkwiei a m iərmama riti tī nəri nə mə in rukurən mə iərmama nəha in iərmama riti səiōu, nəri auər a mə in reiwaiu ia nərmama nepwīn səiōu, mətə iakani nīpərhiēnien tukumiaha i mə iərmama nəha traməkeikei muvehē nərəkuien səvənhi.”

11

Nərmama me səvəi Jon Paptaes həuvən mhətə Iesu

* **10:38:** Mat 16:24-25, Mak 8:34-35, Luk 9:23-24, Luk 17:33, Jon 12:25 * **10:40:** Mak 9:37, Luk 10:16, Jon 13:20 * **10:42:** Mat 25:40

¹ Nəp̄in Iesu rəvəhag pam m nərmama səvənhi twelef, in rier ia kwopun nəha, mevən ia taon me səvəi nəkur Kalili mə trahatən irəha məvisau m̄nraha.

² *Ia nəp̄in nəha Jon Paptaes raməmak ia kalap̄us. Nəp̄in r̄iregi narimnari me Iesu Kristo ramo, in rərhi pen nərmama nepw̄in səvənhi ³ *həuvən mə tuhəres pen Iesu i mə, “Ik i in i profet kupwən me kəmhəni ik mə tikuvehe uə rekəm? Mə r̄ipko mhə ik i rosi k̄imaha tahətui səpə iti uə?”

⁴ M̄iregi Iesu r̄ini pen t̄i nirəha i mə, “K̄imiahā tihəuvən mhəni pen t̄i Jon nəfe hiəregi mhətoni.

⁵ *Nərmama me nəm̄r̄nraha r̄ifwə hətui mhətə nari, nənə səməme nisunraha rərfe həvi atukw i mhəvən. Nərmama səməme nemhəien skai ro tek̄nraha həuvehe mhəmher, nənə səməme nəkwəreḡnraha ruvisimw rəkweg həregi nari. Nərmama me nepw̄in səməme kupwən həuvamhə, təkwtək̄wuni nəha həuvəm̄iru mw̄i, nənə nərmama me nautə səvənraha riwən kaməvisau nəḡkiariien amasan m̄nraha. ⁶ *Iərmama sə ramətə iou, tr̄ini m̄inuə in r̄ipk̄imwei mhə ia nahatətəien səvənhi t̄i nari riti iakamo, rer̄in tragien.”

Iesu rəḡkiari ia Jon Paptaes

⁷ *Nəp̄in nərmama me səvəi Jon hənərari mənəmhəuvən, Iesu r̄inaməḡkiari ia Jon, m̄inam̄ini pen t̄i nərmama me i mə, “Fwe kupwən, k̄imiahā hiəier ia taon me m̄ine rukwənu me mhəuvən ia kwopun akwesakwes ik̄in mə tihətə

* **11:2:** Mat 14:3 * **11:3:** Mal 3:1 * **11:5:** Aes 35:5-6, Aes 61:1 * **11:6:** Mat 13:57, 26:31 * **11:7:** Mat 3:5

nəfe? Iərmama riti sə rəmwhen ia kwənkwai nig rīpkərer atukwatukw mhə nəpīn mətagi rauini? Rekəm. ⁸ Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə nəfe? Iərmama riti sə rauvei pen tinari amasan me? Rekəm. Nərmama səməme kamhəuvei pen tinari amasan me kamharə ia nimwə me səvəi kig me.

⁹ *Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə nəfe? Profet riti? Ouəh, nīpərhienien. Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə profet riti. Mətə iakani pehe tukumiaha i mə iəmə i in rasori məpi raka profet. ¹⁰ *In iərmama sə Nəkukuə Ikinan raməgkiari irə, nəpīn rini mə,

‘Ətə ro, takərhi pen iərmama sə trəgkiari tukwini səiou,
in trukupwən ia niram mevən, məpərhi səim suatuk.’

¹¹ Iakani nīpərhienien tukumiaha i mə nərmama me səməme nīpran me hərəhi irəha ia tīprənə i riti riwən rasori məpi raka Jon Paptaes. Mətə nərmama me pam ia nitətə ia neiaia^a sə in rei-waiu anan ia nirəha in rasori məpi raka Jon.

¹² *Ia nəpīn nəha Jon Paptaes rinaməvisau irə ruvehe meste pehe ipwet mine, nitətə ia neiai rauviris mamevən ia nīskaiien, nənə nərmama skai me kamhəkwtəmhiri.^b ¹³ Fwe kupwən meste pehe nəpīn səvəi Jon, profet me pam mine Loa

* **11:9:** Luk 1:76 * **11:10:** Mak 1:2, Jon 3:28 a **11:11:** Nəpīn rīpik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nīpwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.” * **11:12:** Luk 16:16 b **11:12:** Suatuk riti mwi ti nīniien vas 12 in i mə: “Ia nəpīn nəha Jon Paptaes rinamostat maməvisau muvehe meste ipwet mine nəmə skai me kamhousari mə tuhouraha nitətə ia neiai. Nənə nərmama səməme kamhousari əknekin həuvnimwə pen irə.”

səvəi Moses kambahəni irapw narimnari me sə tuhəuvehe. ¹⁴* Nənə trini minuə rerimiahaha ragien ti niregiiən nəgkiariien i səiou, iakani pehe tukumiahaha i mə Jon in nə Elaeja sə profet me həməni mə truvehe mwi. ¹⁵ Iərmama sə nəkwəregin rarə ti niregiiən nari traməkeikei mətərig amasan.

¹⁶ Takini nəfe nəgkiariien musipekin ia noien səvəi nərmama ipwet mine? Irəha həmwhen ia nəkwərhakwərha me kambahəkure ia kwopun kamapir ikin, mamhəkwein pen ia irəha me nepwın mə,

¹⁷ 'Kimaha iahani nıpu səvəi nagienien tukumiaha,

mətə kimiahaha hiəpko mhə tanis.

Iahani nıpu səvəi nemhəien,

mətə kimiahaha hiəpkasək mhə.'

¹⁸* Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə Jon rıməuvehe, mıpkəni mhə nari, məpwəh nənimwiiən waen, nənə irəha həni mə, 'Iəremhə rarə irə.' ¹⁹* Iou Iəməti Iərmama iakiməuvehe, maməni nari, mamənimwi rəmwən a ia nirəha, nənə irəha həni mə, 'Hətə ro iəmə nəha, in raməni pik nari, mamənimwi mamakonə i, mamavən pəri irəha nərmama səməme kamərəku pen takis mınraha mine nərmama ərəha me nepwın mwi!' Mətə noien amasan me səvəi nərmama səməme kamhesi pen nukurəniən səvəi Kumwesən kamhahatən pen mə nukurəniən nəha ro nıpərhienien."

Jesus raməgkiari skai m nərmama nepwın

* **11:14:** Mal 4:5, Mat 17:10-13, Mak 9:11-13 * **11:18:** Mat 3:4

* **11:19:** Mat 9:14

20 Ia nəpɪn nəha Iesu rɪnaməgkiari skai m nərmama me ia taon me sə in rɪno nɪmtətien asori me səvənhi rɪpɪk ikɪn, tɪ nəri nə mə irəha həpkəpwəh mhə noien ərəha me səvənraha. 21 *In rɪni mə, “Trərəha anan tukumiaha nəkur Korasin! Trərəha anan tukumiaha nəkur Petsaeta! Iakɪno raka nɪmtətien asori me ia taon mi səkimiaha, mətə kimiaha hiəpkəpwəh mhə noien ərəha me səkimiaha. Rɪpɪni mɪnuə iakɪno nɪmtətien me nəha ia taon mi nəha Taea mɪne Saeton, tui raka ko nərmama me ikɪn hənarkahu raka tɪnari ivɪs, mhəkure ia nɪmwɾakw, mhəpwəh noien ərəha me səvənraha. 22 *Mətə iou iakani pehe tukumiaha i ia nəpɪn nəha Kumwesən trərpwɪn noien ərəha me irə nərpwɪnien səkimiaha trɪskai məpɪ raka nərpwɪnien səvəi nəkur Taea mɪne Saeton. 23 *Nənə kimiaha nəkur Kapaneam. Tukəfo ia kimiaha? Ko kuvəhi utə kimiaha hiəuvən ia neiai? Rekəm! Tukuvehi irapw kimiaha hiəuvən inhəripw ia Imwei Nəkur Həuvamhə. Iakɪno raka nɪmtətien asori me ia taon səkimiaha, mətə kimiaha hiəpkəpwəh mhə noien ərəha me səkimiaha. Rɪpɪni mɪnuə iakɪno nɪmtətien me nəha ia taon nəha Sotom fwe kupwən ko ramarə ihi meste ipwet mɪne. 24 *Mətə iou iakani pehe tukumiaha i ia nəpɪn nəha Kumwesən trərpwɪn noien ərəha me irə, nərpwɪnien səkimiaha trɪskai məpɪ raka nərpwɪnien səvəi tənə Sotom fwe kupwən.”

Iesu rəgnəgɪni Tata səvənhi

* 11:21: Jon 3:6 * 11:22: Aes 23, Esik 26–28, Joel 3:4-8, Amos 1:9-10, Sek 9:2-4 * 11:23: Aes 14:13-15, Jen 19:24-28 * 11:24: Mat 10:15, Luk 10:12

25 *Ia nəpɪn nəha Iesu rɪni irapw mə, “Tata səiou Iərimənu ia neiai mine tɪprənə, iakani tanak tukw ik, tɪ nəri nə mə ikinərkwafə narimnari me i. Nərmama səməme həukurən nari mine səməme kinahatən amasan irəha həpkətoni mhə. Mətə iko pui pen m nərmama səməme həmwəhen ia nɪpwnətɪ nəkwərəkəwərha me hətoni. 26 Ouəh, Tata, nəri nəha ikino ramesi pen a nətərigien amasan səim.”

Iesu rəkweɪn nərmama mə tuhəuvehe tukwe

27 *Iesu rarə mɪni pen mwɪ tɪ nərmama me i mə, “Tata səiou rɪnəmri pehe raka narimnari me pam ia rəgɪk, iou Tɪni. Nənə iərmama riti riwən rukurən iou, mətə Tata səiou əpa. Nənə iərmama riti riwən rukurən səiou Tata, Iou əpa mine nərmama me nəha səməme rerɪk ragien mə tako pui pen in mɪnrəha.

28 *Həuvehe tukw iou kɪmiaha i səməme hiamo pɪk wok mamhəvrani nari pəmpəm me nənə pwəh iakuvei pehe napwɪsien m kɪmiaha. 29 *Kɪmiaha tihəuvehi nəgkiariien me səiou səməme iakamahatən kɪmiaha irə, mhatipə pen ia nuramiaha rəmwəhen ia nəri katipə pen ia nurai kau mə trərər. Pwəh iakahatən kɪmiaha ia noien me səiou. Iou iəmə afafa. Rerɪk reiwaiu. Nənə kɪmiaha tihətoni napwɪsien ia nɪmɪruien səkɪmiaha. 30 *Kɪmiaha tiho iamɪnhi irə tɪ nəri nə mə nəgkiariien sə iakamahatən kɪmiaha irə rɪmərɪ, nənə narimnari me sə takuvei pehe m kɪmiaha mə tihəuvehi həpwəh nɪpamien.”

* 11:25: 1Kor 1:26-29 * 11:27: Mat 28:18, Jon 3:35, 17:2, Fil 2:9, Jon 1:18, 10:15 * 11:28: Jer 31:25 * 11:29: Jer 6:16 * 11:30: 1Jon 5:3

12

Iesu in ramərimənu ia Sapat

¹ *Ia nəpɪn nəha, ia Sapat riti, Iesu ramavən maməpi simwɪn ia nɪmei wit me nepwɪn. Nərmama me səvənhi nukumhə rɪnamahi irəha, nənə hənəmesi kwənkwai wit mənəmhani. ² *Mətə nəpɪn Farisi me hətoni, həni pen tukwe in mə, “Ətə ro. Nərmama me səim kamho noien riti rɪpkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha mə tuko ia Sapat.”

³ *Miregi Iesu rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Rosi kɪmiaha hiəpkəvsini raka mhə ia Nəkukuə Ikinan nəfe Kig Tevit rɪno fwe kupwən uə? Ia nəpɪn nəha in mɪne nərmama me səvənhi nukumhə ramahi irəha, ⁴ *Kig Tevit ruvniwə ia nimwə səvəi Kumwesən, mənɪ bred ikinan sə raməmak ia nɪfatə. Rɪpkatukwatukw mhə ia Loa səkitaha mə in mɪne nərmama me səvənhi tuhani bred nəha, mətə pris me əpa həukurən naniiən. ⁵ *Uə rosi kɪmiaha hiəpkəvsini raka mhə ia Loa səkitaha mə ia Sapat me pris me fwe ia nimwə səvəi Kumwesən kamhərui loa səvəi Sapat mətə Kumwesən rətə mə irəha həpwəh noien nari riti rərəha? ⁶ *Iakani pehe tukumiaha i nari riti rasori məpi raka nimwə səvəi Kumwesən in i ia kwopun i. ⁷ *Kumwesən rɪməni mə, ‘Iakəpwəh nokeikeiən mə nərmama tuhousi əpune nərimɪru me mhəuvehi pehe miou, mətə iakokeikei mə irəha tuhapi tɪ nɪrəha me.’ Rɪpɪnuə kɪmiaha hiəukurən nɪpwrai nəgkiariien

* **12:1:** Dut 23:25 * **12:2:** Eks 20:10 * **12:3:** 1Saml 21:1-6

* **12:4:** Lev 24:5-9 * **12:5:** Nam 28:9-10 * **12:6:** Mat

12:41-42, Luk 11:31-32 * **12:7:** Hos 6:6, Mat 9:13

i ko hiəpwəh nini ərəhaien nərmama me səiou. Irəha həpwəh noien nari riti rərəha. ⁸ *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə iou, Iəməti Iərmama, iakamərimənu ia Sapat.”

Iesu romasan rəgi iərmama riti

⁹ Iesu rəpwəh kwopun nəha, mevən, muvnimwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. ¹⁰ *Iərmama riti ia nəkwai nimwəfwaki nəha rəgin rərfe. Ko rīpkuvi atukw mhə i. Farisi me həres pen Iesu i mə, “Ratukwatukw ia Loa səkitaha mə ia Sapat tukomasan iərmama sə ramemhə uə rekəm?” Kamhətərig ia Iesu mə trəfni irə. Trini minuə rəsəni, tuhəni ərəha in tukwe.

¹¹ *Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Sin ia kimiaha, trini minuə sipsip riti səvənhi rivə pen ia ruei tənə ia Sapat trəpwəh raməmak? In traməkeikei məkwətəmhiri, muvehi utə. ¹² Mətə iərmama in ramasan məpi raka sipsip! Ro iamīnhi irə ratukwatukw ia Loa səkitaha mə tuko noien amasan ia Sapat.”

¹³ Nənə Iesu rəgkiari m iərmama sə rəgin rərfe, mīni mə, “Tiko muvi atukw rəgin.” Iərmama nəha ruvi atukw rəgin. Rəgin ruvehe mamasan mwi məsanin rəmwhen ia nikare rəgin. ¹⁴ *Mətə Farisi me həier irapw, mhousəsīmwin irəha me, mənəmhəni ərəha Iesu, mənəmhətui suatuk mə tuhousi əpune in.

Iesu in iəmə sə Kumwesən ruvərifi raka in

¹⁵ *Iesu ruvəukurən raka nətərigien səvənraha, ro pen rier ia kwopun nəha. Nərmama həpik

* **12:8:** Mat 8:20 * **12:10:** Luk 14:3 * **12:11:** Luk 14:5

* **12:14:** Jon 5:16 * **12:15:** Mak 3:7-10

hækurirə in. Səməme kamhemhə in ro irəha pam həuvehe mhəsanin, ¹⁶* nənə minise pen ti nirəha i mə tuhəpwəh niniien nəghin kamo nərmama həregi həkurən in. ¹⁷ Narimnari me i həier pehe iaminihi mə nəgkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In riməni mə,

¹⁸*“Hətə ro iərmama sə ramo tukwini nari miou. Iakimərfi raka in.

Iakoikei pik in, rerik ragien tukwe.

Takəmri pen Nənimwin səiou ramarə irə,
nənə in trini irapw noien atukwatukw ti nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.

¹⁹ In tripkəvisə mhə uə trəpwəh nətəpaharien.
Nərmama tuhəpwəh niregiiien rerin ia suatuk me.

²⁰ In truvehi məru nərmama səməme həpkiskai mhə
rəmwhen kauvehi məru kwənkwai nig sə rərkwəpir,
nənə səməme nəgsenraha rinamiwən in truvehi məru irəha
rəmwhen kauvehi məru nukumheəv ia napw sə na trifwə.

Tro iaminihi irə mamevən meste in tro narimnari me pam həuvehe mhatukwatukw.

²¹ Nənə nərmama me ripko mhə irəha nəkur Isrel tuhəmri pen əknekin nətərigien səvənraha irə.”

Nərmama kamhəni ərəha Iesu mə iəremhə rarə irə

²²* Nəpin riti nərmama nepwin həiri iərmama riti mhəiri mhəuvehe ti Iesu. Iərmama nəha nənimen rifwə ko ripkəgkiari mhə ti nəri nə mə

* **12:16:** Mat 8:4, Mak 3:12 * **12:18:** Mat 3:17 * **12:22:** Mat 9:32-33

iaremhə rarə irə. Nənə Iesu ro in ruvehe məsanin. Iərmama nəha rəgkiari, mətə mwi nari. ²³ Nənə nərmama me pam nənimenraha rier. Həni mə, “Nərmama. Rosi iəmə i in i kwənəkwus səvəi Kig Təvit kitaha sameitenhi uə?”

²⁴ *Mətə nəpin Farisi me həregi, həni mə, “Rəkəm! Iəmə nəha rauvehi niskaiien səvəi iaremhə asori nəha Pielsepul, maməkoui irapw nəremhə me irə.”

²⁵ Mətə Iesu rukurən nətərigien səvənraha, mini pen ti nirəha i mə, “Trini minuə ieni riti ruai narəien səvənhi ro kəru irə, nərmama me səvənhi kamhousi irəha me, nitətə sə ieni nəha ramərimənu irə truvehe mərəha. Trini minuə nərmama ia rukwənu riti uə ia nəkwai nimwə riti həuai irəha me ia kusen kəru, kamhousi irəha me, irəha ko həpkarə amasan mhə. ²⁶ Nənə mə nīpərhienien i Setan raməkoui irapw nəremhə me səvənhi ia nərmama, noien nəha ramahatən pen mə narəien səvənhi ro kəru. In ramousi atukw a in. Mə ro iamini irə nitətə sə in ramərimənu irə trəfərer əpwəmwis? ²⁷ Kimiaha hiaməni iou mə iakaməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Pielsepul. Trini minuə nəgkiariien nəha səkimiaha ro nīpərhienien, rəfo ia nərmama me səkimiaha? Irəha kamhəkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi sin? Səvəi Setan? Rəkəm! Ro pen ramasan mə irəha tuhəkiri nəgkiariien i səkimiaha. ²⁸ *Mətə iou iakaməkoui irapw nəremhə me ia niskaiien səvəi Nənimwin səvəi Kumwesən. Noien nəha ramahatən pen mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe raka tukumiaha.

* **12:24:** Mat 9:34, 10:25 * **12:28:** Wok Me 10:38, 1Jon 3:8

29 *Uə iərmama riti trəfo muvnmwə, makres narimnari me ia nəkwai nimwə səvəi iəmə skai riti? In traməkeikei mukupwən məkwətəmhiri iəmə skai nəha, mərihi rəgɪn mi mɪne nisun mi. Kurirə irə in rukurən nevənien makres narimnari me fwe ia nəkwai nimwə səvənhi.

30 *Iərmama sə rɪpkukurirə mhə iou in raman əpə ia nɪrak. Nənə iərmama sə rɪpkasitu mhə ia nɪrak, mamiri pehe nərmama həuvehe tukw iou, in raməkoui kɪrkiri irəha. 31 *Ro pen iakani pehe tukumiaha i. Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien me pam səməme nərmama tuho uə tuhəni irə, məpwəh nərpwɪnien. Mətə iərmama sə trɪni ərəha Nənɪmwɪn Ikinan, Kumwesən trɪpkenouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpɪn riti. 32 Iərmama sə trɪni nəgkiariien ərəha riti, muəsi Iou Iəməti Iərmama irə, Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien səvənhi, məpwəh nərpwɪnien. Mətə iərmama sə trɪni nəgkiariien ərəha riti muəsi Nənɪmwɪn Ikinan i, Kumwesən trɪpkenouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpɪn riti. Nərpwɪnien səvənhi trarə ia nɪtətə ipwet mɪne mɪne ia nɪtətə sə trɪpkuvehe.”

Iesu rəgkiari ia kwənkwai nei me

33 *“Nei amasan rukuə nukwai nei amasan, mətə nei ərəha rukuə nukwai nei ərəha. Nei amasan uə nei ərəha tihətə sas a ia kwənkwanrau. 34 *Kɪmiaha hiəmwhen ia kuse snek me səməme kamhahi əpune iərəmə! Kɪmiaha nəkur ərəha tihəfo mhəni nəgkiariien amasan? Ko hiəpko mhə,

* 12:29: Aes 49:24, 1Jon 4:4 * 12:30: Mak 9:40, Luk 9:50

* 12:31: 1Tim 1:13, Hip 6:4-6, 10:26 * 12:33: Mat 7:16-20

* 12:34: Mat 3:7, 15:18, Mat 23:33, Luk 3:7

ti nəri nə mə iərmama raməgkiari, ramini irapw a nəfe nətərigien rerin rukuər irə. ³⁵ Iərmama amasan rani irapw nəgkiariien amasan ti nəri nə mə rerin rukuər ia nətərigien amasan. Iərmama ərəha rani irapw nəgkiariien ərəha ti nəri nə mə rerin rukuər ia nətərigien ərəha. ³⁶ Iakani pehe tukumiaha i ia nəpın nəha Kumwesən trəkiri nərmama me irə ti noien me səvənraha, in trəres nəgkiariien ərəha me pam sə nərmama me həməni əpnəpen, nənə irəha tuhaməkeikei mhəni pen tukwe in mə hənəfo irə mhəni. ³⁷ Nəgkiariien me səim sə ikamini, Kumwesən trəkiri nəgkiariien me nəha mətə sas ia niram mə ik iərmama atuk-watukw uə ik iərmama ərəha.”

Farisi me mine nahatən me səvəi Loa kamhəres nımtətien riti

³⁸ *Nənə nahatən me nepwın səvəi Loa mine Farisi me həni pen ti Iesu i mə, “Iahatən. Kimaha iahokeikei mə tiko nımtətien riti pwəh iahətoni ro.”

³⁹ *Mətə Iesu rini pen ti nırəha i mə, “Kimiaha nərmama ipwet mine hiamətui a nımtətien ti nəri nə mə noien səkimiaha rikou. Kimiaha hiənəpwəh Kumwesən rəmwhen pran sə rəpwəh iərman səvənhi mamesi pen iərməpə. Kumwesən trəpwəh nuvei peheien nımtətien riti mwi m kimiaha, mətə nımtətien əpa səvəi Profet Jona. ⁴⁰ *Fwe kupwən Profet Jona raməmak ia tıpwı nəmu asori nəpın ia ran kahar mine nəpın ia nəpın kahar. Rəmwhen a mwi iou, Iəməti Iərmama, takarə ia reri tıprənə nəpın ia ran kahar mine nəpın ia nəpın kahar.

* **12:38:** Mat 16:1, Luk 11:16, Jon 6:30, 1Kor 1:22 * **12:39:** Mat

16:4 * **12:40:** Jon 1:17

41 *Ia nāpīn nāha Kumwesān trākiri nārmama me irā ti noien me sāvānraha, nāmā Nineve tuhārer irāha nārmama ipwet mīne, nānā mhāni mā irāha nākūr ārāha me. Iakani iamīnhi irā ti nāri nā mā nāpīn nāmā Nineve hāregi Profet Jona ramāvisau, irāha hārārig ia noien ārāha me sāvānraha. Mātā hātā ro! Iārmama riti in rasori ia Profet Jona in i ia kwopun i. 42 *Ia nāpīn nāha Kumwesān trākiri nārmama me irā ti noien me sāvānraha, prān asori sā rīnamārimānu ia tānā Sipa fwe kupwān trārer irāha nārmama ipwet mīne, nānā mīni mā irāha nākūr ārāha me. Iakani iamīnhi irā ti nāri nā mā prān nāha ruku pen ia nīkare tānā fwe isipwīn anan muvehe mā trīregi nukurānien sāvāi Solomōn. Mātā hātā ro! Iārmama riti in rasori ia Solomōn in i ia kwopun i.

43 Nāpīn kīnākoui irapw nānimwīn ārāha riti ia iārmama, nānimwīn ārāha nāha trāfo irā? Trevān mavān ia kwopun me sā nui riwān ikīn, mamātui kwopun trapwis ikīn. Mātā mā rīpkātōni mhā, 44 trāgkiari iamīnhi irā mā, ‘Tākūrārig mwi mevān ti nimwā fwe sājōu sā iakīmāier irā.’ Nānā nāpīn rīrārig muvehe, trātōni mā nimwā nāha ro tekīn, kīnāies amasan irā, narimnari me pam kāmhamrīmār a ia tāmwhēkīnraha. 45 Nānā in trevān miri mwi nānimwīn ārāha me sefen sāmāme hārāha mhāpi raka in, miri irāha mhāuvehe, mhāuvnimwā mwi, nānā mharā ia reri iārmama nāha. Nānā nīmīruien sāvāi iārmama nāha truvehe mārāha anan māpi raka sā kupwān. Nāri nāha iakani truvehe meste nārmama ārāha me i ipwet mīne.”

* 12:41: Jon 3:5 * 12:42: Mat 12:6, 1King 10:1-10

Mama me sāvai Iesu mine piāvni me mini kitirimani me

⁴⁶ *Nəpɪn Iesu raməgkiari m nərmama, nərmama nepwɪn hətoni piāvni me mine mama sāvənhi kamhərer fwe iruə mamhəres in mə tuhəgkiari ro min. ⁴⁷ Nənə iərmama riti rini pen ti Iesu i mə, “Ətə ro! Səim mama mine piam me kamhərer fwe iruə, mamhətui ik. Irəha hokeikei mə tuhəgkiari mik.”

⁴⁸ Mətə Iesu rini mə, “Sin nəha səiou mama? Nisimə nəha piak me?” ⁴⁹ In ruini rəgɪn ia nərmama me sāvənhi, mini mə, “Kimiaha i mama me səiou. Kimiaha i piak me. ⁵⁰ *Iərmama sə ramo nəkwai Tata səiou fwe ia neiai, in nə piak mine kitirimak mine mama səiou.”

13

Iesu rusipekin ia iərmama sə rauini nuni nari

¹ Ia nəpɪn nəha Iesu rier ia nimwə mevən məkure ia nɪkare nui asori. ² *Nərmama me həpɪk həuvehe mhousəsɪmwɪn pen irəha me tukwe. Ro pen Iesu rəputə ia nɪtətə ouihi riti fwe peraha məkure irə. Nərmama me pam kamhərer parei ia nɪpəkɪr. ³ Nənə in rani narimnari me rɪpɪk ti nirəha i, mausipekin, mamini mə, “Həregi ro. Nəpɪn riti, iərmama riti revən mə truini nuni nari me ia nəmhien sāvənhi. ⁴ Nəpɪn rauini nuni nari me, nuni nari me nepwɪn həsas pen ia suatuk, nənə menu me həuvehe mhani pam. ⁵ Nepwɪn həsas pen ia təkure kəpwier tɪpɾənə rouihi ikɪn. Həuverə akwauakw a ti nəri nə mə nuanraha

* **12:46:** Mat 13:55 * **12:50:** Jon 15:14, Rom 8:29 * **13:2:** Luk 5:1-3

ripkeiwaiu amasan mhə ia tɪprənə. ⁶ Mətə nəpɪn meri rəkwiiri, mənhi, haukei pam tɪ nəri nə mə nuanraha rouihi. ⁷ Nuni nari me nepwɪn həsas pen ia tɪprənə sə nəkwus ərəha rauviris ikin. Nəkwus ərəha me həuviris mhəuvehe mhousəman pam irəha. ⁸ Nənə nuni nari me nepwɪn həsas pen ia tɪprənə amasan, nənə mhəukuə. Nepwɪn kwənkwan hantret, nepwɪn kwənkwan sikisti, nepwɪn kwənkwan toti. ⁹ Iərmama sə nəkwəregin rarə tɪ niregiiən nari traməkeikei mətərig amasan.”

¹⁰ Kurirə irə nərmama me səvəi Iesu həuvehe, mhəni pen tukwe in mə, “Rəfo ikaməgkiari m nərmama ia nusipekinien me?”

¹¹ Miregi Iesu rini pen tɪ nirəha i mə, “Kimiaha nərmama me səiou kinəsevər ia suatuk tukumiaha hiəukurən narimnari me i ia nitətə ia neiai^a hənamərkwafə fwe kupwən. Mətə nərməpə me, kɪpkəsevər mhə ia suatuk tɪ nirəha mə tuhəukurən narimnari me nəha iamɪnhi. ¹² *Ro iamɪnhi irə tɪ nəri nə mə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro wok irə, tukuvei pen sə rəkwaiku min, nənə in truvehi rəmwhen məpi raka. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro nəri auər a irə, tukuvehi raka pam tukwe. ¹³ *Iou iakaməgkiari minraha ia nusipekinien me tɪ nəri nə mə kamhətui, mətə həpkətə mhə nari. Kamhəregi, mətə həpkregi mhə nari mhəukurən. ¹⁴ *Noien səvənraha ro nəgkiariien i səvəi Profet Aesea ruvəuvehe muvəukuə. Rini mə,

^a **13:11:** Nəpɪn ripik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

* **13:12:** Mat 25:29, Mak 4:25, Luk 8:18, 19:26 * **13:13:** Dut

29:4 * **13:14:** Jon 12:40, Wok Me 28:26-27

‘Kimiaha tihəregi, mhəregi, mhəregi, mətə ti nəpɪn
riti tihəpkregi mhə mhəukurən.

Tihətoni, mhətoni, mhətoni, mətə ti nəpɪn riti
tihəpkətoni mhə mhəukurən.

¹⁵ Tro iamɪnha irə, ti nəri nə mə reri nərmama me
i ruvəskai raka.

Hənəsisəg raka ia nəkwəregɪnraha mɪne
nənimenraha.

Mətə trɪni mɪnuə həpwəh noien iamɪnha irə,
nəfe nəghɪn tuhəukurən nətoniien ia
nənimenraha

nənə mhəregi ia nəkwəregɪnraha,
uə tuhəukurən ia rerɪnraha,

nənə mhərari mhəuvehe tukw iou, nənə tako irəha
həuvehe mhəsanɪn.’

¹⁶ *Mətə kimiaha nəmrɪmiaha ramətə nari,
nəkwəregɪmiaha ramregi nari. Ro iamɪnhi irə
rerɪmiaha traməkeikei magɪen. ¹⁷ Iakamɪni

nɪpərɪhienien tukumiaha i mə fwe kupwən profet
me həpɪk mɪne nəkur atukwatukw me həpɪk
hokeikei mə tuhətə narɪmnari me i hiamətə, mətə
həpkətə mhə. Hokeikei mə tuhəregi nəgkiariien
me i hiamregi, mətə həpkregi mhə.

¹⁸ Hətərig iou pwəh iakɪni irapw nɪpwrai
nusipekɪnien səvəi iərmama sə rauini nuni
nari me. ¹⁹ Nuni nari sə rəsas pen ia suatuk
rəmwhen ia iərmama sə ramregi nəvisaiuen

ia nɪtətə sə Kumwesən ramərɪmənɪ irə, mətə
in rɪreirei nɪpwrən. Ro pen Setan ruvehe
akwauakw, muvehi raka nəgkiariien nəha ia
nətərigɪen səvənhi. ²⁰ Nuni nari sə rəsas pen

ia təkure kəpwier rəmwhen ia iərmama sə

* **13:16:** Luk 10:23-24

ramregi nægkiariien amasan, nənə təkwtəkwuni a ruvehi, magien tukwe. ²¹ Mətə nægkiariien nəha rɪpkeiwaiu amasan mhə ia rerin rəmwhen ia nuai nei me. In truvehi nægkiariien nəha səvəi nəpɪn ouihi a. Nəpɪn nərmama tuho nəmisəien min, uə tuhometə in ti nægkiariien amasan, traraka akwauakw a irə. ²² *Nuni nari sə rəsas pen ia tɪprənə nəkwus ərəha rauviris ikin rəmwhen ia iərmama sə rɪregi nægkiariien amasan, mətə ramətərig pɪk ia narimnari me səvəi tɪprənə i. Mane rameikuə irə, mavi raka nətərigien səvənhi. Nətərigien me nəha housəman nægkiariien amasan. Rəpwəh nukuəien. ²³ Mətə nuni nari sə rəsas pen ia tɪprənə amasan rəmwhen ia iərmama sə rɪregi nægkiariien amasan, mukurən nɪpwrən, mukuə. Riti nukwan toti, riti nukwan sikisti, riti nukwan hantret.”

Iesu rusipekin ia nurhi ərəha

²⁴ Nənə Iesu rini nusipekinien riti mwi ti nirəha i mə, “Nɪtətə ia neiai rəmwhen ia iərmama sə ruini nuni nari amasan me ia nəmhien səvənhi, ²⁵ mətə nəpɪn nərmama me səvənhi kamhapri, iərmama sə raməmwəki in ruvehe, muini pen mwi nuni nurhi ərəha ia nəkwai nəmhien nəha, nənə mier mamevən. ²⁶ Nəpɪn nuni nari amasan me həutə pehe, mətə nurhi ərəha mwi rutə ia rerinraha.

²⁷ Iəmə asori nəha səvənhi nərmama nepwɪn kamho tukwini nari min. Irəha həuvehe, mhəni pen tukwe in mə, ‘Iəmə asori. Ikinəpwei nuni nari amasan me ia nəmhien səim. Mətə rəfo nurhi ərəha mwi fwe ikin?”

* **13:22:** Mat 6:19-34, Luk 12:16-21, 1Tim 6:9-10,17

²⁸ Miregi in rini pen ti niraha i ma, 'Kwa iarmama sa ramamwaki iou rino.'

Miregi narmama samame kamho tukwini nari min hani pen tukwe in ma, 'Ro iamini irakokeikei ma kimaha tahauvan mheivi raka nurhi araha?'

²⁹ Matata in rini ma, 'Rekam. Raraha ma kimiaha hiameivi utanurhi araha, nanamheivi utanurhi pekini sa ramasan me. ³⁰ *Pwah iraha hauta pari meste napin naha tuharmrua ira. Ia napin naha takini pen ti narmama me saiou samame tuhessi kwankwai nari amasan me naha ma, Kimiaha tihakupwan mhousasimwin nurhi araha, mharihi tarini ia kusen me ma tukararki pen ia napw. Matata kwankwai nari amasan me kimiaha tihapeki, mhauvehe, mharmri ia nimwa saiou sa iakamoete naveginien ikin.' "

Iesu rusipekin ia nuni nei sa rouihi anan

³¹ Iesu rini irapw nusipekinien riti mwi ti niraha i, mini ma, "Nitata ia neiai ramwhen ia kwannuni nei naha mastat. Iarmama riti ruvehi, mapwei ia namhien savanhi. ³² Nuni mastat in rouihi anan ia nuni nei me, matata napin ruta, rasori mapi raka napigin me pam, muvehe mo nei ira, menu me ia nimagouagou hauvehe mho pen kwatapag me savanraha ia rugin me."

Iesu rusipekin ia yis

³³ Nanam Iesu rini pen nusipekinien riti mwi ti niraha i, mini ma, "Nitata ia neiai ramwhen ia yis sa pran riti ruvehi, marapi irau flaoa ripik, nanamapwah meste yis rase floa me pam rasisi."

* **13:30:** Mat 3:12

34 Iesu rægkiari m nærmama me ia nusipekinien me a. Nægkiariien riti mwi riwæn rini mahatæn irəha irə. 35 Iesu ro iamihhi irə mə nægkiariien i profet riti səvəi Kumwesən rīməni fwe kupwæn truvehhe mukuə. Rini mə, “Takægkiari ia nusipekinien me, mini irapw narimnari me sə iakinərkwafə i nəp̄in nəha iakinə t̄iprənə i meste pehe ipwet mine.”

N̄ipwrai nusipekinien səvəi nurhi ərəha

36 Iesu rægkiari pam, məpwəh nærmama me, muvniwə ia nəkwai nimwə. Nənə nærmama me səvənhi həuvehe tukwe, mhəni mə, “Tikəusiəre pui pehe ro n̄ipwrai nusipekinien nəha ikiməni ia nurhi ərəha sə rutə ia nəmhien.”

37 Miregi Iesu rini mə, “Iərmama sə rauini nuni nari amasan me in nə iou, Iəməti Iərmama.

38 *Nəmhien in nə t̄iprənə i. Nuni nari amasan me irəha nə n̄ipwnəti n̄itətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Nurhi ərəha me irəha nə n̄ipwnəti Setan, iəremhə ərəha. 39 Iərmama sə rəmwəki iəmə asori səvəi nəmhien, muini pen nurhi ərəha in nə Setan. Nəp̄in nuni nari amasan me həmrūə irə in nə nəp̄in sampam. Nənə nærmama me nəha həuvən mhesi kwənkwan irəha nə nagelo me.

40 *Rəmwəhen mə nærmama housəs̄imw̄in nurhi ərəha, nənə mhəuvani ia napw, ia nəp̄in sampam tro mwi iamihhi irə. 41 *Iou, Iəməti Iərmama, takərhi pen nagelo me səiou, həuvən ia kwopun me səiou sə iakamərimənu ik̄in. Nənə irəha tuhəpeki raka narimnari me pam səməme

* 13:38: 1Kor 3:9 * 13:40: Mat 7:16, Jon 15:6 * 13:41: Mat 24:31, Mat 25:31-46, Mak 13:27

kamho nǝrmama kamhǝmwei ia nǝrǝhaien mine nǝkur ǝrǝha me pam, ⁴² *nǝnǝ mhǝrarki pen irǝha ia napw asori. Ia kwopun nǝha nǝrmama tuhasǝk, mhahi tǝrini revǝnraha. ⁴³ *Nǝnǝ nǝkur atukwatukw tuhǝuvnimwǝ ia nitǝtǝ sǝ Tata sǝvǝnraha ramǝrimǝnu irǝ, nǝnǝ mhǝhiapw rosi meri. Iǝrmama sǝ nǝkwǝregǝn rarǝ tramǝkeikei mǝtǝrig amasan.”

Iesu rusipekǝn ia mane asori sǝ kinǝmwi ia tǝprǝnǝ

⁴⁴ * “Nitǝtǝ ia neiai rǝmwhen ia mane asori kinǝmwi ia tǝprǝnǝ riti. Iǝrmama riti raman mǝtoni mane nǝha, rarǝ minǝmwi mwi. Ti nǝri nǝ mǝ rerǝn ragǝn pik, in rǝmri pen nǝmri nari ia narimnari me pam sǝvǝnhi, muvehi mane irǝ, nǝnǝ mevǝn muvehi nǝmri tǝprǝnǝ nǝha.”

Iesu rusipekǝn ia kǝruǝterei amasan riti kani mǝ pel

⁴⁵ “Nǝnǝ riti mwi. Nitǝtǝ ia neiai rǝmwhen ia iǝrmama riti sǝ ramǝtui kǝruǝterei amasan me nǝha kani mǝ pel mǝ trǝmri pen nǝmri nari ia nirǝha, nǝnǝ muvehi mane. ⁴⁶ Nǝpǝn rǝtoni pel riti nǝnimen rutǝ pik, revǝn mǝmri pen nǝmri nari ia narimnari me pam sǝvǝnhi, muvehi mane irǝ, nǝnǝ mevǝn muvehi nǝmri pel nǝha.”

Iesu rusipekǝn ia net

⁴⁷ “Nǝnǝ riti mwi. Nitǝtǝ ia neiai rǝmwhen ia net sǝ kǝrarki pen ia nǝkwai tǝsi, ruvehi nǝmu me sǝpǝmsǝpǝ. ⁴⁸ *Nǝpǝn net ruvǝukuǝr, nǝrmama hǝvi parei, mhǝkure, mǝnamhǝuai nǝmu me. Sǝ ramasan me kamhǝvai pen ia tǝnǝripw me, mǝtǝ

* **13:42:** Mat 8:12 * **13:43:** Dan 12:3 * **13:44:** Mat 19:29,
Luk 14:33, Fil 3:7 * **13:48:** Mat 22:9-10

sə rərəha me kamhərarki. ⁴⁹ Tro mwi iamini irə ia nəp̄in sampam. Nagelo me tuhəuvən, mhəpeki raka nəkur ərəha ia reri nəkur amasan, ⁵⁰ *nənə mhərarki pen irəha ia kwopun napw asori rauək ikin. Ia kwopun nəha nərmama tuhasək, mhahi tərini rev̄inraha.”

⁵¹ Iesu rəgkiari pam, nənə mərəs pen nərmama me i səvənhi mə, “Narimnari me i iakini pehe tukumiaha i hiəregi mhəukurən n̄ipwranraha uə rekəm?”

Miregi irəha həni mə “Ouəh. Kimaha iahəukurən.”

⁵² Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ro iamini irə iərmama sə kupwən in iahatən səvəi Loa, mətə kurirə irə kahatən amasan in ia nitətə ia neiai, in rəmwhen ia iəmə asori riti nautə me ripik fwe ia nəkwai nimwə səvənhi. In rukurən nuvnimwəien m̄ipeki raka nautə me sə vi irau nautə me sə tui.”^b

Nəkur imwei Iesu həpwəh nisaiien in

⁵³ *Nəp̄in Iesu rini irapw pam nusipekinien me i, in rəpwəh kwopun nəha, ⁵⁴ *mevən ia Nasaret, imwəni atukwatukw, minamahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Irəha nənimenraha rier. Həni mə, “Iəmə i ruvehi nukurənien nəha pəku? Raməfo mamō nimtətien me i? ⁵⁵ *Kwa tini Josef i iəmə sə riməuvrhəkin nimwə! Səvənhi mama nə nəghin nə Meri. Piəvni me nə Jemes, Josef, Jutas, mine Saemon.

* **13:50:** Mat 13:42, Luk 13:28 **b 13:52:** Iesu rusipekin ia nautə me sə vi mine nautə me sə tui. Nautə me sə vi rəmwhen ia nəgkiariien sə rəmak ia Niutestamen. Nautə me sə tui rəmwhen ia nəgkiariien sə rəmak ia Oltestamen. * **13:53:** Mat 7:28

* **13:54:** Jon 7:15 * **13:55:** Jon 6:42

⁵⁶ Kɪtiriməni me pam hamarə ia rukwənu i kɪtaha minraha. Ro iamɪnhi irə iəmə i ruvehi narimnari me nəha pəku?” ⁵⁷ *Nənə rerinraha ripkagien mhə ti Iesu. Həpwəh nisaiien in.

Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama ia kwopun me kamhəiai profet riti, mətə nəkur imwəni me mine nərmama səməme kamharə ia nəkwai nimwə səvənhi ko həpwəh nisaiien in.”

⁵⁸ Nənə Iesu ripko mhə nɪmtətien me ripik ia kwopun nəha, ti nəri nə mə nəkur imwəni me həpwəh niniien nɪpərhienien irə.

14

Jon Paptaes remhə

¹ Ia nəpɪn nəha nərmama kamhəni pik nəghi Iesu. Nəpɪn Kig Herot riregi nəgkiariien səvənraha, ² rini pen ti nərmama səməme kamho tukwini nari min mə, “In nəha Jon Paptaes. Rinətui mwi ia nemhəien səvənhi ro pen rauvehi niskaiien mamō nɪmtətien me.”

³ *Kig Herot rini iamɪnhi irə ti nəri nə mə fwe kupwən in rəkwtəmhiri Jon, mərihi in, muvehi puvnimwə ia kalapus ti Herotias, pran səvəi piəvni nəghin nə Filip. ⁴ *Niemaha raməpi prən nəha ti nəri nə mə Jon rini pen ti Kig Herot i mə, “Ikakres pran səvəi piam noien nəha ripkatukwatukw mhə ia Loa.” ⁵ *Kig Herot rokeikei mə trousi əpune Jon, mətə rehekɪr nərmama ti nəri nə mə irəha həni mə Jon in profet riti.

* **13:57:** Jon 4:44 * **14:3:** Mat 11:2 * **14:4:** Lev 18:16, Lev 20:21 * **14:5:** Mat 21:26

⁶ Mætə nəpɪn ko nəveɡɪnien asori riti sə rahatən pen nəpɪn Kig Herot rɪnətui irə, prən ouihi səvəi Herotias ruvehe motanis ia nənimenraha, mo Kig Herot rerin ragien. ⁷ Ro pen Kig Herot rini nəkwən muvehi kwəsuaħi tukwe mə truvei pen nəfe nəghɪn prən ouihi i trəres i. ⁸ Ia nəpɪn nəha mama səvəi prən ouihi rəɡkiari min, mɪni pen nətəriɡien səvənhi tukwe. Nənə prən ouihi nəha revən mɪni pen ti Kig Herot i mə, “Tikevən muvehi kənkəpwə Jon Paptaes ia tikiplet muvehi muvehe ia kwopun i muvei pehe miou.” ⁹ Nəpɪn Kig Herot rɪregi nəresien nəha, rerin rəpou. Mætə ti nəri nə mə rɪməuvehi kwəsuaħi ia nəmri nəmə asori me səməme kamhani pəri nari irəha min in rini nəkwən mə tukuvei pen. ¹⁰ *In rərhi pen iaruaɡən riti səvənhi revən ia kalapus, mərai raka kənkəpwə Jon, ¹¹ məmri pen ia tikiplet, muvehi muvehe, muvei pen m prən ouihi. Prənouihi nəha ruvehi mevən, muvei pen m mama səvənhi. ¹² Nənə nərmama me səvəi Jon həuvehe, mhəuvehi nɪpwran, mhəuvən, mhənɪmwi. Kurirə irə həuvən mhəni pen ti Iesu.

Iesu rəkwməni nərmama me irəha pam faef-taosen

¹³ Nənə nəpɪn Iesu rɪregi nəɡkiariien i, rəputə ia nɪtətə ouihi, məpwəh kwopun nəha, mevən in əpa ia kwopun riti nərmama həiwən ikɪn. Mætə nərmama me həregi, həier ia taon me, mhavən a, mhəkurirə in. ¹⁴ *Nəpɪn in ruvarei, rətoni nərmama həpɪk, nənə rerin rərkwəpɪr ti

* **14:10:** Mat 17:12 * **14:14:** Mat 9:36

niraha. Nənə in ro nərmama me səvənraha səməme kamhemhə həuvehe mhəsanin.

15 Nəp̄in r̄inaməruarəv meri na trivə, nərmama me səvəi Iesu həuvehe mhətə in, mhəni mə, “R̄inaməpitəv. Kwopun i nəveginien riwən ikin. Ramasan mə tikərhi pen nərmama me i həuvən ia rukwənu me pwəh həuvehi nəmri nəveginien sənənraha.”

16 Mətə Iesu r̄ini pen ti niraha i mə, “Irəha tuhəuvən ti nəfe? Kimiaha nə tihəuvei pen nəveginien minraha.”

17 Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “Nəveginien sənətaha rəpwəh nəmwhenien. Bred krirum mine nəmu kəru a i.”

18 Miregi Iesu r̄ini mə, “Həuvehi irəha mhəuvehe tukw iou.” 19 *In r̄ini nəkwān mə nərmama tuhəkure ia nurhi. Ruvehi bred krirum mine nəmu kəru, məkwətə ia n̄imagouagou, məfwaki m̄ini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen bred me, muvei pen m nərmama me səvənhi, nənə irəha həpeki pen m nərmama. 20 *Nərmama pam hani nari t̄ipw̄inraha r̄əsis̄i. Nənə nərmama me səvəi Iesu həvai pen n̄ip̄ərp̄əri nəveginien me nəha sə hənani mhəpwəh rukuər ia tənəripw me irəha pam twelef. 21 Nərmama me nəha həp̄ik hani nari nərman n̄ipran mine nəkwərhakwərha. Kəvsini nərman me əpa ipaka faef-taosen.

Iesu ravən ia təkure nui asori Kalili

22 Kurirə irə Iesu r̄ini pen ti nərmama me səvənhi mə tuhəputə ia nitətə ouih̄i, mhəkupwən mhəpi simw̄in ia nui asori. In tramo mərhi pen

* 14:19: Mat 15:35-39, Mak 8:6-10 * 14:20: 2King 4:44

nərmama həuvən fwe imwənraha me. ²³ *Iesu rəsəkir raka mınraha, mutə ia təkue riti mə trəfwaki in əpa. Nəpın rınəpitəv in əpa ia kwopun nəha, ²⁴ mətə nitətə ouihi nərmama me səvənhi kamhəsua i ruvan raka isipwin ti tənə nəha. Peiau peiau me kamhəpwi ti nəri nə mə irəha kamhau mamhəuvən ia nəmri mətagi mwatuk.

²⁵ Ia nəpın nəha rınamran Iesu ruvehe ti nirəha, mamavən ia təkure nui. ²⁶ *Mətə nəpın nərmama me səvənhi həti pen mhətoni mə in ravən ia təkure nui, həhekır, mhəni mə, “Kwa iəremhə nəha.” Nənə irəha həkwein əpwəmwis ti nəri nə mə həhekır asori.

²⁷ Mətə təkwtəkwuni a Iesu rəgkiari mınraha mını mə, “Kimiaha tihəpwəh niregiien rərəha. Kwa iou i. Tihəpwəh nehekırrien.”

²⁸ Miregi Pita rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Trini mınua ik nə tikini nəkwam tukw iou i mə takavən ia təkure nui muvehe tukw ik.”

²⁹ *Miregi Iesu rini mə, “Uvehe.” Ro pen Pita reivə irapw ia nəkwai nitətə ouihi, mavən ia təkure nui mevən ti Iesu. ³⁰ Mətə nəpın rətoni nimətagi, rehekır, mınaməmwhenimw, mınaməkwein əpwəmwis mə, “Iərimənu! Uvehimiru iou!”

³¹ *Təkwtəkwuni a Iesu rosə pen rəgin muvehi Pita, mını pen tukwe in mə, “Ik iərmama nahatətəien səim rıpkiskai mhə. Rəfo nətərigien səim ro kəru iamınhi irə?”

³² Nəpın irau krouəputə ia nitətə ouihi, nimətagi reiwaiu miwən. ³³ *Nənə nərmama me səvəi Iesu ia nəkwai nitətə ouihi hənimwi nukurhunraha,

* **14:23:** Luk 6:12, 9:28 * **14:26:** Luk 24:37 * **14:29:** Jon 21:7
 * **14:31:** Mat 8:26 * **14:33:** Mak 4:39

mhəuvei pen nisaiien səvənraha min, mhəni mə, “Nipərhiendien ik Tini Kumwesən.”

Iesu ro nəkur Kenesaret səməme kamhemhə həuvehe mhəsanin

³⁴ Irəha həpi simwin ia nui asori, mhəuvən mhəuvarei ia tənə Kenesaret. ³⁵ Nəpin nərmama ia kwopun nəha hətoni mhəukurən mə Iesu nəha, hərhi pen nəgkiariien revən ia rukwənu me pam ia kwopun nəha. Nənə irəha həuvehi nərmama me pam səməme kamhemhə mhəuvehi mhəuvehe ti Iesu, ³⁶ *mamhəres in mə ko irəha hərapi a nusvenhi tinari səvənhi. Nənə irəha pam səməme hərapi həuvehe mhəsanin.

15

Nərmama me i kamhəsiai Kumwesən ia tərhunraha əpa

¹ Ia nəpin nəha Farisi me mine nahatən me səvəi Loa həier ia Jerusalem, mhəuvehe ti Iesu, mhəni mə, ² * “Rəfo nərmama me səim kamhərui nitətə səvəi kaha kupwən me? Nəpin hani nari, həpkukupwən mhə mhərkwerig.”

³ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo kimiaha hiamətefi nəgkiariien səvəi Kumwesən mə tihesi pen narəien səkimiaha? ⁴ *Kumwesən riməni nəkwən mə, “Tikisai tata mine mama səim.’ In riməni mwi mə, “Trini minuə iərmama riti rani ərəha tata mine mama səvənhi, tukaməkeikei kousi əpune in.’ ⁵ Mətə kimiaha hiaməni mə, “Trini minuə iərmama riti rini pen ti səvənhi

* **14:36:** Mat 9:20-21, Mak 5:27-28, Luk 8:44 * **15:2:** Luk 11:38

* **15:4:** Eks 20:12, Eks 21:17, Dut 5:16

tata mine mama mæ, Sæiou narimnari me sæ tr-
 asitu ia kimirau ro ikinan i sævæi Kumwesæn,
 6 ramasan mæ in træpwæh nuvei penien nari riti m
 sævænhi tata misiai in iræ.’ Ia noien næha kimiaha
 hiamousi raka nægkiariien sævæi Kumwesæn ia
 naræien sækimiaha. 7 Kimiaha kæuætkæsuæ me.
 Fwe kupwæn, Profet Aesea rimæni atukwatukw
 kimiaha, mini mæ,

8 ‘Nærmama me i kamhæsiai iou ia tærhunraha,
 mætæ rerinraha ræmak isipwîn tukw iou.

9 Kamhæfwaki auær a miou.

Næpîn kamhahatæn nærmama,

hæni mæ kamhahatæn nægkiariien sæiou, mætæ
 rekæm.

Kamhahatæn nægkiariien sæ ruku pen a ti
 nærmama.’”

*Næfe nari tro iærmama ruvehe mæmkemik ia
 næmri Kumwesæn*

10 Nænæ Iesu rækwein nærmama me hæuvehe
 tukwe. Rini pen ti niræha i mæ, “Kimiaha tihætærig
 amasan ia nirak, mhæukuræn næfe takini. 11 *Ripko
 mhæ næri sæ ruvniwæ ia nækwai iærmama ramo in
 ræmkemik ia næmri Kumwesæn, mætæ næri sæ ruku
 pen ia nækwan mamier in næ ramo in ræmkemik ia
 næmri Kumwesæn.”

12 Nænæ nærmama me sævænhi hæuvehe, mhæni
 pen tukwe in mæ, “Ikukuræn mæ næpîn Farisi me
 hæregi nægkiariien næha niemaha ræpi iræha.”

13 Miregi Iesu rini mæ, “Nei me pam sæmæme
 Tata sæiou fwe ia neiai ripkæpwei mhæ ti næpîn
 riti keivi utæ iræha. 14 *Kimiaha tihæpwæh iræha.
 Iræha nærmama kamhæiri pen nærmama ia suatuk

* 15:11: Mat 12:34 * 15:14: Mat 23:16,24, Luk 6:39, Rom 2:19

sə tuhəsi, mətə nəmri nraha rīfwə. Trīni mīnuə iərmama riti nənimen rīfwə mamiri pen iərmama riti mwi nənimen rīfwə ia suatuk sə trouesi, irau pəri trouivə irapw ia ruei tənə.”

15 Mətə Pita rīni pen tukwe in mə, “Ni pehe ro tukumaha i nīpwrai nusipekinien nəha ikiməni.”

16 Miregi Iesu rīni mə, “Kimiaha mwi hiamreirei ihi? 17 Hiəpkukurən mhə mə nəfe nari revən ia nəkwai iərmama, ramevən ia tīpwīn, mamier.

18 Mətə nəri sə ramier ia nəkwai iərmama raku pen ia rerin fwe imwə nənə in nə ramo in rəmkemik ia nəmri Kumwesən. 19 *Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə nətərigien ərəha ruku pen ia reri iərmama fwe imwə, mamier: nousi əpuneien iərmama, nakresien pran səvəi iərməpə, noien sə nərman mīne nīpran kamhəiri əpnəpen irəha me, nakresien, neikuəien, nīni ərəhaien iərmama. 20 Noien me i ramo iərmama rəmkemik ia nəmri Kumwesən. Mətə trīni mīnuə iərmama rīpkərkwerīg mhə, maməni nari, noien nəha ko rīpko mhə in ruvehe məmkekik ia nəmri Kumwesən.”

Pran Kenan riti rīni nīpərhienien ia Iesu

21 Nənə Iesu rier, məpwəh kwopun nəha, mevən ipaka ti taon mi nəha Taea mīne Saeton. 22 Nənə təkwtəkwwuni a pran Kenan riti sə ramarə ia kwopun nəha ruvehe, mamasək, mamīni mə, “Iərimənu, kwənəkwus səvəi Kig Tevīt, tikapi tukw iou! Iəremhə ramarə ia prən ouihī səiou, mamo in raməmisə pīk!”

23 Mətə Iesu rəpwəh nīnīien nəgkiariien riti ti prən nəha. Nənə nərmana me səvənhi həuvehe

* 15:19: Jen 8:21, Mat 12:34

mamhægkiari min, mhəni mhənuə, “Ərhi pen prən i ramevən, ti nəri nə mə rakurirə kitaha, mamasək.”

24 *Miregi Iesu rini mə, “Kumwesən rərhi pehe iou mə takuvehe əpa ti nəkur Isrel. Irəha həmwəhen ia sipsip me hənəruei.”

25 Mətə prən nəha ruvehe minimwi nukurhun mi ia nənimen, mini mə, “Iərimənu. Tikasitu ia niraq.”

26 Miregi Iesu rini mə, “Rəpwəh namasanien mə takuvehi nəveginien sənəi nəkwərəkəwərha mərarki pen i m kuri me.”

27 Miregi prən i rini mə, “Nipərhiənen, Iərimənu. Mətə kuri me mwi kamhani nimwəkmwəki nəveginien sə raməsas irapw ia ruei tepol səvəi iəmə asori səvənraha.”

28 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Prən i ikamahatətə pərhiə. Pwəh iako mik rəmwəhen sə ikokeikei.” Təkwtəkwuni a mwi prən ouihi səvənhi ruvehe məsanin.

Iesu ro nərmama həpik həuvehe mhəsanin

29 *Iesu rier ia kwopun nəha, mavən ia nikaqare nui asori Kalili, mevən mutə ia təkuər riti məkure fwe ikin. 30 Nənə nərmama həpik həuvehe tukwe, mamhəuvehi nərmama me səməme kamhəmhə. Nəpwın nisunraha rərfe. Nəpwın nənimənraha rıfwə. Nəpwın nemhəien rouraha nipəri nipwrənraha. Nəpwın ho iəpou ko həpwəh nəgkiariien. Həuvehi mwi nərmama həpik mwi, mhəmri pen irəha ia nisui Iesu, nənə in ro irəha həuvehe mhəsanin. 31 *Ia nəpın nəha nəpou me haməgkiari. Nərmama

* 15:24: Mat 10:6 * 15:28: Mat 8:10,13 * 15:29: Mak 7:31

* 15:31: Mak 7:37

nemhəien rouraha nɪpəri nɪpwrانراھا həuvehe mhəsani. Nərmama səməme nisunraha rərfe, həvi atukw a nisunraha mamhavən. Nənə nərmama nənimenraha rifwə hətui mamhətə nari. Nəpɪn nərmama me hətoni, nənimenraha rier. Nənə həgnəgini Kumwesən səvəi nəkur Isrel.

Iesu rəkwməni nərmama irəha pam fo-taosen

³² *Ia nəpɪn nəha Iesu rəkwein nərmama me səvənhi həuvehe. Rini pen ti nirəha i mə, “Rerik rərkwəpɪr ti nərmama me i. Hənarə raka nəpɪn kahar kɪtaha mɪnraha, nənə sənənraha nəveginien ruvəiwən. Iakəpwəh no keikeiien mə takərhi pen irəha fwe imwənraha nəpɪn nukumhə ramahi irəha. Rərəha mə kamhəuvən nəmɪnraha rɪpɪtəv həmwəi ia suatuk.”

³³ Miregi nərmama me səvənhi həni pen tukwe in mə, “Tsəuvehi bred pəku rəmwhen tsəkwmənu nərmama me i? Kwa həpɪk anan. Kɪtaha samarə ia kwopun nəveginien riwən ikin.”

³⁴ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Sənəmiaha bred kevə?”

Miregi həni mə, “Sefen mɪne kwopnəti nəmu me nɛpɪn mwɪ fwe ikin.”

³⁵ Iesu rini nəkwan mə nərmama me nəha sənənraha nəveginien riwən tuhəkure ia tɪprənə.

³⁶ Nənə ruvehi bred nəha sefen mɪne kwopnəti nəmu me, məfwaki mɪni vivi Kumwesən tukwe. Nəpɪn rəfwaki pam, maməkwsen bred me, mauvei pen m nərmama me səvənhi, həpeki pen m nərmama me. ³⁷ Nərmama me pam hani nari tɪpwɪnraha rəsisi. Nəpɪn hənani raka nari, həvai pen nɪpərɪbred mɪne nəmu me hənani

* 15:32: Mat 14:14

mhəpwəh rukuər ia tənəripw sefen. ³⁸ Nərmama me nəha hani nari həpik anan nərman nīpran mīne nəkwərhakwərha. Kəvsini nərman me əpa irəha pam fo-taosen. ³⁹ Nənə Iesu rərhi pen irəha kamhəuvən imwənraha me. Kurirə irə rəputə ia nītətə ouihi riti, mamevən fwe kwopun riti nəghin nə Makatan.

16

Farisi me kamhəres nīmtətien riti

¹ *Ia nəpīn nəha Farisi me mīne Satusi me həuvehe, mhəres pen Iesu i mə, “Ko iko ro nīmtətien riti sə ruku pen ia neiai pwəh iahətoni mhəukurən mə ik pərhiēn Kumwesən rərhi pehe ik?”

² Miregi Iesu rīni mə, “Nəpīn meri na trivə, kīmiaha hiəni mə, ‘Rosi trakwakwi rukwəsikər ti nəri nə mə nīmagouagou rəruev.’ ³ Nənə ia nəpnəpīn kīmiaha hiəni mə, ‘Rosi nesən trauər ipwet ti nəri nə mə nīmagouagou rəruev, məpuə.’ Kīmiaha hiəukurən nətəien nīmagouagou, nənə mhəukurən nəfe nari nīmagouagou ramahatən pen. Mətə rəfo hiəreirei nīpwrai nīmtətien me i kamo ipwet mīne? ⁴ *Kīmiaha nərmama ipwet mīne hiamətui a nīmtətien ti nəri nə mə noien səkīmiaha rikou. Kīmiaha hiənəpwəh Kumwesən rəmwhen pran sə rəpwəh iərman səvənhi mamesi pen iərmapə. Kumwesən trəpwəh nuvei peheien nīmtətien riti mwi m kīmiaha, mətə nīmtətien əpa səvəi Profet Jona.” Iesu rīni nəgkiariien nəha, məpwəh irəha, mamevən.

* **16:1:** Mat 12:38, Luk 11:16 * **16:4:** Mat 12:39, Luk 11:29

Nahatənien səvəi Farisi me mine Satusi me

⁵ Ia nəp̄in nəha Iesu revən irəha nərmama me səvənhi, mhəvən mhəpi simw̄in ia nui asori. Nərmama me səvənhi hənənouenou mə tuhəuvehi bred. Nəp̄in irəha həuvarei ia nikaren pen, ⁶*Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihətui amasan, mhəsiari ti yis səvəi Farisi me mine Satusi me.”

⁷ Miregi irəha hənəmægkiari m̄inraha me i mə, “Rosi ramægkiari iam̄inhi irə ti nəri nə mə kitaha sənənouenou bred uə?”

⁸ Nənə nəp̄in Iesu riregi, rini mə, “Kimiaha nahatətəien səkimiaha r̄ipkiskai mhə. Rəfo hiamægkiari m̄ kimiaha me mə sənəmiaha bred riwən? ⁹*Kimiaha hiəreirei ihi? Rer̄imiaha r̄ipkr̄hi mhə bred kr̄irum sə iakinəkwm̄əni nərmama faef-taosen irə mine tənəripw̄ kevə hiəməuvehi kurirə? ¹⁰*Rer̄imiaha r̄ipkr̄hi mhə bred sefen sə iakinəkwm̄əni nərmama fo-taosen irə mine tənəripw̄ kevə hiəməuvehi kurirə? ¹¹Rəfo həreirei n̄ipwrai nəgkiariien səiou? Iap̄kægkiari mhə ia bred, mətə iakam̄ini mə kimiaha tihaməsiari ti yis səvəi Farisi me mine Satusi me.” ¹²Ia nəp̄in nəha nərmama me səvəi Iesu həuvehe mhəukurən mə Iesu r̄ipk̄ini mhə mə tuhəsiari ti yis səvəi bred, mətə tuhəsiari ti nahatənien səvəi Farisi me mine Satusi me.

Pita rini irapw mə Iesu in Kristo

¹³ Nəp̄in Iesu ruvehe ipaka ti taon nəha Sis-aria Filipae, rəres pen nərmama me səvənhi mə, “Nərmama kamhəni iou, Iəm̄əti Iərmama, mə iou sin?”

* **16:6:** Luk12:1 * **16:9:** Mat14:17-21 * **16:10:** Mat15:34-38

14 *Miregi hæni mæ, “Nærmama nepwīn kamhæni ik mæ Jon Paptaes. Nepwīn kamhæni ik mæ Profet Elaeja. Nepwīn mwi kamhæni ik mæ Jeremaea uæ profet riti mwi fwe kupwæn.”

15 Miregi Iesu rīni pen tī niræha i mæ, “Mætæ kīmiaha hiamæni mæ iou sin?”

16 *Miregi Saemon Pita rīni mæ, “Ik Kristo. Kumwesæn sæ ramīru, tīni næ ik.”

17 *Miregi Iesu rīni pen tukwe in mæ, “Saemon, tīni Jon, rerīm tragien! Rīpko mhæ iærmama riti rahatæn ik iræ mæ tikukuræn næri i, mætæ Tata sæiou fwe ia neiai rahatæn ik iræ ikukuræn. 18 *Nænæ iakani pehe tukw ik i mæ ik næ Pita. Nīpwrai næhag næha mæ kæpwier. Ia tækure kæpwier i takuvrhækin nakalasia me sæiou ræmwhen sæ kauvrhækin pen nimwæ iræ, nīskaiien sævæi nemhæien ko rīpkouraha mhæ iræha. 19 *Takuvei pehe ki me sævæi nītætæ ia neiai^a mik. Næfe nari ikærihi tæriini ia tīprænæ i, tukærihi tæriini fwe ia neiai. Næfe nari ikīfi raka ia tīprænæ i, tukīfi raka fwe ia neiai.” 20 *Nænæ Iesu rīnise pen æknekīn tī nærmama me sævænhi mæ, “Kīmiaha tihæpwæh nīniien tī iærmama riti mæ iou Kristo.”

Iesu rukupwæn mīni irapw mæ in tremhæ nænæ mætui mwi

21 Ia næpīn næha mamevæn, Iesu rīnamahatæn nærmama me sævænhi mæ, “Takamækeikei mevæn

* 16:14: Mat 14:1-2, Mak 6:14-15, Luk 9:7-8 * 16:16: Jon 6:69

* 16:17: Mat 17:5, Kal 1:15-16 * 16:18: Jon 1:42, Efes 2:20

* 16:19: Mat 18:18, Jon 20:23 a 16:19: Næpīn rīpīk Matiu rani nægkiariien i mæ “Nītætæ ia neiai.” Nīpwrai nægkiariien i in i “Nītætæ sæ Kumwesæn ramærimænu iræ.” * 16:20: Mat 17:9, Mak 9:9

fwe Jerusalem. Nəmə asori me mīne pris asori me mīne nahatən me səvəi Loa tuho nəmīsəien me rīpīk ia nīrak, mhousi əpune iou. Mətə ia nəpīn səro kahar irə takətui mwī.”

²² Ia nəpīn nəha Pita riri raka Iesu ia nīkarenraha, mīnanise pen tukwe in mə, “Iərimənu, p wəh Kumwesən trapi tukw ik, məp wəh nəseniien nərmama tuho noien nəha ia nīram ia nəpīn riti.”

²³ Mətə Iesu ruvsini, mīni pen ti Pita i mə, “Setan, evən ia təkutak! Ikaməmwur mə tiko iakapəti mīmwei iamīnhi irə ti nəri nə mə nətərigien səim rīpkesi pen mhə nətərigien səvəi Kumwesən, mətə ikamesi pen a nətərigien səvəi nərmama.”

Iərmama traməkeikei məvrani nei kamarkuauī

²⁴ *Nənə Iesu rīni pen ti nərmama me səvənhi mə, “Iərmama sə rokeikei mə truvehe mo iərmama riti səiou traməkeikei məp wəh nətərigien səvənhi, muvehi utə nei kamarkuauī səvənhi, məvrani mukurirə iou. ²⁵ *Iərmama sə rokeikei mə trəkwtəmhirī nīmīruien səvənhi trarfai irə, mətə iərmama sə traraka ia nīmīruien səvənhi tukw iou truvehi nīmīruien rerīn. ²⁶ *Trīni mīnuə iərmama riti rīpeki pam narimnari me ia tīprənə i mo səvənhi i, nənə kurirə ikīn remhə, mətə rīpkuvehi mhə nīmīruien rerīn, noien nəha trəfasitu irə? Uə iərmama truvei pen nəfe mərpwīn tai nīmīruien səvənhi? ²⁷ *Iou Iəməti Iərmama takuvehe ia nīskaiien səvəi Tata səiou kīmaha nagelo me səiou. Ia nəpīn nəha takərpwīn noien səvəi nərmama

* **16:24:** Mat 10:38, Luk 14:27

* **16:25:** Mat 10:39, Luk 17:33,

Jon 12:25 * **16:26:** Mat 4:8-9

* **16:27:** Mat 25:31, Sam 62:12,

Prov 24:12, Rom 2:6, Rev 22:12

me kuation kuation. Nərpwinien sə takuvei pen minraha tresi pen a nəfe nari irəha həno. ²⁸ Iakani nīpərhienien tukumiaha i nərmama nēpwin kamhərer ia kwopun i tuhəpkemhə mhə meste tuhətoni iou, Iəməti Iərmama, iakauvehe rəmwhen ia kig mə takərimənu ia nitətə səiou.”

17

Nīpwrai Iesu ruvehe mopə

¹ Nəpīn sikis rukurau, nənə Iesu riri əpa Pita mine Jemes mine piəvni Jon, həutə parei ia təkuər əpwəmwiis riti. ² *Ia kwopun nəha irəhar harətoni ia nənimenrahar nīpwrai Iesu ruvehe mopə. Nənimen rəhiapw rəmwhen ia meri. Tinari səvənhi ruvehe məpsan rəmwhen ia nukuraanien. ³ Təkwtəkwuni a irəhar harətoni Profet Elaeja mine Moses krouier pehe, rouəgkiari irəhar Iesu.

⁴ Nənə Pita rini pen ti Iesu i mə, “Iərimənu. Ramasan mə kimrahar iaharuvehe i. Mə ikokeikei tako tənimwə kahar, riti səim, riti səvəi Moses, riti səvəi Profet Elaeja.”

⁵ *Pita raməgkiari ihi, təkwtəkwuni a mwi nəpuə əpsan riti ruvehe muvegi irəha. Reri Kumwesən ruku pen ikin, mini mə, “In nəha nərik keikei. Rerik ragien tukwe. Tihətərig in.”

⁶ Nəpīn Pita mine Jon mine Jemes harregi nəgkiariien nəha, harhekir, mharmwei, mharnimwi irapw nənimenrahar ia tīprənə. ⁷ Mətə Iesu ruvehe mīrapi irəhar, mini mə, “Harərer, mharəpwəh nehekiriien.” ⁸ Nənə irəhar

* **17:2:** 2Pit 1:16-18 * **17:5:** Sam 2:7, Aes 42:1, Mat 3:17, Mak 1:11, Luk 3:22, Dut 18:15

harək wətə, harəpwəh nətoniien Moses mine Profet Elaeja, mətə Iesu əpa irəha min.

⁹ *Nəp̄in irəha kamheiwaiu pehe ia təkuaṛ, Iesu r̄ini pen ti nirəhar i mə, “Kimirəhar ti-harəpwəh n̄iniien ti iərmama riti n̄imtətien nəha hiarnətoni, meste iou, Iəməti Iərmama, iakətui mwi ia nemhəien səiou.”

¹⁰ *Nənə Pita mine Jemes mine Jon harəres pen in i mə, “Rəfo nahatən me səvəi Loa kamhəni mə Profet Elaeja traməkeikei mukupwən muvehe?”^a

¹¹ M̄iregi Iesu r̄ini mə, “N̄ipər̄hienien. Profet Elaeja truvehe məmri amasan pam narimnari me rəmwhen ia sə fwe kupwən. ¹² *Mətə iou iakani pehe tukumirəhar i mə Profet Elaeja ruvəuvehe raka nənə nərmama me həpkətə sas mhə in, mətə hesi pen nətəriḡien səvənraha, mho rərəha irə. Iou mwi, Iəməti Iərmama, takaməkeikei mevən ia rəginraha, nənə irəha tuho nəm̄isəien miou.” ¹³ *Ia nəp̄in nəha Pita mine Jemes mine Jon haruvehe, mharukurən mə Iesu raməgkiari ia Jon Paptaes.

Iesu rəkoui irapw iəremhə ia iəkunouih̄i

¹⁴ Nəp̄in irəha hərəriḡ pehe mwi ti nərmama me, iərmama riti ruvehe ti Iesu, min̄imwi nukurhun mi ia nən̄imen, ¹⁵ m̄ini mə, “Iərimənu. Tikapi tukw iou, masitu ia nər̄ik. Nemhəien i n̄ikəvan ro in. In raməmisə pik. Nəp̄in r̄ip̄ik ramwei pen ia napw, mamwei pen ia nui. ¹⁶ Iakuvehi in muvehe ti nərmama me səim, mətə irəha ko həpko mhə in ruvehe məsaniin.”

* **17:9:** Mat 16:20 * **17:10:** Mal 4:5 a **17:10:** Mal 4:5
 Profet Malakae r̄iməni mə Profet Elaeja trukupwən muvehe kurirə
 irə Kristo ruvehe. * **17:12:** Mat 11:14, 14:10 * **17:13:** Luk
 1:17

17 *Miregi Iesu rini mæ, “Kïmiaha nækur ip-wet mine nahatætaien sækïmiaha riwæn. Noien sækïmiaha rikou. Tsaræ kitaha miou mesite næfe næpïn? Tïnesæn mine iakapwis kïmiaha? Kïmiaha tihæuvæn mhæuvehi iækunouihi næha mhæuvehi mhæuvehe.” 18 Næpïn hæuvehi mhæuvehe, Iesu rinise pen ti iæremhæ i mæ, “Tikier ia iækunouihi i.” Nænæ tækwetækwuni a rier, iækunouihi næha ruvehe mæsanïn.

19 *Kuriræ iræ nærmama me sævæi Iesu hæuvehe ti Iesu, mhæres pen in æpa mæ, “Ræfo kïmaha iahæreirei nækoui irapwien nænimwïn æræha næha?”

20 *Miregi Iesu rini pen ti niræha i mæ, “Ti næri næ mæ nahatætaien sækïmiaha ripkiskai mhæ. Iakani nïpærhienien tukumiaha i trïni mïnuæ kïmiaha hi-ahatætæ pærhien ia Kumwesæn, næri auær a mæ nahatætaien næha sækïmiaha rouihi anan ræmwhen ia kwænuni nei næha mastat, mætæ hiæukuræn ninïien ti tækuær i mæ, ‘Tækuær i tikaraka ia kwopun i mevæn mækure pen fwe,’ nænæ trier mevæn. Narimnari me pam trïmæru tukumiaha.” 21 b

22 *Næpïn nærmama me sævæi Iesu housæsimwïn iræha me ia tænæ Kalili, in rini pen ti niræha i mæ, “Triþko mhæ tui kuvei pen iou, Iæmæti Iærmama, ia rægi nærmama. 23 Iræha tuhousi æpune iou, nænæ Kumwesæn tro iakætui mwï ia nemhæien sæiou ia næpïn særo kahar iræ.” Nænæ nærmama me sævænhi hæregi ræræha anan.

* 17:17: Dut 32:5,20, Jon 14:9 * 17:19: Mat 10:1 * 17:20: Mat 21:21, Mak 11:23, Luk 17:6, 1Kor 13:2 b 17:21: Nækukuæ me ripik kïmærai pen Niutestamen iræ ia nægkiariien sævæi nækur Kris kupwæn kwopi nægkiariien ia vas 21 riwæn. * 17:22: Mat 16:21

Iesu ruvehi silin ia nəkawai nəmu mərəku pen nəmri takis irə

24 *Nəp̄in Iesu mine nərmama səvənhi me həuvehe ia Kapaneam, nərmama səməme kamhəuvehi takis səvəi nimwə səvəi Kumwesən həuvehe ti Pita, mhəni mə, “Rosi ia hatən səkimiaha r̄ipkərəku mhə takis səvəi nimwə səvəi Kumwesən uə?”

25 Miregi Pita rini mə, “Ouəh. In ramərəku.”

Nəp̄in Pita revən muvniwə, Iesu rukupwən məgkiari min, m̄ini mə, “Saemon, ikaməfətərig irə? Kig me ia t̄iprənə i kamhəkeikei m nəfe nərmama me mə tuhərəku pen nəmri takis m̄inraha, t̄inraha me uə nərməpə?”

26 Miregi Pita rini mə, “Nərməpə.”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ikani n̄ipər̄hienien. N̄ipwn̄ti kig me h̄əpkərəku mhə nəmri takis, 27 mətə pwəh sərəku pen rərəha kitaha tso niemaha rəpi nərmama me i səməme kamhəuvehi takis. Tikevən fwe ia nui asori, mosəperaha. Nəmu sə rukupwən məgher ia kwərvinari, tik̄ivi utə, m̄əti pen ia nəkwan, nənə tikətoni silin riti. Tikuvehi muvei pen mərəku pen takis səkrau m̄inraha.”

18

Iərmama əfo nə in rasori ia nərmama nepw̄in

1 *Ia nəp̄in nəha nərmama me səvəi Iesu həuvehe tukwe in, mhəni mə, “Ia n̄itətə ia neiai^a sin rasori m̄əpi raka nərmama me nepw̄in?”

* **17:24:** Eks 30:13, Eks 38:26 * **18:1:** Luk 22:24 a **18:1:** Nəp̄in r̄ip̄ik Matiu rani nəgkiariien i mə “N̄itətə ia neiai.” N̄ipw̄rai nəgkiariien i in i “N̄itətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

² Nənə Iesu rəkwein iəkunouihi riti ruvehe, rərpwi irapw in ia kurkwanraha, ³ nənə mini mə, “Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i mə kīmiaha tihaməkeikei mhərari mhəuvehe mhəmwhen ia nəkwərhakwərha me. Mə hiəpwəh tihəpkuvnimwə mhə ia nītətə ia neiai ia nəp̄in riti. ⁴ Iərmama sə treiwaiu rəmwhen ia iəkunouihi, mīpkəfiəutə mhə in, in rasori məpi raka nərmama me nepw̄in ia nītətə ia neiai.

⁵*Iərmama sə trəsevər ia rerin ti iəkunouihi riti sə ro iam̄nhi ia nəghik rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerin tukwe iou.”

Iesu rəgkiari ia narimnari me sāməme tuhəuvehe mho nərmama həmwei

⁶*“Nəkwərhakwərha me i sāməme kamhahatətə ia nīrak, tr̄ini mīnuə iərmama riti ro riti rīmwei ia nərəhaien, Kumwesən trərpw̄in noien ərəha səvənhi. Iərmama nəha tr̄iregi rərəha anan məpi raka kərihi pen kəruətərei asori ia nīpətəkinuan kosə irapw i ia təmwei təsi. ⁷ Trərəha anan ti nərmama ia tīprənə i ti nəri nə mə narimnari me kamhəuvehe tuho irəha həmwei ia nərəhaien. Narimnari me i tuhaməkeikei mhəuvehe, mətə trərəha anan ti iərmama sə truvehi narimnari me i muvehe. ⁸*Mə rəgim uə nisum ramo ikamwei ia nərəhaien, tikərai raka, mərarki. Mə rəgim rīp̄ip̄ uə nisim rīp̄ip̄ mətə ikuvehi nīm̄iruien, ramasan p̄ik tukw ik. Rərəha mə rəgim kəru uə nisum kəru mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək rerin ik̄in. ⁹ Mə nənimem ramo ikamwei ia nərəhaien, tikukumwiri raka, mərarki.

* **18:5:** Mat 10:40, Luk 10:16, Jon 13:20

* **18:6:** Luk 17:1-2

* **18:8:** Mat 5:29-30

Mə nənimem kuatia mətə ikuvehi nimiruien, ramasan pik tukw ik. Rərəha mə nənimem kəru mətə tukərarki pen ik ia kwopun napw asori rauək ikin.”

Iesu rusipekin ia sipsip sə rəruei

¹⁰ *Nənə Iesu rini mə, “Kimiaha tihətui amasan tukumiaha me mhəpwəh noien nəri auər a ia nəkwərhakwərha me i riti. Iakani pehe tukumiaha i mə fwe ia neiai nagelo me səvənraha kamhətə rerin nəmri Tata səiou sə ramarə fwe ia neiai. ¹¹ *Iou, Iəməti Iərmama, iakuvehe mə takuvehimiru nərmama səməme kamhəruei.^b

¹² Kimiaha hiaməfətərig irə? Trini minuə iərmama riti sipsip me səvənhi irəha pam hantret, nənə riti ia nirəha rəruei, trəfo pen irə? In trəpwəh naenti-naen kamhani nurhi ia təkue, mevən mamətui sə nəha rinəruei. ¹³ Nənə trini minuə rətoni, iakamini niperhienien tukumiaha i mə rerin ragien pik ti sipsip nəha məpi raka naenti-naen səməme həpkəruei mhə. ¹⁴ Ia noien nəha rəmwhen a mwi Tata səkimiaha ia neiai rəpwəh nokeikeien mə nəkwərhakwərha me i riti trəruei.”

Iesu rəgkiari mə tiko nəfe ia piam nəpin ro rərəha ia niram

¹⁵ *“Trini minuə piam ro rərəha ia niram, evən mətoni kimirau əpa. Nənə ikini pen nəfe rino rərəha. Trini minuə rətərig ik, nəgkiariien səim tro piam rirərig pehe səkimirau min tramasan.

* **18:10:** Hip 1:14 * **18:11:** Luk 19:10 ^b **18:11:** Nəkukue me ripik kimərai pen Niutestamen irə ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən kwopi nəgkiariien ia vas 11 riwən. * **18:15:** Lev 19:17, Luk 17:3, Kal 6:1

16 *Mətə trini minuə rəpwəh nətərigien ik, iri iərmama kuation uə kəru mharevən mwi pwəh irau krouregi rouətoni nəgkiariien me pam nəha ikini pen ti piam ro nīpərhienien. 17 *Trini minuə rerin rəpwəh nətərigien irəha, ni irapw ti nakalasia me səvəi nəfwakiien. Nənə trini minuə rəpwəh mwi nətərigien irəha, tiko irə rəmwhen iərmama sə rireirei Kumwesən uə iərmama sə kamərəku pen takis min.

18 *Iakani nīpərhienien tukumiaha i nəfe nari tihərihi tərini ia tīprənə i tukərihi tərini fwe ia neiai, nənə nəfe nari tihəfi raka ia tīprənə i tukifi raka fwe ia neiai.

19 *Iakani pehe mwi nīpərhienien tukumiaha i trini minuə kəru ia kīmiaha ia tīprənə i krouni simwīn nari riti, rouəres i, Tata səliou ia neiai in tro nəkwanrau, 20 *ti nəri nə mə pəku ikin iərmama kəru uə kahar harousəsīmwīn ia nəghik, iakamarə ti nirəha ia kwopun nəha.”

Iesu rini mə tikaməkeikei menouenou nəərəhaien səvəi piam

21 Nənə Pita rutə pehe mini pen ti Iesu i mə, “Iərimənu. Trini minuə piak ramo noien ərəha miou, nəpīn kevə takenouenou i? Rosi sefen uə?”

22 *Miregi Iesu rini mə, “Iou iapkini pehe mhə tukw ik i mə tikenouenou nəərəhaien me səvəi piam m sefen, mətə tikenouenou nəərəhaien me səvənhi nəpīn me pam.

* **18:16:** Dut 19:15, Jon 8:17 * **18:17:** 1Kor 5:13 * **18:18:**
 Mat 16:19, Jon 20:23 * **18:19:** Mak 11:24, Jon 15:7 * **18:20:**
 Mat 28:20, Jon 14:23 * **18:22:** Luk 17:4

23 Iakamini iaminihi irə ti nəri nə mə nitətə ia neiai rəmwhen ia iəmə asori riti sə rokeikei mə nərmama me i kamho tukwini nari min tuhərəku pam kaon me səvənraha sə in riməuvei pen minraha. 24 Nəpən rəkwein irəha mə tuhəuvehe, həuvehi riti ia nirəha mhəuvehe. Kaon səvənhi rasori pik anan. 25 Ko ripkərəku mhə. Ro pen iəmə asori səvənhi rini mə tukəmri pen nəmri nari m iəmə i mine pran səvənhi mine nipwnətən me mine narimnari me pam səvənhi. In truvehi mane ia nirəha, mərəku kaon səvəi iəmə nəha.

26 Ia nəpən nəha iəmə nəha sə ramo tukwini nari m iəmə asori rinimwi nukurhun mi, mamasək, mini pen ti iəmə asori səvənhi mə, 'Tikapi tukw iou, muvei pehe nəpən miou, nənə takərəku pehe pam mik.' 27 Nənə iəmə asori rerin rərkwəpir ti iəmə i ramo tukwini nari min. Ro pen in renouenou kaon səvənhi, mini mə trəpwəh nərəkuien, məseni in rier mamevən.

28 Mətə nəpən iəmə nəha rier irapw, rətoni iərmama riti sə ramo tukwini nari irau min. Kaon riti səvənhi ramarə tukwe in. Rouihi pik anan. Nənə in ruvehi iərmama nəha, məkwətəmhiri nipətəkinuan, mini mə, 'Ərəku pehe pam səim kaon.'

29 Nənə iərmama nəha ramo tukwini nari irau min rimwei irapw, mamasək, mini pen tukwe in mə, 'Tikapi tukw iou, muvei pehe nəpən miou, nənə takərəku pehe pam mik.'

30 Mətə iəmə nəha iəmə asori rinenouenou kaon səvənhi rəpwəh nokeikeien. In revən muvehi iərmama nəha muvehi puvnimwə ia kalapus mə trarə meste trərəku pam kaon səvənhi. 31 Nəpən nərmama nepwən səməme kamho tukwini nari

m iāmā asori hātoni noien nāha, hāregi rārāha anan. Hāuvən mhāni pen tī iāmā asori sāvənraha narimnari me pam iāmā nāha rīno.

³² Ro iamānhi irā iāmā asori rākwein iārmama nāha ramo tukwini nari min ruvehe. Rini pen tukwe in mā, ‘Ik iāmā ərāha. Iakamo tukwini ərāha nari miou. Iakinenouenou kaon me pam saim, tī nəri nē mā ikinasək tegin iou. ³³ Mətə rəfo ikəpwəh napien tī iārmama nāha sə ramo tukwini nari miou kimirau min rəmwhen iou iakinapi tukw ik?’ ³⁴ *Ro pen iāmā asori niemaha rəpi. In ruvehi puvnimwə iāmā nāha ia kalapus mā tuko nāmisiēn min meste trərəku pam kaon sāvənhi.

³⁵ *Ia noien nāha rəmwhen a mwi Tata səiou ia neiai tro ia kimiaha kuatia kuatia trini minuə hiəpwəh nenouenouien nərəhaien sāvəl piəvmiaha me ia rerimiaha.”

19

Iesu rini mā iərman mine pran trouəpwəh nəpwəhien irau me

¹ Iesu rini pam nəgkariien me nāha, nənə məpwəh tənə Kalili, mier mevən ia tənə Jutia fwe ia nikare nui aris Jotan pen. ² Nərmama həpik həkurirə i. Nənə in ro səməme kamhemhə hāuvehe mhəsənin ia kwopun nāha.

³ *Nənə Farisi me hāuvehe tukwe in mhəres pen nari riti min mā tuhəregi ro Iesu mā trəfni irə. Irāha hāni mā, “Ratukwatukw ia Loa səkītaha mā ko iərman riti rəpwəh sāvənhi pran uə rekəm?”

* **18:34:** Mat 5:25-26 * **18:35:** Mat 6:15, Mak 11:25, Efes 4:32, Kol 3:13 * **19:3:** Mat 16:1

4 *Miregi Iesu rini mæ, “Rosi kimiaha hiæpkævsini raka mhæ nægkiariien i ia Nækukuæ Ikinan rini mæ fwe ia nukune naræien ‘Kumwesæn rino iærmama kæru riti iærman riti pran,’ 5 *raræ mini mwi mæ, ‘Ro iamînhi iræ iærman traraka ia tata mine mama sævænhi, mevæn rouaræ pæri irau pran sævænhi, nænæ irau trouvehe rouæmwhen ia nipwrai iærmama kuatia.’ 6 Nægkiariien næha rini mæ iærman mine pran sævænhi krouæpwæh ihi noien iærmama kæru i, mætæ krouvæuvehe rouæmwhen ia nipwrai iærmama kuatia. Ti næri næ mæ Kumwesæn riripin iærman mine pran sævænhi iamînhi iræ, ro pen ripkatukwatukw mhæ mæ iærman træpwæh sævænhi pran, mætefi naræien sævænrau.”

7 *Miregi Farisi me hæni pen ti Iesu i mæ, “Mæ ro iamînhi iræ ræfo Moses rimæni mæ iærman sæ rokeikei mæ træpwæh pran sævænhi trirai nimwai nækukuæ m pran sævænhi rani mæ in rinæpwæh in, nænæ mærho pen i ramevæn?”

8 Miregi Iesu rini pen ti niræha i mæ, “Moses rinæseni kimiaha mæ tihæpwæh nipran me sækimiaha ti næri næ mæ kæmkapwæmiaha riskai, mætæ fwe ia nukune naræien ripko mhæ iamînhi iræ. 9 *Iou iakani pehe tukumiaha i iærman sæ ræpwæh pran sævænhi miri pran æpæ riti mwi ramo noien æræha. Præn næha in ramiri ripko mhæ pran atukwatukw sævænhi. Mætæ mæ pran ramo æpnæpen nari irau iærmæpæ, iærman sævæi præn næha rukuræn næpwæhien in.”

10 *Nænæ nærmama me sævæi Iesu hæni pen tukwe

* 19:4: Jen 1:27, 5:2 * 19:5: Jen 2:24, Efes 5:31 * 19:7: Dut 24:1-4, Mat 5:31 * 19:9: Mat 5:32, 1Kor 7:10-11 * 19:10: 1Kor 7:1-2, 7-9

in mə, “Trini minuə ro iamınhi irə nəpın iərman rəpwəh pran səvənhi, ramasan mə iərman rəpwəh a niriien pran.”

¹¹ Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ripko mhə nərmama me pam həukurən nuvehien nəgkiariien i səiou mharə irə, mətə səməme əpa Kumwesən rəsevər ia suatuk tukunraha irəha nəha tuhəuvehi mharə irə. ¹² Nərman nepwın tuhəpwəh niriien pran ti nəri nə mə hənətui pehe mwatukw səvənraha rəpou. Ro pen rerınraha riwən ia pran. Nərman nepwın tuhəpwəh niriien pran ti nəri nə mə kərai irəha rəmwhen kamo ia kau kərman. Ro pen rerınraha riwən ia pran. Nənə nərman me nepwın mwi tuhəpwəh niriien pran ti nəri nə mə irəha hokeikei nətərigien səvənraha trəmək əpa ia nitətə ia neiai.^a Iərmama sə rukurən nuvehien nəgkiariien i səiou traməkeikei muvehi marə irə.”

Pwəh nəkwərhakwərha me həuvehe ti Iesu

¹³ Nəpın riti nərmama nepwın kamhəuvehi nəkwərhakwərha me səvənraha mamhəuvehe ti Iesu mə trəmri utə rəgın mi ia nirəha məfwaki. Nərmama me səvənhi hənise irəha.

¹⁴ *Mətə Iesu rini mə, “Pwəh nipwnəti nəkwərhakwərha me həuvehe tukw iou. Tihəpwəh niniseien irəha ti nəri nə mə nitətə ia neiai səvəi nərmama səməme həmwhen ia nəkwərhakwərha me i.” ¹⁵ Nənə Iesu rəmri utə rəgın mi ia nirəha, məfwaki ti nirəha, nənə məpwəh irəha mamevən.

^a **19:12:** Nəpın rıpik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nitətə ia neiai.” Nıpwrai nəgkiariien i in i “Nitətə sə Kumwesən ramərımənu irə.”

* **19:14:** Mat 18:2-3

Iərmama riti nautə səvənhi rasori

16 Ia nəp̄in nəha iərmama riti ruvehe ti Iesu, mini mə, “Iahatən, nəfe noien amasan takaməkeikei mo mə takuvehi nimiruien rerin?”

17 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Rəfo ikaməres iou nari riti ia nikaren səvəi noien amasan? Kumwesən əpa ramasan. Trini minuə ikuə tikuvehi nimiruien, ikesi pen loa me səvənhi.”

18 *Miregi iərmama nəha rini pen tukwe in mə, “Nəfe loa me takesi pen?”

Miregi Iesu rini mə, “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama, məpwəh nakresien pran səvəi iərməpə, məpwəh nakresien, məpwəh neikuəien.

19 *Tikaməkeikei misiai səim tata mine mama, nənə mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.”

20 Miregi iərmama nəha rini pen ti Iesu i mə, “Loa me pam i iakamesi pen. Nəfe mwi nəha ik̄in takaməkeikei mo?”

21 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Trini minuə ikuə tikuvehe matukwatukw pam, evən, məmri pen nəmri nari ia səim narimnari me. Nəp̄in kuvehi nənimen, tikuvehi mane, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Nənə səim nautə tr̄ipik fwe ia neiai. Nəp̄in ik̄ino pam, ikuvehe mukurirə iou.”

22 Nəp̄in iərmama nəha r̄iregi nəgkiariien nəha, in rəpwəh Iesu, mamevən. Rer̄in rəpou ti nəri nə mə nautə səvənhi rasori.

23 Ro iam̄inhi irə Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “Iakam̄ini n̄ipər̄hienien

* 19:17: Lev 18:5, Luk 10:28 * 19:18: Eks 20:12-16, Dut 5:16-20

* 19:19: Lev 19:18 * 19:21: Mat 6:20, Luk 12:33, Wok Me 2:45, Wok Me 4:34-37

tukumiaha i riskai ti iærmama nautə səvənhi rasori mə truvnimwə ia nitətə ia neiai. ²⁴ Takini mwi tukumiaha i. Iærmama nautə səvənhi rasori ræknekîn tukwe in mə truvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Ræknekîn mæpi raka nərimiru nəha kamel rasu pen ia ruei nitel mier.”

²⁵ Nəpîn nærmama me səvənhi hæregi nəgkiariien nəha nənimenraha rier. Həni mə, “Mə ræknekîn iamînhi, nisimə nəha ko həuvehi nimiruien?”

²⁶ *Mətə Iesu rətə irəha mîni mə, “Nəri nəha ræknekîn iærmama ko ripko mhə, mətə Kumwesən rukurən noien. Narimnari me pam riməru ti Kumwesən.”

²⁷ Miregi Pita rini pen tukwe in mə, “Ətə ro. Kimaha iahənəpwəh pam narimnari me səkimaha mamhəkurirə ik. Ro iamînhi irə kimaha tahəuvehi nəfe?”

²⁸ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Takamîni nîpərhienien tukumiaha i ia nitətə vi sə truvehe narimnari me pam tuhəuvehe mhərməvi. Ia nəpîn nəha iou, Iəməti Iærmama, takəkure ia jea asori səiou mərimənu. Kimiaha i səməme hiaməkurirə iou ipwet mîne tihəkure mwi ia jea me twelef mhərimənu ia kwənəkwus me twelef səvəi nəkur Isrel. ²⁹ *Nənə nærmama me pam səməme hənəpwəh narimnari me səvənraha ti nəri nə mə irəha nærmama me səiou tuhəuvehi tain. Trîni mînuə iærmama riti rəpwəh nimwə me, uə piəvni me, uə kitiriməni me, uə tata mîne mama səvənhi, uə nəkwərhakwərha me səvənhi, uə tîprənə səvənhi, in truvehi tain rasori mwi

* **19:26:** Jen 18:14, Job 42:2 * **19:28:** Mat 25:31, Luk 22:30, Rev 3:21
* **19:29:** Hip 10:34

rəmwhen hantret, nənə muvehi mwi nimiruien rerin. ³⁰ *Mətə nərmama həpik kamhəkupwən tuhəuvehe mhəkuriṛə. Nənə səməme kamhəkuriṛə tuhəuvehe mhəkupwən.”

20

Iesu rusipekin ia nərmama səməme kamhowok ia nəmhiēn

¹ *“Takamini iamihhi irə ti nəri nə mə suatuk sə Kumwesən ia neiai ramərimənu ia nitətə səvənhi rəmwhen iəmə asori riti nəmhiēn səvənhi rāsori. Nəpīn riti rier ia nəpnəpīn anan mə tripeki nərmama nepwīn tuhəmhu səvənhi. ² Rini mə irəha kuation kuation tuhəmhu nəpīn pekin nənə mhəuvehi silin kuation kino ia silva.^a Nənə nəpīn irəha həseni raka, in rərhi pen irəha həuvən fwe səvənhi nəmhiēn.

³ Nənə ia naen klok ia nəpnəpīn, iəmə asori rier mwi, mətōni nərmama nepwīn kamhərer ia kwopun kamo maket ikin, mhəpko mhə nari riti.

⁴ In rini pen ti nirəha i mə, ‘Kimiaha mwi hiəuvən mhəmhu fwe nəmhiēn səiou, nənə nəfe nərəkuiēn atukwatukw səkimiaha takuvei pehe m kimiaha.’

⁵ Ro pen irəha həuvən. Ia twelef klok, nənə ia tri klok ia nəruarəv, iəmə asori nəha rirərīg mo mwi nəghi nari riti a. ⁶ Nənə ia faef klok ia nəruarəv in rier mwi, mətōni nərmama nepwīn kamhərer ihi ia kwopun nəha. Nənə rini pen ti nirəha i mə, ‘Rəfo

* **19:30:** Mat 20:16, Luk 13:30 * **20:1:** Mat 21:33 a **20:2:** Nəghi silin nəha tenarius. Fwe tui tenarius kuation nərəkuiēn atukwatukw sə kuvei pen m iərmama sə rowok nəpīn pekin ia nəpnəpīn meste ia nəruarəv.

kimiaha hiamærer ia kwopun i næþin pekín hiæpko mhæ nari riti?’

⁷ Miregi hæni pen tukwe in mæ, ‘Iærmama riwæn rækwein kímaha ipwet mæ tahowok sævænhi.’

Miregi iæmæ asori rini pen ti niræha i mæ, ‘Kímiaha mwi hiæuvæn mhæmhu fwe ia næmhien sæiou.’

⁸ *Nænæ ia næruaræv iæmæ asori sævai næmhien rini pen ti iærmama sævænhi sæ træræku nærmama mæ, ‘Ðkwein nærmama me næha kamhæmhu sæiou hæuvehe nænæ ikuvei pen nærækuien sævænraha. Tikukupwæn ia sæmæme hamækuriræ mhæuvehe men mo sampam ia sæmæme hamækupwæn mhæuvehe.’

⁹ Nænæ næþin nærmama sæmæme iæmæ asori rærhi pen iræha ia faef klok ia næruaræv hæuvehe, iræha kuation kuation hæuvehi silin riti kino ia silva.

¹⁰ Næþin nærmama sæmæme iæmæ asori rærhi pen iræha ia næpnæþin anan hæuvehe, rerinraha rirhi mæ tuhæuvehi rasori mwi, mætæ iræha kuation kuation hæuvehi mwi silin riti kino ia silva. ¹¹ Iræha hæuvehi, rerinraha ripkagien mhæ. Hæni pen ti iæmæ asori i ¹² mæ, ‘Sæmæme i hæuvehe kuriræ hæmhu aoa kuation a, mætæ kímaha iahæmhu næþin pekín ia nukwæsikær asori. Ræfo ikæræku kímaha ræmnæmwhen a?’

¹³ Mætæ iæmæ asori rini pen ti niræha riti mæ, ‘Iapko mhæ nari riti ræræha ia niram. Ikinæseni raka mæ tikæmhu næþin pekín nænæ muvehi silin kuation kino ia silva. ¹⁴ Tikuvehi nærækuien sæim muvehi mamevæn. Iærmama i ruvehe kuriræ rerik ragien ti nuvei penien nærækuien sævænhi ræmwhen a mwi iakuvei pehe mik. ¹⁵ Ikukuræn

* **20:8:** Lev 19:13, Dut 24:15

mə ko iako nəfe iakokeikei mə tako ia mane səiou? Rəfo rerim ramrhi ərəha iou ti namasanien nəha iako minraha?” ”

16 *Nənə Iesu rini mə, “Ro iamihhi irə nərmama səməme həuvehe kupwən tuhəuvehe mhəkurirə, nənə səməme həuvehe kurirə tuhəuvehe mhəkupwən.”

Iesu rini irapw mwi mə tremhə

17 Nəpin Iesu rautə mamevən fwe ia Jerusalem, riri raka əpa nərmama səvənhi twelef. Ia sutuk rini pen ti nirəha i mə, 18 * “Həregi ro. Kitaha saməutə mamhəuvən fwe ia Jerusalem. Ia kwopun nəha tukuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi pris asori me mine nahatən me səvəi Loa. Irəha tuhəni mə takaməkeikei memhə. 19 Tuhəuvei pen iou ia rəgi nərmama ripko mhə irəha nəkur İsrel. Nənə irəha tuharis əkenhin ia nirak, mhərisi iou, mhərui tərini pen iou ia nei kamarkuau. Takemhə, nənə Kumwesən tro iakətui mwi ia nəpin səro kahar irə.”

Jemes mine Jon krouəres pen nari riti m Iesu

20 Ia nəpin nəha pran səvəi Sepeti riri tini mi kəru, muvehe ti Iesu, minimwi nukurhun mi ia nənimen, maməres pen nari riti min.

21 *Nənə Iesu rini pen ti prən i mə, “Ikokeikei nəfe?”

Miregi rini pen tukwe in mə, “Ni mə iəkunouihhi mi kəru səiou trouəkure riti ia nikarem mwatuk riti ia nikarem mour nəpin tikərimənu ia nitətə səim.”

* **20:16:** Mat 19:30, Mak 10:31, Luk 13:30 * **20:18:** Mat 16:21, Mat 17:22-23 * **20:21:** Mat 19:28, Luk 22:30

22 *Miregi Iesu rini mæ, “Kimirau iroureirei næfe nari irouares i. Ko kimirau irouænimwi kap i iou takænimwi?”

Miregi irau krouni mæ, “Kimrau iarouæmwhen.”

23 Miregi Iesu rini pen ti nirau i mæ, “Nipærhienien kimirau tirouænimwi kap i sæiou, mætæ iou ko iakæpwæh næsenien kimirau irouækure riti ia nikarek mwatuk riti ia nikarek mour. Mætæ kwopun næha sævæi iærmama mi næha sæiou Tata rimærfi raka irau mæ trækure fwe ikîn.”

24 Næpîn ten mwi nærmama me sævæi Iesu hæregi næresien næha sævæi Jemes mine Jon, niemaha ræpi iræha. 25 *Mætæ Iesu rækwein iræha hæuvehe tukwe. Rini mæ, “Kimiaha hiæuvæukuræn raka noien sævæi nærmama ripko mhæ iræha nækur Isrel. Næmæ asori me sævænraha sæ kambahæimænu ia niræha, kambahæfiutæ ia iræha, mamho nærmama kamho nækwænraha. 26 *Mætæ kimiaha tihæpwæh noien iamînhi iræ ia kimiaha me. Trini minuæ kimiaha riti rokeikei mæ truvehe masori ia kimiaha, in tramækeikei muvehe mo iærmama sæ ramo tukwini nari m kimiaha. 27 Trini minuæ kimiaha riti rokeikei mæ trasori makupwæn ia kimiaha, in tramækeikei muvehe mo iærmama sæ ramo auær a wok sækimiaha pam. 28 *Kimiaha tiho ræmwhen a ia nirak. Iou, Iæmæti Iærmama, iapkuvehe mhæ mæ nærmama tuho tukwini nari miou, mætæ iakuvehe mæ tako tukwini nari minraha, muvei pen nimiruien sæiou træræku suatuk ti nifi rakaien nari ia nærmama hæpik.”

Iesu romasan næmri iærmama kæru

* 20:22: Mat 26:39, Jon 18:11

* 20:25: Luk 22:25-26 * 20:26:

Mat 23:11, Mak 9:35, Luk 9:48

* 20:28: Luk 22:27, Fil 2:7, 1Tim 2:6

²⁹ Nəpɪn Iesu mine nərmama me səvənhi həier ia Jeriko, mamhəuvən, nərmama həpik kamhəkuriɾə ia Iesu. ³⁰ *Ia kwopun nəha iərmama kəru krouəkure ia nɪkare suatuk. Nənimenrau rifwə. Nəpɪn krouregi mə Iesu rauvehe mə trukurau, krouəkwein əpwəmwɪs, rouni mə, “Iərimənu, kwənəkwas səvəi Kig Tevit! Api tukumrau!”

³¹ Miregi nərmama həgkiari skai minrau mə, “Rouafafa.” Mətə irau krouɾipɪn rouəkwein əpwəmwɪs mwɪ, rouni mə, “Iərimənu, kwənəkwas səvəi Kig Tevit! Api tukumrau!”

³² Nənə Iesu rərer, məkwein irau krouvehe, rini mə, “Irouokeikei mə tako nəfe m kimirau?”

³³ Miregi krouni pen tukwe in mə, “Iərimənu. Iarouokeikei mə nəmrɪmrau trouətui pwəh iarouətə nari.” ³⁴ Iesu rerin rərkwəpɪr tɪ nɪrau. Rɪrapi nənimenrau. Nənə təkwtəkwni nəha nənimenrau ramasan. Krouətə nari. Nənə Iesu ramesi suatuk mamevən, irau krouəkuriɾə i.

21

Nəkur Jerusalem kamhəgnəgɪni Iesu

¹ Irəha həuvən ipaka tɪ Jerusalem, mhəier pen ia Təkuər Olif ia kwopun nəha ipaka tɪ rukwənu Petfas, nənə Iesu rərhi pen iərmama kəru səvənhi, ² mɪni pen tɪ nɪrau i mə, “Kɪmirau tirouevən fwe ia rukwənu nəha samarəti pen i. Nəpɪn tirouapi-rapw fwe ikɪn, tirouətə togki riti kɪnəkwi tərini irau tɪni. Tiroufi raka nari ia nɪrau, rouəsɪgi irau, rouvehe tukw iou. ³ *Trɪni mɪnuə iərmama riti rəres kimirau mə iroufi raka nari irə tɪ nəfe, tirouni

* **20:30:** Mat 9:27, 15:22 * **21:3:** Mat 26:18

mə ‘Iərimənu səkitaha raməres togki mi i, mətə tripkəpwəmwis mhə trərhi pehe mwi irau.’ ”

⁴ Nəri nəha rier pehe iamini irə mə nəgkiariien səvəi Profet Aesea truvehe mukuə. In riməni mə,

⁵ * “Kimiaha tihəni pen ti nəkur Saeon mə,

‘Hətə ro kig səkimiaha rauvehe tukumiaha, mīpkəfiutə mhə in, raməkure ia togki, togki i in kwəti togki a.’ ”

⁶ Iərmama mi nəha səvəi Iesu krouevən, rauo nəfe in riməni pen ti nirau i. ⁷ Krouəsigi togki nəha irau tini, rouəsigi rouvehe, rouəpənə pen karkahu əpwəmwis mi səvənrau ia təkutai togki mi nəha, nənə Iesu rəkure irə. ⁸ * Nərmama həpik həpənə pen karkahu əpwəmwis me səvənraha ia suatuk. Nərmama nepwin mwi hərai nimwai nei me, mhəpənə pen ia suatuk. ⁹ Nərmama səməme kamhəkupwən mine səməme kamhəkurirə ia Iesu kamhəkwein əpwəmwis, mamhəni mə, “Səgnəgini iəmə i ruku pen ia kwənəkwus səvəi Kig

Tevit!

Səkwein amasan irə rauvehe ia nəghi

Iərimənu səkitaha!

Kəgnəgini Kumwesən fwe irənhə anan!”

¹⁰ Nəpin Iesu ruvnimwə ia Jerusalem, nərmama pam ia taon nəha kamhəni nəgkiariien me ripik, mamhəres mə, “Nəfe nəha iərmama?”

¹¹ * Miregi nərmama səməme kamhəkurirə in həni mə, “In i profet nəha nəghin nə Iesu. Ruku pen fwe Nasaret ia tənə Kalili.”

Iesu rəkoui irapw nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən

* **21:5:** Sek 9:9 * **21:8:** 2King 9:13 * **21:11:** Mat 21:46

12 Nənə Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən, minaməkoui irapw nərmama səməme kəmhəmri pen nəmri nari ia narimnari me mine səməme kəmhəuvehi nəmri narimnari me. Rəvsini tepol me səvəi nərmama kəmhəvriwei mane me. Rəvsini jea me səvəi nərmama səməme kəuvehi nəmri menu me ti nirəha. 13 *In rini pen ti nirəha i mə, “Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tukani nimwə səiou mə nimwəfwaki,’ mətə kimiaha hiəno ruvəuvehe kwopun sə rakres me kəmhəkəwfə ikin.”

14 Ia nəpin nəha nərmama səməme nənimenraha rəfwə mine səməme nisunraha rərfe həuvehe ti Iesu ia nimwə səvəi Kumwesən, nənə in ro irəha həuvehe mhəsanin. 15 Mətə pris asori me mine nahatən me səvəi Loa rerinraha rəpkagien mhə ia narimnari amasan me sə in ramo. Irəha hərəgi mwi mə nəkwərhəkəwərha me ia nimwə səvəi Kumwesən kəmhəkəwein əpwəmwis mə, “Səgnəgini iəmə i ruku pen ia kwənəkəwus səvəi Kig Tevit!” Irəha hətoni niemaha rəpi irəha.

16 Nənə həni pen ti Iesu i mə, “Ikregi nəgkiariien nəha kəmhəni?”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ouəh, iakamregi. Rosi hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rini mə, ‘Ikinəpnəpenə raka ia tərhui nəkwərhəkəwərha me mine tərhui nəkwərhəkəwərha əmtəmetə me mə tuhəgnəgini ik?’ ” 17 Nənə Iesu rəpwəh irəha, mier ia Jerusalem, mevən fwe Petani, mapri ikin.

Iesu rəkəwein ərəha ia niemis riti

* 21:13: Aes 56:7, Jer 7:11

18 Kini rakwakwi irə, ia nəpnəpin Iesu rirərig mamevən mwi fwe Jerusalem miregi nukumhə rinahi. 19 *Nənə in rəti pen mətoni niemis riti ramərer ia nikare suatuk. Revən ipaka tukwe mətə nimwan me a. Nukwan riwən. Ro pen in rəgkiari ia nei nə mini mə, “Tikəpwəh mwi nukuəien ia nəpin riti.” Nənə təkwtəkwuni a niemis nə ruvehe maukei.

20 Nəpin nərmama me səvənhi hətoni, həkərinari, mhəni mə, “Niemis nəha rəfimhiə akwauakw iamini irə?”

21 *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakani nīpərhienien tukumiaha i trini minuə kimiaha hiahətətə pərhien ia Kumwesən, mhəpwəh nəmkiamkiien, hiəukurən noien rəmwhen iakino ia niemis i. Mətə ripko mhə in əpa i. Trini minuə kimiaha hiəni pen ti təkuər i mə, ‘Təkuər i, tiko mier mivə pen fwe ia təsi,’ nənə təkuər nəha tro nəkwamiaha. 22 *Trini minuə kimiaha hiahətətə pərhien ia Kumwesən, nəfe nəghin tihəfwaki mhəres i, tihəuvehi.”

Iesu ramo narimnari me nəha ia nəkwai sin

23 *Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən, maha hatən nərmama me. Nənə pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həuvehe tukwe, mhəni mə, “Ikamo narimnari me i ia nəkwai sin, uə sin rəsəni ik mə tiko narimnari me i?”

24 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iou mwi takəres kimiaha nəresien riti. Trini minuə hiəni atukwatukw tukw iou i, takini pehe tukumiaha i

* 21:19: Luk 13:6 * 21:21: Mat 17:20, Luk 17:6, 1Kor 13:2, Jon 14:12 * 21:22: Mat 7:7-11, Mat 18:19, Jon 14:13-14 * 21:23: Jon 2:18

mə iakamo narimnari me i ia nəkwai sin. ²⁵ Fwe kupwən, sin rərhi pehe Jon mə tro paptas ia nərmmama, Kumwesən uə iərmama riti?”

Nənə irəha hægkiari pəri, mamhəni mə, “Tsəfni irə i? Tuko səni mə Kumwesən rərhi pehe Jon mə tro paptas ia nərmmama, Iesu trini pehe tuku-taha i mə, ‘Ro iamini irə rəfo hiəpwəh niniien niərhienien ia nəgkiariien səvəi Jon?’ ²⁶ *Mətə ko səni mə iərmama riti rərhi pehe Jon uə?” Mətə irəha həkəkir niniien iamini, ti nəri nə mə nərmmama me həni niərhienien ia Jon mə in profet pərhiien riti.

²⁷ Ro pen həni pen ti Iesu i mə, “Kimaha iahəreirei.”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iou mwi ko iakəpwəh niniien tukumiaha i mə iakamo narimnari me i ia nəkwai sin.”

Iesu rusipekin ia iərmama riti tini kəru

²⁸ *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha hiaməfətərig irə? Iərmama riti tini kəru. Nəpin riti revən mini pen ti nəmritaik səvənhi mə, ‘Nərik. Ipwet tikevən məmhu ia nəmhien səkrau.’

²⁹ Miregi rini mə, ‘Iakəpwəh.’ Mətə kurirə irə rərari ia nətərigien səvənhi, mevən.

³⁰ Nənə tata səvənhi revən ti piəvni mini pen nəgkiariien kuatia.

Miregi rini mə, ‘Ramasan tata, pwəh iakevən.’ Mətə in rəpwəh nevənien.

³¹ Sə pəku ia nirau ro nəkwai tata səvənhi?”

Miregi irəha həni mə, “Nəmritaik.”

* **21:26:** Mat 14:5, 21:46 * **21:28:** Luk 15:11

Miregi Iesu rini pen ti niraha i ma, “Iakamini niparhienien tukumiaha i narmama samame kamaraku pen takis minraha mine nipran me savai suatuk kamhakupwan ia kimiaha, mamhauvnimwa ia nitata sa Kumwesan ramarimenu ira. ³² *Iakini iamihni ira ti nari na ma Jon Paptaes rimauvehe tukumiaha mahatan suatuk atukwatukw sa tihesi pen, nana kimiaha hiapwah ninien niparhienien ira. Mat naarmama samame kamaraku pen takis minraha mine nipran me savai suatuk hamani niparhienien ira. Kurira ira hiatoni, mat na hiapwah nirarigien ia noien araha sakimiaha, mamhani ihi neikuaien ira.”

Iesu rusipekin ia nimei krep savai iam a asori

³³ * “Kimiaha tihatrig iou pwah iakini irapw nusipekinien riti mwi. Iama asori riti rapwei nakwus naha krep ia namhien savanhi, mukurei pen napai rukurau kurau ira, muasi kapwier mo nakwan sa tukeiva testesi tipwei krep ikin ti nuvehien nisen, mo mwi napai rapwamwis muta tukatui ti krep ikin. Napin ro sampam ira, raseni narmama nepwin hauvehe mhaturi ti nimei krep savanhi. Iraha tuhambu ikin, mhesi kwankwai krep, mhauai, mhauvei pen niparin m iam a asori. Iama asori ramri pen nimei krep savanhi ia raginraha, mier, mev an ia tana epa iti. ³⁴ Napin kwankwai krep rimrua, iam a asori rarhi pen narmama me nepwin samame kamho tukwini nari min hauvan mhata nam a hamatui ti nimei krep savanhi. In rokeikei ma tuhauvei pen kwankwai krep me nepwin minraha.

* **21:32:** Luk 3:12, Luk 7:29-30 * **21:33:** Aes 5:1-2, Mat 25:14

35 *Mətə nəmə kamhətui tì krep həkwtəmhiri iotukwininari me səvənhi, mhəuəsi riti, mhousi əpune riti, nənə mhəkwi riti ia kəruətərei. 36 Iəmə asori rərari, mərhi pen mwi nərmama nepwɪn mwi kamho tukwini nari min həuvən. Nənə nəmə kamhətui tì krep ho mwi nari kuation ia nirəha. 37 Sampam iəmə asori rərhi pen tɪni, mɪni mə, ‘Irəha tuhəsiai nərɪk.’

38 *Mətə nəpɪn nəmə kamhətui tì krep hətoni tɪni iəmə asori, həni pen tì nirəha me i mə, ‘Kwa tɪni iəmə asori nəha. Nəpɪn tata səvənhi tremhə, nɪmei krep i ruvehe mo səvənhi. Həuvehe, pwəh sousi əpune nənə nɪmei krep səvənhi truvehe mo səkɪtaha i.’ 39 *Nənə irəha həkwtəmhiri, mhousi əpune, mhərarki irapw ia taniruə. 40 Ro iamɪnhi irə nəpɪn iəmə asori səvəi nɪmei krep truvehe, tro nəfe ia nəmə hamətui tì nɪmei krep səvənhi?”

41 Mɪrəgi nəmə asori me həni pen tì Iesu i mə, “In trousi əpune nəmə ərəha me nəha ia noien riti rərəha anan, məseni nərməpə me həuvehe mhətui tì nɪmei krep səvənhi. Irəha tuhəsi kwənkwai krep ia nəpɪn atukwatukw səvənhi, mhəuai, mhəuvei pen nɪpərɪn min.”

42 *Mɪrəgi Iesu rɪni pen tì nirəha i mə, “Rosi kɪmɪaha hɪəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rɪni mə,
 ‘Kəruətərei nəha nəmə kamhəuvrhəkin nɪmwə
 hənuə rərəha, mhəpwəh,
 təkwtəkɪwuni nəha ruvəuvehe mɪno
 kəruətərei sə rəpi raka pam kəruətərei
 me,

* 21:35: Mat 22:6 * 21:38: Mat 27:18 * 21:39: Hip 13:12

* 21:42: Wok Me 4:11, Rom 9:33, 1Tes 2:6-8

mækwtəmhiri æknekɪn pam nimwə.
 Iærimənu sækɪtaha rɪno nəri i,
 sətɒni nəmritaha rier tukwe'?

⁴³ Ro pen iakani pehe tukumiaha i mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə raməmak ia rəgimiahaha, tukamevən kuvehi raka tukumiaha kuvei pen m nərmama nepwɪn səməme tuhəukuə kwənkwan me. ⁴⁴ *Iərmama sə trɪmwei pen ia kəruətərei nəha, nɪkəkɪn me trərkwəpɪrəkəpɪr. Trɪni mɪnuə kəruətərei nəha rɪmwei pen ia iərmama riti, iərmama nəha trɪpwarɪspwarɪs.”

⁴⁵ Nəpɪn prɪs asori me mɪne Farɪsi me həregi nusipekɪnien me nəha Iesu rani, həkurən mə raməgkiari ia nɪrəha. ⁴⁶ *Hokeikei mə tuhəkwtəmhiri in, mətə hənhekɪr nərmama me tɪ nəri nə mə irəha kamhəni mə in profet pərhiən riti.

22

Iesu rusipekɪn ia nəvegɪnien asori

¹ Nənə Iesu rəgkiari mwi mɪnraha, musipekɪn mɪni mə, ² “Suatuk sə Kumwesən ia neiai ramərimənu ia nitətə səvənhi rəmwhen ia kɪg riti sə ro nəvegɪnien asori səvəi tɪni tɪ nəri nə mə tɪni rɪpkiri a pran səvənhi.^a ³ Rərhi pen nərmama səməme kamho tukwini nari mɪn həuvən mhəkwein nərmama səməme in ruvəni pen raka tɪ nɪrəha i mə tuhəuvehe, mətə irəha həpwəh nokeikeiien mə tuhəuvehe.

* **21:44:** Dan 2:44-45 * **21:46:** Mat 21:26 a **22:2:** Suatuk riti mwi tɪ nɪniien nəgkiariien i ro iamɪnhi irə: “Nitətə ia neiai rəmwhen ia kɪg riti sə ro nəvegɪnien asori səvəi tɪni tɪ nəri nə mə tɪni rɪpkiri a pran səvənhi.

⁴*Ro pen kig rərari mərhi pen nərmmama nepwɪn mwi səməme kamho tukwini nari min, rini pen ti nirəha i mə, ‘Kimiaha tihəuvən mhəni pen ti nərmmama səməme iakuvəni raka ti nirəha i mə tuhəuvehe mə hətə ro iakinəpnəpenə raka səiou nəveginien. Iakinousi əpune raka kau me səiou mine kwəti kau me səiou həsisi amasan. Narimnari me pam i iakameitenhi a kimiaha. Tihəuvehe ti nəveginien asori səiou sə iakamo səvəi nərik ti nəri nə mə ripkiri a pran səvənhi.’

⁵Mətə irəha ho nəri auər a ia nəgkiariien səvəi kig, mamhəuvən. Riti revən ti səvənhi nəmhen. Riti revən ti səvənhi stoa. ⁶*Nərmmama me nəha nepwɪn həkwətəmhiri nərmmama səməme kamho tukwini nari m kig, mho naurisien minraha, mhousi əpune irəha. ⁷Ia nəpin nəha kig niemaha rəpi. Ro pen rərhi pen naruagən me səvənhi, həuvən mhousi əpune nərmmama me nəha səməme hənousi əpune səvənhi me nərmmama, nənə mhəuvani taon səvənraha.

⁸Kurirə irə kig rini pen ti nərmmama səməme kamho tukwini nari min mə, ‘Nəveginien asori səiou sə iakamo ti nərik sə ripkiri a pran i iakinəpnəpenə pam tukwe, mətə səməme iakuvəni raka ti nirəha i mə tuhəuvehe həpwəh nəmwhenien. ⁹Ro iamɪnhi irə, kimiaha tihəuvən fwe suatuk me, mhəni pen ti nərmmama me pam səməme hətəni irəha mə tuhəuvehe ia nəveginien səiou.’ ¹⁰Nənə nərmmama me nəha kamho tukwini nari m kig həier, mhəuvən ia suatuk me, mhəkwein nərmmama me pam səməme hətəni irəha, nəkur ərəha mine nəkur amasan,

* 22:4: Mat 21:36 * 22:6: Mat 21:35

həuvehi irəha mhəuvən ti nəveginien asori səvəi kig. Nənə nimwə sə kaməni nari ikin rukuər ia nərmama.

¹¹ Mətə nəpɪn kig ruvnimwə pehe mə trətoni nərmama me nəha səməme həuvehe, rətə iərmama riti raməni nari mɪpkarkahu mhə tɪnari atukwatukw sə kamarkahu i ia nəveginien sə ro iamɪnhi. ¹² Nənə kig rɪni pen tukwe in mə, 'Iou riti! Ikəfuvnimwə pehe irə məpwəh narkahuien tɪnari atukwatukw sə kamarkahu i ia nəveginien iamɪnhi?' Nənə iərmama nəha rɪreirei mə trɪni nəfe.

¹³ *Nənə kig rɪni pen ti nərmama me nəha kamho tukwini nari min mə, 'Hərihi rəgin mi mɪne nisun mi, mhərarki irapw iruə ia nəpitəvien. Kwopun nəha nərmama tuhasək ikin, mhahi tərini revɪnraha.' ”

¹⁴ Nənə Iesu rarə mɪni mwi mə, “Kaməkwein nərmama həpɪk mə tuhəuvehe, mətə houihi a Kumwesən ruvərfi raka irəha mə səvənhi me.”

Ratukwatukw mə tukəraku pen takis m Kig Sisa uə rekəm?

¹⁵ *Ia nəpɪn nəha Farisi me həuvən, mhəgkiari pəri, mamhəres mə tuhəfo mho Iesu rəfwəkour ia nəgkiariien səvənhi. ¹⁶ Nəpɪn həgkiari pam, hərhi pen nərmama nəpwɪn səvənraha ti Iesu həuvən irəha nərmama nəpwɪn səvəi Kig Herot, nənə mhəni mə, “Iahatən. Kimaha iahəukurən mə ik iəmə sə ikani nɪpərhiienien. Ikamahatən atukwatukw suatuk sə Kumwesən rokeikei mə nərmama tuhesi pen. Ikəpwəh nehekɪrien nərmama, mətə nəmə asori uə nəmə auər a

* **22:13:** Mat 8:12, 25:30, Luk 13:28 * **22:15:** Mak 3:6

ikahatən rəmnəmwhen a ti nirəha. ¹⁷ Ro iamīnhi irə tiko mīni pehe ro tukumaha i nətərigien səim. Ratukwatukw ia Loa səkitaha mə tsərəku pen nəmri takis m Kig Sisa uə rekəm?”

¹⁸ Mətə Iesu ruvəukurən raka nətərigien ərəha səvənraha, rini mə, “Kimiaha kəuətkəsua me. Rəfo hiameipweipwi iou iamīnhi irə? ¹⁹ Həuvehi silin riti mhəuvehi mhəuvehe, pwəh iakətə ro.” Nənə irəha həuvei pen silin riti min. ²⁰ Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nənīmwi iərmama sin i ia silin? Nənə nəghi sin i?”

²¹ *Miregi həni mə, “Nənīmwi Kig Sisa mine nəghi Kig Sisa.”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ro iamīnhi irə narimnari me səvəi Kig Sisa hiəuvei pen m Kig Sisa. Narimnari me səvəi Kumwesən hiəuvei pen m Kumwesən.”

²² Nəpīn irəha həregi nəgkiariien səvənhi, nənimenraha rier. Nənə həpwəh Iesu mamhəuvən.

Iərimənu in Kumwesən səvəi nərmama səməme kamhəmīru

²³ *Ia nəpīn nəha mwi Satusi me nəpwīn həuvehe ti Iesu. (Satusi me irəha kamhəni mə iərmama sə ruvəmhə ko ripkətui mhə mwi.) Irəha həuvehe mhəres Iesu nəresien riti, ²⁴ mhəni mə, “Iahatən, Moses rīməni mə, “Trini mīnuə iərman riti remhə, məpwəh səvənhi pran, mətə tinīnrau riwən, piəvi iərman nəha traməkeikei miri pran nəha rouərəhi nəkwərhakwərha me, rouəsihagin piəvi iəmə nəha.’ ²⁵ Mətə nərman me nəpwīn səkitaha, irəha pam sefen. Irəha piəvnraha

* **22:21:** Rom 13:7 * **22:23:** Wok Me 23:8

me. Sə rasori riri pran riti, rouəpwəh nərəhiien iəkunouihi riti, remhə, məpwəh səvənhi pran. Nənə piəvi iərman nəha riri. ²⁶ Piəvni sə resi pen in mwi ro iamīnhi irə. Nənə piəvni sə ro kahar in mwi ro iamīnhi irə mamevən meste sampam. ²⁷ Nərman me nəha sefen hemhə pam. Nənə prən nəha remhə mwi. ²⁸ Ni pehe ro tukumaha i. Ia nəpīn nəha Kumwesən tro nərmana hətui mwi ia nemhəien, prən nəha səvəi sin ia nərman me nəha sefen, ti nəri nə mə irəha pam həmāiri in?”

²⁹ Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha hiəreirei nīpwrai nəgkiariien me ia Nəkukua Ikinan, mhəreirei mwi nīskaiien səvəi Kumwesən. Ro iamīnhi irə mine nahatənien səkimiaha rīpkatukwatukw mhə. ³⁰ Nəpīn nərmana tuhətui mwi ia nemhəien, nərman tuhəpwəh niriien nīpran, nīpran tuhəpwəh nesi penien nərman. Mətə irəha tuhəmwhen ia nagelo me ia neiai. ³¹ Nənə nəgkiariien səvəi nəgkiariien i hiaməni mə iərmana ko rīpkətui mhə mwi ia nemhəien. Rosi kimiaha hiəpkəvsini raka mhə nəgkiariien i Kumwesən rīməni pehe tukumiaha i uə? Rīməni mə, ³² *‘Iou Kumwesən səvəi Epraham mine Kumwesən səvəi Aesak mine Kumwesən səvəi Jekop.’ In rīpko mhə Kumwesən səvəi nərmana me səməme həuvamhə, mətə in Kumwesən səvəi nərmana me səməme kamhəmīru.”

³³ Nəpīn nərmana me həregi nəgkiariien nəha Iesu ramahatən nərmana me irə, nənimenraha rier.

Nəfe loa in rasori ia loa me nepwīn?

* **22:32:** Eks 3:6, Mat 8:11

³⁴ Mətə nəpɪn Farisi me həregi mə Iesu rəsisəg tərhuɪ Satusi me ia nəgkiariien səvənhi, irəha housəsɪmwɪn irəha me. ³⁵ Irəha riti in iahatən səvəi Loa rəres pen nari riti min mə trɪregi ro Iesu mə trəfni irə. In rɪni mə, ³⁶ “Iahatən. Nəfe loa ia Loa səvəi Moses in rasori?”

³⁷ *Miregi Iesu rɪni pen tukwe in mə, “Tikaməkeikei mokeikei Iərimənu Kumwesən səim ia rerim me pam, mokeikei in ia nɪmɪruien me pam səim, mokeikei in ia nətərigien me pam səim.” ³⁸ Loa nəha in rasori makupwən ia loa me. ³⁹ *Nənə loa səro kəru irə rakurirə pen loa nəha rəmwhen irə. Rɪni mə, “Tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.’ ⁴⁰ *Nəgkiariien me pam kimərai pen ia Loa səvəi Moses mine nəkukuə me səvəi profet kupwən me həgher pen ia loa mi nəha.”

Kristo in tɪni sin?

⁴¹ Farisi me housəsɪmwɪn irəha me, nənə Iesu rəres pen irəha i ⁴² *mə, “Kimiaha hiaməfətərig irə mə Kristo in tɪni sin?”

Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “In tɪni Kig Tevit tɪ nəri nə mə truku pen ia kwənəkwas səvənhi.”

⁴³ *Miregi Iesu rɪni pen tɪ nirəha i mə, “Mətə rəfo nəha Kig Tevit rɪnəkwein Kristo mə Iərimənu səvənhi? Ia nəpɪn nəha Nənɪmwɪn Ikinan rɪnarə irə Kig Tevit rɪməni mə,

⁴⁴ *Kumwesən rɪni pen tɪ Iərimənu səiou mə, Əkure ia nikarek mwatuk

* **22:37:** Dut 6:5 * **22:39:** Lev 19:18 * **22:40:** Mat 7:12, Rom 13:10, Kal 5:14 * **22:42:** Jon 7:42 * **22:43:** Mat 26:64

mesite tako narmama samame hamamwaki ik
hauvehe,

tikarpwi utə tɪpage nisum mi ia nirəha.’

⁴⁵ Mə Kig Tevit rinəkwein Kristo mə Iərimənu səvənhi rəfo kimiaha hiaməni mə in tini Kig Tevit?”^b ⁴⁶ Nəpɪn Iesu rəres nəresien nəha, iərmama riti riwən ko riripwen pen min. Ia nəpɪn nəha mamevən, narmama pam həhekɪr nəresien nəresien me min.

23

Iesu rəgkiari skai m Farisi me mine nahatən me səvəi Loa

¹ Iesu rəgkiari m narmama me mine narmama me səvənhi, mini mə, ² “Nahatən me səvəi Loa mine Farisi me kamhəkure ia təmwki Moses. ³ *Ro iamɪnhi irə kimiaha tihaməkeikei mhəsiaɪ irəha, mho nəfe nəghɪn irəha həni pehe tukumi-aha i. Mətə tihəpwəh noien rəmwhen ia nirəha. Irəha kamhəvisau, mətə həpko mhə nəfe kamhəni. ⁴ Kamhəkeikei m narmama me mə tuhəsi pen loa skai me samame hāmwhen ia katipə sə rɪpam, mətə irəha həpkuvei pen mhə nəkwai rəgɪnrəha riti mhasitu ia nirəha tɪ natipəien.

b 22:45: Nəkur Isrel me fwe kupwən həuvəukurən raka mə profet me səvəi Kumwesən hāməni mə iərmama riti truku pen ia kwənəkwus səvəi Kig Tevit mərimənu ia nirəha. Iəmə nəha kani nəghɪn mə ‘Kristo’ uə ‘Mesaea’ uə ‘Tini Tevit.’ Ia kwəti nəgkiariien i, Iesu rokeikei mə nəmə asori me tuhətə sas Kristo mə in rɪpko mhə tini Kig Tevit əpa, mətə in Tini Kumwesən. Sətoni mhəukurən mə in Tini Kumwesən tɪ nəri nə mə Kig Tevit rəkwein in mə Iərimənu səvənhi. * **23:3:** Mal 2:7-8

⁵ *Kamho noien amasan me pam səvənraha mə nərmama tuhətoni həgnəgini irəha. Kwəti tənəripw me i kiməvai pen nəgkiariien səvai Kumwesən irə, nərmama kamhərihi tərini pen ia nīpwənanraha mine rəginraha, nahatən me səvai Loa kamhəkwusi səvənraha sə pwinari, mho mwi nusvenhi karkahu me səvənraha həpwəmwis.

⁶ *Ia nəveginiien asori me irəha hokeikei mə tuhəkure ia kwopun kamsiai nərmama me ikin. Ia nəkwai nimwəfwaki me səvai nəkur Isrel hokeikei mə tuhəkure ia kwopun amasan me. ⁷ Ia kwopun kamo maket me ikin hokeikei mə nərmama tuhəkwein irəha ia nisaiien, mhokeikei nəpin nərmama həkwein irəha mə, 'Iahatən.'

⁸ Mətə kimiaha tihəpwəh nəseniien nərmama həkwein kimiaha mə 'Iahatən,' ti nəri nə mə ia-hatən səkimiaha kuatia a, nənə kimiaha piəvmiaha me. ⁹ Nənə tihəpwəh nəkweinien iərmama riti ia tiprənə i mə 'Tata,' ti nəri nə mə Tata səkimiaha kuatia a. In ramarə fwe ia neiai. ¹⁰ Nənə tihəpwəh nəseniien nərmama həkwein kimiaha mə 'Iərimənu,' ti nəri nə mə səkimiaha Iərimənu kuatia a. In i iou, Kristo. ¹¹ *Iərmama sə rokeikei mə trasori ia kimiaha in traməkeikei muvehe mo iərmama sə ramo tukwini nari m kimiaha. ¹² *Mətə iərmama sə rauvehi utə in, Kumwesən truvehi irapw in. Iərmama sə rauvehi irapw in Kumwesən truvehi utə in.

¹³ Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvai Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətkəsua me.

* **23:5:** Mat 6:1, Eks 13:9, Dut 6:8, Nam 15:38-39 * **23:6:** Mat 6:5, Luk 14:7 * **23:11:** Mat 20:26, Mak 9:35, Luk 22:26 * **23:12:** Job 22:29, Prov 29:23, Esik 21:26, Luk 14:11, 18:14

Hiaməsisəg ia təpinhə ia nītətə ia neiaia^a ia nəmri nərmama. Kimiaha hiəpwəh nuvnimwəien ia nītətə nəha, nənə hiaməsisəg mwi nərmama səməme hokeikei mə tuhəuvnimwə irə. ¹⁴ b

¹⁵ Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətkəsua me. Hiəsua ia nītətə me mhəpi simwīn ia təsi mine tənə mhəuvən isipwīn mə tihəvi iərmama kuatia ruvehe mukurirə ia kimiaha. Nənə nəpīn in ruvehe mukurirə ia kimiaha, hio ruvehe mərəha anan məpi raka kimiaha. Nipwnəti kwopun napw asori rauək ikīn irəha nə kimiaha.

¹⁶ *Trərəha anan tukumiaha. Kimiaha nərmama hiaməiri pen nərmama ia suatuk sə tuhesi, mətə nənimemiaha rifwə. Hiaməni mə ‘Trīni minua iərmama riti rahatən nimwə səvəi Kumwesən, muvehi kwəsua hi irə, nəgkiariien nəha ro nəri auər a. Mətə trīni minua rahatən kol ia nəkwai nimwə nəha, muvehi kwəsua hi irə, in traməkeikei mo nəfe in ramīni.’ ¹⁷ Kimiaha hiəreirei nari. Nənimemiaha rifwə. Sə pəku nəha ro ikinan məpi raka, kol nəha uə nimwəfwaki sə ro kol ruvehe mo ikinan i? ¹⁸ Nənə kimiaha hiaməni

a 23:13: Nəpīn ripik Matiu rani nəgkiariien i mə “Nītətə ia neiaia.” Nipwrai nəgkiariien i in i “Nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

b 23:14: Ia Niutestamen me nepwīn kimərai tui anan ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris nəgkiariien səvəi vas 14 riwən. Mətə ia Niutestamen me nepwīn sə kimərai kurirə nəgkiariien ia vas 14 raməmak ia nirəha. Kamhəni mə, “Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətkəsua me. Hiameikuə ia nipran me səməme nərman me səvənraha həuvamhə, mamhakres narimnari me səvənraha, nənə mamho mwi nəfwakiiēn əpwəmwis me mə nərmama tuhətoni həsiai kimiaha tukwe. Kumwesən trərpwīn noien ərəha me səkimiaha məpi raka nərmama nepwīn.” * **23:16:** Mat 15:14

mə, 'Trini minuə iərmama riti rahatən nifatə səvəi Kumwesən, muvehi kwəsuahi irə, nəgkiariien nəha ro nəri auər a. Mətə trini minuə rahatən nari riti sə kinəmri utə ia təkure nifatə nəha, in traməkeikei mo nəfe in ramini.' ¹⁹ Kimiaha nənimemiaha rifwə. Sə pəku nəha ro ikinan məpi raka, nəri sə raməmak utə ia təkure nifatə uə nifatə səvəi Kumwesən sə ro nəri nəha ruvehe mo ikinan i? ²⁰ Ro iaminihi irə iərmama sə ramahatən nifatə səvəi Kumwesən, mauvehi kwəsuahi irə, in ramahatən nifatə nəha mine narimnari me pam səməme kamhəmak ia təkuren kauvei pen m Kumwesən, mauvehi kwəsuahi ia nirəha. ²¹ Nənə iərmama sə ramahatən nimwə səvəi Kumwesən, mauvehi kwəsuahi irə, in ramahatən nimwə nəha mine Kumwesən sə ramarə fwe ia nəkwan, mauvehi kwəsuahi ia nirau. ²² *Nənə iərmama sə ramahatən nei ai, mauvehi kwəsuahi irə, ramahatən Kumwesən mine jea sə Kumwesən raməkure irə mamərimənu, mauvehi kwəsuahi ia nirau.

²³ *Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa mine Farisi me. Kimiaha kəuətəkəsua me. Hiaməuai narimnari me səkimiaha ia kusen ten, mamhəuvei pen riti m Kumwesən. Hiamo iaminihi irə ia nəri ouihi rəmwhen ia nimwai nei me səməme kavi rərəgi pen ia nəveginien. Mətə hiənenouenou nəgkiariien me həpam mwi. Kimərai pen ia Loa səvəi Kumwesən mə iərmama traməkeikei mo noien atukwatukw, mamapi ti iərmama, nənə mamahatətə ia Kumwesən. Ramasan mə kimiaha hiamo nəgkiariien asori me nəha, mhəpwəh nenouenouien mwi nəgkiariien

* **23:22:** Aes 66:1, Mat 5:34 * **23:23:** Lev 27:30, Maeka 6:8

ouihhi me. ²⁴ Kimiaha nǝrmama hiamǝiri pen nǝrmama ia suatuk sǝ tuhesi, mǝtǝ nǝnimemiaha rifwǝ. Nǝpǝn hiǝnimwi nui, hiǝpeki raka manman irǝ, mǝtǝ hiǝpkǝtǝ mhǝ nǝrimǝru nǝha kamel ramǝmak irǝ, nǝnǝ hiǝtigai.

²⁵ *Trǝrǝha anan tukumiaha nahatǝn me sǝvǝi Loa mine Farisi me. Kimiaha kǝuǝtkǝsuǝ me. Noien sǝkimiaha rǝmwhen ia kap mine tikinari kaikuas irǝ iruǝ rǝmher mǝtǝ nǝkwǝn rǝmkemik. Fwe imwǝ rerimiaha rukuǝr ia nǝrǝhaien mine nakresien. Hiamǝtǝrǝg ǝpa tukumiaha me. ²⁶ Ik Farisi, nǝnimem rifwǝ pǝrhien. Kupwǝn maikuas ia nǝkwai kap mine plet kurirǝ ikǝpǝrhi tekǝn iruǝ rǝmher.

²⁷ *Trǝrǝha anan tukumiaha nahatǝn me sǝvǝi Loa mine Farisi me. Kimiaha kǝuǝtkǝsuǝ me. Kimiaha hiǝmwhen ia nipǝgi kǝruǝterei sǝ kǝrkwafǝ pen iǝrmama sǝ remhǝ ikǝn kǝfǝri iruǝ rǝpsan. Nǝpǝn nǝrmama hǝtoni iruǝ, rerǝnraha rǝrhi mǝ ramasan, mǝtǝ fwe imwǝ rukuǝr ia nikǝkri iǝrmama mine nipwǝran sǝ rimǝrir mǝmkemik.

²⁸ *Ia noien nǝha rǝmwhen a mwi nǝpǝn nǝrmama hǝtǝ nipwǝramiaha iruǝ, rerǝnraha rǝrhi mǝ kimiaha hiatukwatukw, mǝtǝ fwe imwǝ rerimiaha rukuǝr ia neikuǝien mine noien ǝrǝha me.

²⁹ Trǝrǝha anan tukumiaha nahatǝn me sǝvǝi Loa mine Farisi me. Kimiaha kǝuǝtkǝsuǝ me. Hiǝuvrhǝkin kref me sǝvǝi profet me mine nǝmǝ atukwatukw me, mamhǝrukwi utǝ tihinari me ia nirǝha. ³⁰ Kimiaha hiamǝni mǝ, 'Rǝpkini minuǝ samarǝ ia nǝpǝn kupwǝn sǝvǝi kaha me, ko sǝpwǝh noien rǝmwhen irǝha hǝno, mhousi ǝpune profet

* **23:25:** Mak 7:4 * **23:27:** Wok Me 23:3 * **23:28:** Luk 16:15

me.’ ³¹ *Ia nægkiariien nəha kímiaha hiaməni
 pui atukw a kímiaha mə nípərhiénien i nímwipwi
 nərmama me nəha səməme hənousi əpune pro-
 fet kupwən me irəha nə kímiaha. ³² Ramasan
 mə kímiaha tihəripin noien ərəha me nəha kaha
 kupwən me səkímiaha həno stat mho, mho sam-
 pam irə.

³³ *Kímiaha snek me, hiəmwhen ia nípwnəti
 snek me kamhahi əpune iərmama! Tihəfo mhap
 mə Kumwesən trəpwəh nərpwinién noien ərəha
 me səkímiaha ia kwopun narpw asori rauək ikín?

³⁴ *Ti nəri nə mə kímiaha hiamo noien me nəha,
 iou takərhi pehe profet me, mine nərmama
 səməme həukurən nari, mine nahatən me həuvehe
 tukumiaha. Kímiaha tihousi əpune nepwín,
 mhərui tərini pen nepwín ia nei kamarkuau,
 mhousi nepwín ia nəkwai nímwəfwaki me
 səkímiaha, mhəripwi irəha ia taon me. ³⁵ *Takərhi
 pehe irəha tukumiaha iamínhi irə mə kímiaha
 nərmama ipwet mine tihəuvehi nərpwinién ti
 nite nəkur atukwatukw me pam sə rinaiu ia
 tìprənə i rostat ia nite Epel, iəmə sə rìpko mhə
 nərəhaién riti, muvehe meste nite Sekarəea tini
 Perekia sə kímiaha hiənousi əpune ia nímwə səvəi
 Kumwesən ia nímwrhenhi nífatə mine kwopun
 sə ro ikinan. ³⁶ Iakani nípərhiénien tukumiaha
 i narimnari me pam i treste kímiaha nərmama
 ipwet mine.”

Iesu rasək ti nəkur Jerusalem

* **23:31:** Wok Me 7:52 * **23:33:** Mat 3:7, 12:34, Luk 3:7

* **23:34:** 1Tes 2:15, Mat 10:23 * **23:35:** Jen 4:8, Hip 11:4, 2Kron
 24:20-21

37 * “Jerusalem, Jerusalem! Ik taon i ikamousi əpune profet me, maməkwi əpune nərmama səməme Kumwesən ramərhi pehe irəha tukw ik. Nəp̄in r̄ip̄ik iakokeikei mə takousəs̄imw̄in n̄ip̄wnət̄im me rəmwhen ia r̄inhi menu ramo ia t̄ini me mauiui irəha ia tərəḡin mi. Mətə kimiaha hiəpwəh nokeikeiien. 38 * Hətə ro. Təkwtəkwni nəha Kumwesən trəpwəh nimwə səkimiaha^C ro tek̄in a. 39 * Iakam̄ini pehe tukumiaha i m̄ə kimiaha tihəpwəh mwi n̄ətoniien iou meste tihəni mə, ‘Səgnəḡini iərmama i rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha.’ ”

24

Iesu r̄ini irapw mə tukousi testesi pam nimwə səv̄ai Kumwesən

¹ Iesu rier ia nimwə səv̄ai Kumwesən mamevən. Ia nəp̄in nəha nərmama me səvənhi həuvehe mha-hatən pen nimwə nəha m̄ine nimwə me nəha kiməuvrhək̄in pen mwi irə mə in trət̄oni. ² * Nənə Iesu r̄ini pen t̄i nirəha i mə, “Kimiaha hiamətə nimwə me i? Iakani n̄ip̄ərhiēnien tukumiaha i mə tukamevən tukousi testesi pam, kəruət̄erei riti ko rəpwəh nərer əknek̄inien ia riti.”

Nuveheien səv̄ai Iərimənu m̄ine nəp̄in sampam

³ Kurirə irə Iesu raməkure ia Təkuər Olif, nənə nərmama me səvənhi həuvehe tukwe. Nəp̄in irəha min əpa həres pen in i mə, “Tiko m̄ini ro tukumaha

* **23:37:** Wok Me 7:59, 1Tes 2:15 * **23:38:** 1King 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 ^C **23:38:** Rosi nəḡkiariien i mə ‘Nimwə səkimiaha’ raməḡkiari ia nimwə səv̄ai Kumwesən. Fwe tui anan nimwəfwaki nəha ramərer fwe Jerusalem. * **23:39:** Sam 118:26, Mat 21:9

* **24:2:** Luk 19:44

i mə narimnari me i tuhəuvehe tinesən? Nəfe nımtətien truvehe mahatən pen mə nuveheien səim mine nəpın sampam krouvəuvehe ipaka?”

⁴ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihaməsiari kamo iərmama riti reikuə ia kimiaha.

⁵ *Nərmama həpik tuhəuvehe ia nəghik, mhəni mə irəha Kristo. Tuheikuə ia nərmama həpik.

⁶ Kimiaha tihəregi nərmama tuhəvisau ia naruagəniēn me mə ‘naruagəniēn riti fwe’ uə ‘naruagəniēn trutə.’ Tihətui amasan rərəha hiəhekir; ti nəri nə mə nəri nəha traməkeikei muvehe, mətə rıpkə mhə ihi nəpın sampam.

⁷ *İakamini iamınhi irə ti nəri nə mə nərmama ia kwənəkwus riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama ia kwənəkwus əpə. Nərmama səvəi kig riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama səvəi kig əpə. Nukumhə trahi nərmama. Kwopun me nəpwin nımwınmwien trıkiu. ⁸ Mətə narimnari me pam i rəmwhen a ia pran sə rınamregi təkutan rınaməmısə ti nərhıien iəkunouihi.

⁹ *İa nəpın nəha tukuvei pen kimiaha ia rəgi nərmama mə irəha tuho nəmisəien m kimiaha, mhousi əpune kimiaha. Nərmama ia tənəmtənə me pam tuhəmwəki kimiaha ti nəri nə mə kimiaha nərmama me səiou. ¹⁰ Nərmama həpik nahatətəien səvənraha trımwei. Irəha tuhəsəni pen irəha me ia rəgi nəmə ərəha me, mhəmwəki irəha me. ¹¹ *Profet eikuə me həpik tuhəskəmter, mheikuə ia nərmama me həpik. ¹² Nənə ti nəri nə mə noien ərəha truvehe masori, nərmama həpik

* **24:5:** Mat 24:23-24, Wok Me 5:36-37, 1Jon 2:18 * **24:7:** 2Kron 15:6, Aes 19:2 * **24:9:** Mat 10:22, Jon 15:18 * **24:11:** Mat 24:5,24, 1Jon 4:1

nokeikeiien sāvənraha truvehe məkwiei. ¹³ *Mətə iərmama sə trərer əknekɪn ia nahatətəien sāvənhi meste nərəhaien me i həuvehe mhəukurau pam, Kumwesən truvehimiru in. ¹⁴ *Tukini irapw nəgkiariien amasan i raməgkiari ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Nərmama ia tənəmtənə me pam tuhaməkeikei mhəregi kurirə irə nəpɪn sampam truvehe.”

Iesu raməgkiari ia nərəhaien sə treste nəkur Jerusalem

¹⁵ *“Kimiaha tihətəni nəri nəha Profet Taniel riməni kani mə ‘Nəri sə rərəha anan mamouraha narimnari ikinan.’ Tramərer ia kwopun ikinan fwe ia nəkwai nimwə sāvəi Kumwesən. Nəpɪn kimiaha tihətəni, iərmama sə raməvsini nəkukuə i traməkeikei mukurən nɪpwrən. ¹⁶ Nərmama ia tənə Jutia tuhaməkeikei mhəp mhərkwafə ia təkue me. ¹⁷ *Trini minuə iərmama riti ramapwis ia təkure nimwə sāvənhi, traməkeikei meiwaiu map akwauakw, məpwəh nuvnimwəien mə truvehi nari riti sə rəmak ia nəkwai nimwə sāvənhi. ¹⁸ Nənə trini minuə iərmama riti raməmhu ia nəmhien sāvənhi, traməkeikei map akwauakw, məpwəh nɪrərigien mevən imwəni mə truvehi sāvənhi tinari. ¹⁹ Trərəha anan tɪ nɪpran me səməme tuhəpəmpəm mine səməme tuhaməuvei pen kənunu m nəkwərhakwərha əmtəmetə me ia nəpɪn nəha. ²⁰ Tihəfwaki mə nəpɪn nəha tihəp irə trəpwəh nuveheien ia nəpɪn sāvəi nəkwieiien uə ia Sapat riti, ²¹ *tɪ nəri nə mə nəpɪn nəha nəpɪn

* **24:13:** Mat 10:22 * **24:14:** Mat 10:18, 28:19 * **24:15:** Dan 9:27, 11:31, Dan 12:11 * **24:17:** Luk 17:31 * **24:21:** Dan 12:1, Joel 2:2, Rev 7:14

səvəi nəərəhaien. Nərəhaien nəha trasori məpi raka nəərəhaien me pam səməme həuvəuvehe raka fwe nukune narəien mesite pehe ipwet mine. Nənə nəərəhaien riti mwi riwən truvehe məpi raka. ²² Ko nəərəhaien nəha ravən əpwəmwis, nərmama me hemhə pam. Mətə Iərimənu tro nəpɪn sə nəərəhaien nəha travən irə rukwakwa. In tro iamɪnhi irə mə truvehimɪru nərmama me səvənhi səməme in ruvərɪ raka irəha. ²³ *Ia nəpɪn nəha, trɪni mɪnuə iərmama riti rɪni pehe tukumiaha i mə, ‘Hətə ro, Kristo i’ uə ‘Hətə ro, Kristo nəha,’ kimiaha tihəpwəh nɪniien nɪpərɪhienien irə. ²⁴ *Nərmama tuhəskəmter. Nepwɪn tuhəni mə irəha Kristo, mətə neikuəien. Nepwɪn tuhəni mə irəha profet, mətə neikuəien. Tuho nɪmtətien asori me mine narɪm-nari me nərmama tuhətoni mhərkəri asori nari irə. Irəha tuhəmwur mə tuheikuə ia nərmama səməme Kumwesən ruvərɪ raka irəha, trɪni mɪnuə irəha həukurən noien. ²⁵ Hətə ro. Narɪmnari me pam iakukupwən muvəni raka tukumiaha i.

²⁶ *Ro iamɪnhi irə trɪni mɪnuə nərmama me nepwɪn həni pehe tukumiaha i mə, ‘Hətə ro. Kristo in fwe ia kwopun akwesakwes ikɪn,’ tihəpwəh nevənien fwe ikɪn. Trɪni mɪnuə həni mə, ‘Hətə ro. In i ia nəkwai nɪmwə,’ tihəpwəh nɪniien nɪpərɪhienien irə. ²⁷ *Nəpɪn rouapɪr irə nərmama hətoni nəhiapwien səvənhi fwe pesu meste nari fwe prehi. Iou, Iəmətɪ Iərmama, nuveheien səiou tro mwi iamɪnhi irə. ²⁸ *Ia kwopun pəku nɪpwrai nəri remhə ikɪn menu me nəha kamhani nɪpwrai

* **24:23:** Mat 24:5,11 * **24:24:** Dut 13:1-3, 2Tes 2:8-9, Rev

13:13-14 * **24:26:** Luk 17:23-24 * **24:27:** Mat 24:37-39

* **24:28:** Luk 17:37

nəri sə remhə tuhəuvehe mhousəsimwɪn irəha me, mhani.”

Iəməti Iərmama truvehe mwi

29 * “Nəpɪn nərəhaien nəha trukurau pam, təkwtəkɰuni a mwi meri truvehe mɪpɪtəv, məkwə trəpwəh nəhiapwien, kəməhau me ia nɪmagouagou tuhəsasəsas, narimnari me ia nɪmagouagou həskai pɪk, Kumwesən trɪkiukiu ia nɪrəha. 30 * Ia nəpɪn nəha nɪmtətien səiou Iəməti Iərmama trier irapw ia nɪmagouagou. Nənə nərmama ia kwənəkɰus me pam ia təkure tɪprənə i tuhəregi rərəha mhasək tukwe. Irəha tuhətoni iou, Iəməti Iərmama, ia nəpuə fwe ia nɪmagouagou iakauvehe ia nɪskaiien mɪne nukuraanien asori. 31 * Ia nəpɪn nəha kisɪpw riti trasək asori, nənə takərhi raka nagelo me səiou, həuvrehi, mhəuvesu, mhəuveraha, mhəuverei, mhəuvən ia kwopun me pam ia tɪprənə i, mhəpeki nərmama me səməme iakimərɸi irəha mə səiou, mhəpeki irəha mhəuvehe.”

Iesu rusipekɪn ia nei niemis

32 “Həregi ro nusipekɪnien səvəi nei nəha niemis. Nəpɪn rɪnarkwi pen tukun sə rɪmərmaru mɪnaməpɪrɸɪ, kɪmɪaha hiəukurən mə nəpɪn səvəi nəpnəpanien ruvəuvehe ipaka. 33 Rəmwhen a mwi, nəpɪn kɪmɪaha tihətoni narimnari me i, tihəukurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakuvəuvehe ipaka, rəmwhen a iakamərər ia kwəruə ia nɪmwə mə takuvnimwə pehe. 34 * Iakani nɪpərɸienien

* 24:29: Esik 32:7, Joel 2:10,31, 2Tes 3:10 * 24:30: Rev 6:12-13, Sek 12:10, Rev 1:7, Dan 7:13 * 24:31: Aes 27:13, 1Kor 15:52, 1Tes 4:16 * 24:34: Mat 16:28

tukumiaha i mə nərmama səməme kamhəmiru təkwtəkwuni mine tuhəpwəh nemhə pamien meste narimnari me pam i həier pehe. ³⁵ *Neiai mine tīprənə trouiwən, mətə nəgkiariien me səiou tuhəpkiwən mhə.”

Iərmama riti riwən rukurən nəfe nəp̄in Iərimənu truvehe irə

³⁶ *“Mətə nəp̄in səvəi nəri nəha uə aoa səvənhi iərmama riti riwən rukurən. Nagelo me ia neiai mine iou mwi, Tini Kumwesən, iahəreirei. Mətə Tata səiou əpa rukurən. ³⁷ *Nəp̄in nəha iou, Iəməti Iərmama, takuvehe irə trəmwhen ia nəp̄in səvəi Noa. ³⁸ Nəp̄in nesən asori rəpwəh ihi nauərien, nərmama me kamhəveḡin, mamhənimwi. Nərman me kamhəiri nīpran. Nīpran me kamhesi pen nərman. Irəha kamho noien me nəha mamhəuvən meste Noa ruvniwə ia nitətə asori səvənhi. ³⁹ *Irəha həreirei mə tuhemhə meste nesən asori rauə, nənə iapiwən raiu mīpeki raka irəha həmwən̄imw. Iou, Iəməti Iərmama, nuveheien səiou tro mwi iam̄in̄ha irə. ⁴⁰ Ia nəp̄in nəha iərman kəru trouəmh̄u ia nəmh̄ien, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti. ⁴¹ Pran kəru trouvənari ia kwopun kuatia, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti.

⁴² *Ro iam̄in̄hi irə kimiaha tihamət̄ui a mhəpwəh napriien t̄i nəri nə mə hiəreirei nəfe nəp̄in Iərimənu səkimiaha truvehe irə. ⁴³ *Mətə kimiaha tihaməkeikei mhəukurən nəri. Trini minuə iərmama riti rukurən mə ipwet ia nəp̄in iərmama

* **24:35:** Mat 5:18 * **24:36:** Wok Me 1:7, 1Tes 5:1-2 * **24:37:** Jen 6:5-8
 * **24:39:** Jen 7:21-23, 2Tes 3:6 * **24:42:** Mat 25:13
 * **24:43:** Luk 12:39-40, Rev 16:15

riti truvehē muvniwə ia nəkwai niwə səvəhi makres, in tramətui a məpwəh napriien. Ko in rəpwəh nəseniien iərmama riti reitehi niwə səvəhi muvniwə makres. ⁴⁴ Rəmwəhen a mwi kīmiaha mwi tihaməkeikei mhəpnəpenə ti nəri nə mə iou, Iəməti Iərmama, takuvehe ia nəpīn riti tihakiraka iou.

⁴⁵ Iotukwininari sə rukurən nari, mamō nəkwai iəmə asori səvəhi ia nəpīn me pam, iəmə asori səvəhi truvehē utə in ruvehē masori ia niwə səvəhi mə trəkwməni nərmama me səvəhi ia nəpīn atukwatukw kamhani nari irə. ⁴⁶ Trini minuə iəmə asori səvəi iotukwininari nəha ruvehē mətoni mə ramo wok me iamīnha irə, iotukwininari nəha rerīn tragien. ⁴⁷ *Takani nīpərhienien tukumiaha i iəmə asori nəha truvehē utə iotukwininari nəha ruvehē masori ia narimnari me pam səvəhi. ⁴⁸ Mətə mə iotukwininari nəha rerīn rīnamrhi mə iəmə asori səvəhi ramo tanpen, məpwəh nuvehē akwauakwien, ⁴⁹ nənə rīnamousi nərman mīne nīpran səməme kamho tukwini pəri nari irəha min, maməvegīn, mamənimwi, mamakonə irəha nərmama kamhənimwi pik, ⁵⁰ iəmə asori səvəhi truvehē ia nəpīn riti in trakiraka in, uə ia aōa riti sə in rīreirei. ⁵¹ *Nənə iəmə asori səvəhi trərpwin noien ərəha me səvəhi, məmri pen in ramarə irəha kəuətkəsua me. Ia kwopun nəha irəha tuhasək, mhahi tərini revīnraha.”

25

Iesu rusipekīn ia nīprən ouihī me irəha pam ten

* **24:47:** Mat 25:21, 23 * **24:51:** Mat 8:12

1 *^a“Nəpɪn nəha nɪtətə ia neiai^a truvehē irə trəmwhen ia nɪprən ouihɪ me irəha pam ten. Həuvehɪ laet me səvənraha mhəuvən mə tuhətoni iərman sə trɪrɪ vɪ a pran səvənhi. Iərman nəha trɪrɪ prən nəha krouevən fwe imwəni rouarə pəri. 2 Prən ouihɪ me nəha krirum həreirei nari. Krirum həukurən nari. 3 Nəpɪn səməme həreirei nari həuvehɪ laet me səvənraha, həpwəh nuvehien oel laet rauək irə irəha mɪnraha. 4 Mətə səməme həukurən nari həuvehɪ laet me səvənraha, mhəuvehɪ mwɪ tɪkinari me nepwɪn həukuər ia oel laet rauək irə. 5 Nənə tɪ nəri nə mə iərman sə rɪpkɪrɪ a pran səvənhi ramo tɪpwə irəha həregɪ napriien ruvehɪ irəha hapri.

6 Mətə ia kurkwai nəpɪn iərmana riti rəkwein, mɪni mə, ‘Iərman sə rɪpkɪrɪ a pran səvənhi rauvehē! Həuvehē mhətoni!’

7 Ia nəpɪn nəha nɪprən ouihɪ me nəha ten hətui, mhəpərhi laet me səvənraha. 8 Nənə səməme həreirei nari həni pen tɪ səməme həukurən nari mə, ‘Həuvei pehe səkimiaha riti oel laet rauək irə. Laet me səkimaha hənaməfwə.’

9 Mətə səməme həukurən nari həni mə, ‘Rəkəm. Oel i laet rauək irə trɪpkəmwhen mhə tukutaha pam. Həuvən fwe ia stoa me mhəuvehɪ nəmri səkimiaha me nepwɪn.’

10 Nəpɪn irəha kamhəuvən mə tuhəuvehɪ nəmri oel laet rauək irə, iərman sə rɪpkɪrɪ a pran səvənhi rapirapw. Nɪprən ouihɪ me nəha krirum səməme hənəpnəpenə, həuvnimwə irəha mɪn ia nəkwai

* **25:1:** Rev 19:7, Luk 12:35 **a 25:1:** Nəpɪn rɪpk Matiu rani nəgkiariien i mə “Nɪtətə ia neiai.” Nɪpwrai nəgkiariien i in i “Nɪtətə sə Kumwesən ramərɪmənu irə.”

nimwə sə tukəni nəveginien asori ikin. Nənə nərmama həsisəg ia təpinhə.

11 *Kurirə irə nīprən ouihī me nəha səməme həkəpnəpenə mhə hərərig mwi, mhəuvehe, mamhəkwein mə, ‘Iərimənu, Iərimənu, əsevər ia təpinhə tukumaha.’

12 *Mətə iərman sə rīpkiri a pran səvənhi rini mə, ‘Iakamini nīpərhiēnien tukumiaha i iakreirei kimiaha.’”

13 *Nənə Iesu rini mə, “Ro iamīnhi irə kimiaha tihaməkeikei mhətui amasan, mhəpwəh napriēn, ti nəri nə mə hiəreirei nəfe nəpīn uə aoa Iərimənu səkimiaha truvehē irə.”

Iesu rusipekin ia nərmama kamhətui ti mane səvəi iəmə asori

14 * “Nuvehēien səvənhi trəmwhēn iərmama riti sə rauvehī navēnien əpwəmwis səvənhi. Kurirə rier imwəni rəkwein nərmama səməme kamho tukwini nari min həuvehe. Nənə rəmri pen mane səvənhi ia rəginraha mə tuhətui amasan tukwe. 15 *Ia riti ruvei pen tənəripw me krirum mane rukuər irə, nənə tənəripw kəru m riti, nənə tənəripw kuatia m riti. Ruvei pen kuatia kuatia mīnraha rəmwhēn in rukurən mə trətui amasan tukwe. Kurirə irə in rier mamevən. 16 Iərmama sə ruvehī tənəripw krirum revən atukwatukw mowok irə, nənə muvehī mane asori rukuər ia tənəripw krirum mwi. 17 Nənə iərmama sə ruvehī tənəripw kəru ro mwi iamīnhi, nənə muvehī mane asori rukuər ia tənəripw kəru mwi. 18 Mətə

* 25:11: Luk 13:25-27 * 25:12: Mat 7:23 * 25:13: Mat 24:42

* 25:14: Mak 13:34 * 25:15: Rom 12:6

iarmama sə ruvehi tənəripw kuation revən meri tiprənə, minimwi mane səvəi iəmə asori səvənhi.

¹⁹ Nəpın əpwəmwis rukurau, iəmə asori səvəi nərmama me nəha rirəriḡ muvehe, nənə mokeikei mə trəskun mane me nəha rıməuvei pen minraha.

²⁰ Nənə iarmama sə rıməuvehi tənəripw krirum ruvehe mərer ia nəmri iəmə asori səvənhi, mini mə, ‘Iəmə asori, fwe kupwən ikiməuvei pehe tənəripw krirum miou mane rukuər ia nirəha. Ətə ro, iakinowok irə rəkwəhi mwi masori iakuvai pen ia tənəripw krirum mwi.’

²¹ *Nənə iəmə asori səvənhi rini pen tukwe in mə, ‘Ik iəmə amasan. Ikamo tukwini amasan nari miou ia nəpın me. İkinətui amasan ti nəri ouihi i iakinəmri pehe ia rəḡim, mo pen tako ik ikuvehe masori mətui ti narimnari me rıpık. Uvnimwə pehe ia nəkwai nimwə səvəi iəmə asori səim. Pwəh krau krauagien pəri.’

²² Nənə iarmama sə rıməuvehi tənəripw kəru in mwi ruvehe mərer ia nəmri iəmə asori səvənhi, mini mə, ‘Iəmə asori, fwe kupwən ikiməuvehi pehe tənəripw kəru miou mane rukuər ia nirau. Ətə ro, iakinowok irə rəkwəhi mwi masori iakuvai pen ia tənəripw kəru mwi.’

²³ Nənə iəmə asori səvənhi rini pen tukwe in mə, ‘Ik iəmə amasan. Ikamo tukwini amasan nari miou ia nəpın me. İkinətui amasan ti nəri ouihi i iakinəmri pehe ia rəḡim, mo pen tako ik ikuvehe masori mətui ti narimnari me rıpık. Uvnimwə pehe ia nəkwai nimwə səvəi iəmə asori səim. Pwəh krau krauagien pəri.’

* **25:21:** Mat 24:45-47, Luk 16:10

²⁴ Nənə iərmama sə ruvehi tənəripw kuatia in mwi ruvehe mərəer ia nəmri iəmə asori səvənhi, mīni mə, ‘Iəmə asori. Iakukurən mə ik iərmama riti noien səim rīskai. Ik ikapeki nəveginien ia nəmhiən sə ipkəmhu mhə irə, nənə mamesi mwi nukwai nei me ia kwopun ipkəpwei mhə nuni nari ikin. ²⁵ Ro iamīnhi irə, iakihekīr, mevən, mīnimwi tənəripw səim sə mane rukuər irə ia tīprənə. Ətə ro in i mane səim.’

²⁶ Mətə iəmə asori səvənhi rīni pen tukwe in mə, ‘Ik iəmə ərəha. Ikamo tukwini ərəha nari miou, mamarpaha. Ikuvəukurən raka mə ikapeki nəveginien ia nəmhiən sə iapkəmhu mhə irə, nənə mamesi mwi nukwai nei me ia kwopun iapkəpwei mhə nuni nari ikin. ²⁷ Mətə rəfo ikəpwəh nəmri penien mane səiou fwe ia pag? Kamo ipkəmri pen ko iapkuvehe mīpkuvehi ihi mane səiou mīne sə rəkəwaku pag rəkəwəhi.’

²⁸ Nənə iəmə asori rīni pen ti nərmama səməme kamho tukwini nari mīn mə, ‘Həuvei raka tənəripw tukwe, mhəuvei pen m iərmama sə rīməuvehi tənəripw ten. ²⁹ *Iərmama sə kuvei pen nari riti mīn, ro wok irə, tukuvei pen mwi rasori mwi mīn, nənə in truvehi rəmwhen məpi raka. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti mīn, ro nəri auər a irə, tukuvei raka pam tukwe. ³⁰ *Mətə iərmama i sə ramo tukwini ərəha nari miou hərəarki irapw i iruə ia nəpitəvien. Ia kwopun nəha nərmama tuhasək, mhahi tərini revīnraha.’”

Iesu rəgkiari ia sipsip me mīne nəni me

* **25:29:** Mat 13:12, Mak 4:25, Luk 8:18 * **25:30:** Mat 8:12

31 **“Nəpɪn nəha iou, Iəməti Iərmama, taku-
vehe irə ia nukuraanien asori kimaha nagelo me,
takəkure ia jea səiou mərimənu. 32 *Nərmama
ia tənəmtənə me pam tuhəuvehe mhousəsimwɪn
pehe irəha me ia nənimek, nənə iou takuai irəha
rəmwhen iərmama sə ramətui ti sipsip me muai
sipsip me mine nəni me. 33 Takuai pen sipsip me ia
nikarek mwatuk, mətə nəni me ia nikarek mour.*

*34 Nənə iou kig səvənraha takini pen ti nərmama
me nəha ia nikarek mwatuk mə, ‘Həuvehe
kimiaha i səməme Tata səiou raməkwein amasan
ia kimiaha. Nəpɪn tɪprənə namiwən ihi, in
rinəpnəpenə raka kwopun səkimiaha ia nitətə sə in
ramərimənu irə. Həuvehe mharə irə. 35 *Nəpɪn
nukumhə rahi iou hiəuvei pehe nəveginien
miou. Nənə nəpɪn iakakwakwa hiəuvei pehe
nui miou. Nəpɪn iakamavən rəmwhen ia iərmama
pwɪspwɪs, hiəuvehi puvnimwə iou ia nəkwai
nimwə me səkimiaha me. 36 Nəpɪn tɪnari səiou
riwən, hiarkahu pehe miou. Nəpɪn iakamemhə,
hiəuvehe mhəti pehe iou. Nəpɪn iakamarə ia
kalapus, hiəuvehe tukw iou.’*

*37 Miregi nəkur atukwatukw me nəha tuhəni
pehe tukw iou i mə, ‘Iərimənu. Mətə nəfe nəpɪn
nəha kimaha iahənətoni nukumhə rahi ik, nənə
iahəuvei pehe nəveginien mik, uə ikakwakwa
nənə iahəuvei pehe nui mik? 38 Nəfe nəpɪn
kimaha iahətoni ikamavən rəmwhen ia iərmama
pwɪspwɪs riti, nənə iahəuvehi puvnimwə ik ia
nimwə me səkimaha me, uə səim tɪnari riwən,
nənə iaharkahu pehe mik? 39 Nəfe nəpɪn kimaha*

* **25:31:** Mat 16:27, 19:28, Rev 20:11-13 * **25:32:** Rom 14:10,
Esik 34:17 * **25:35:** Aes 58:7

iahətoni ikamemhə, uə ikamarə ia kalapus, nənə iahəuvehe mhəti pehe ik?’

⁴⁰ *Miregi iou kig səvənraha takini pen ti nirəha i mə, ‘Iakamini nīpərhiēnien tukumiaha i nəpīn kīmiaha hənō noien nəha ia piak riti sə in iəmə auər a ia piak me, hiənō noien nəha ia nirak.’

⁴¹ *Kurirə irə iou takini pen ti nərmama me nəha ia nīkarek mour mə, ‘Kīmiaha i Kumwesən raməkwein ərəha ia kīmiaha haraka ia nənimek mhəuvən ia napw sə rauək rerin. Kīnəse napw nəha ti Setan mine nagelo me səvənhi. ⁴² Nəpīn nukumhə rahi iou kīmiaha hiəpwəh nuvei peheien nəveginien miou. Nəpīn iakakwakwa hiəpwəh nuvei peheien nui miou. ⁴³ Nəpīn iakamavən rəmwhen ia iərmama pwīspwīs riti, hiəpwəh nuvehi puvnimwəien iou ia nəkwai nimwə me səkīmiaha me. Nəpīn tinari səiou riwən, hiəpwəh narkahu peheien miou. Nəpīn iakamemhə uə iakamarə ia kalapus, hiəpwəh nəti peheien iou.’

⁴⁴ Miregi irəha mwi tuhəni pehe tukw iou i mə, ‘Iərimənu, mətə nəfe nəpīn nəha kīmaha iahənətoni nukumhə rahi ik, uə ikakwakwa uə ikamavən rəmwhen ia iərmama pwīspwīs, uə tinari səim riwən, uə ikamemhə, uə ikamarə ia kalapus, nənə kīmaha iahəpwəh nasituien ia niram?’

⁴⁵ Miregi iou takini pen ti nirəha i mə, ‘Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i nəpīn kīmiaha hiəpwəh noien nəha ia piak riti sə in iəmə auər ia piak me, hiənəpwəh noien nəha ia nirak.’

* **25:40:** Prov 19:17, Mat 10:42, 18:5, Mak 9:41 * **25:41:** Mat 7:23, Rev 20:10

46 *Nənə nərmama me nəha tuhəuvən ia kwopun Kumwesən trərpwīn rerīn noien ərəha me səvənraha ikīn. Mətə nərmama atukwatukw tuhəuvən mhəuvehi nīmīruien rerīn.”

26

Nəmə asori me hərai sun mə tuhəuvən afafa mhəkwtəmhirī Iesu

¹ Nəpīn Iesu rīni pam nəgkiariien me nəha, in rəgkiari m nərmama me səvənhi, mīni mə, ² **“Kimiaha hiəkurən mə nəpīn kəru mwi tuko Pasova. Ia nəpīn nəha tukuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nərmama me mə irəha tuhərui tərini pen iou ia nei kamarkuauī.”*

³ Ia nəpīn nəha pris asori me mīne nəmə asori me səvəi nəkur Isrel housəsimwīn irəha me ia nəkwai nīmwə səvəi pris asori anan. Nəghīn nə Kaeafas. ⁴ Nənə hərai sun mə tuhəuvən afafa, mhəkwtəmhirī Iesu, mhousi əpune. ⁵ Mətə həni mə, *“Pwəh kitaha səpwəh nəkwtəmhirīien Iesu ia nəpīn səvəi nəveginīen asori. Rərəha mə nərmama niemaha trəpi irəha kamho nurīgrīgien asori tukwe.”*

Pran riti rətəgi pen senta ia nukwəne Iesu

⁶ Nəpīn Iesu ramarə ia rukwənu nəha Petani, ruvnīmwə pen ia nəkwai nīmwə səvəi Saemon (Saemon nəha kupwən nemhəien skai ro tekīn.)

⁷ *Nənə pran riti ruvehe ti Iesu mauvehi potel riti kīno ia kəruətərei riti kani mə alapasta.^a Fwe

* **25:46:** Dan 12:2, Jon 5:29 * **26:2:** Eks 12:1-27, Mat 20:18

* **26:7:** Luk 7:37-38 ^a **26:7:** Alapasta kəruətərei riti nənimen rutə pik. Fwe kupwən nərmama həuvehi mhəvi pen senta irə.

ia nəkawai potel nəha senta riti nənimen rutə pik. Prən nəha rətəgi pen senta nəha ia nukwəne Iesu nəp̄in raməkure ia kwopun kaməni nari ikin.

⁸ Nənə nəp̄in nərmama me səvəi Iesu hətoni, niemaha rəpi irəha. Həni mə, “Rəfo ramouraha senta iam̄inhi? ⁹ R̄ipkəmri pen a nəmri nari irə, ko ruvehi mane asori irə, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən.”

¹⁰ Mətə nəp̄in Iesu r̄iregi nəgkiariien nəha, rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo kimiaha hiamo iam̄inhi irə ia prən i? In ramo noien amasan riti miou. ¹¹ *Nərmama nautə səvənraha riwən tuhamarə kimiaha m̄inraha ia nəp̄in me, mətə iou tapkarə mhə kitaha m kimiaha nəp̄in me. ¹² Rəfo prən i rətəgi pehe senta i ia n̄ipwrak? In ro mə trəpnəpenə ia n̄ipwrak mə tuk̄inimwi. ¹³ Iakam̄ini n̄ipər̄hienien tukumiaha i kwopun pəku ia tənəmtənə me tuk̄ini irapw nəgkiariien amasan səiou ikin tuk̄ini irapw nəfe prən i r̄ino miou mə nərmama rer̄inraha tramrhi.”

Jutas tro noien ərəha

¹⁴ *Nərmama me səvəi Iesu irəha pam twelef, riti ia nirəha nəgh̄in nə Jutas Iskariot. Revən ti pris asori me, ¹⁵ *m̄ini mə, “Tr̄ini m̄inuə iakuvei pehe Iesu ia rəḡimiaha, kimiaha tihəuvei pehe nəfe miou?” Irəha hərəku in silin me k̄ino ia silva irəha pam toti. ¹⁶ Ia nəp̄in atukwatukw nəha Jutas r̄inamətui suatuk mə truvei pen Iesu ia rəḡinraha.

Iesu m̄ine nərmama me səvənhi hani p̄ari nəveginien səvəi Pasova

* **26:11:** Dut 15:11 * **26:14:** Jon 11:57 * **26:15:** Sek 11:12

17 *Neste atukwatukw nāpīn nāha tuhani bred sē yis riwān irā. Nārmama me sāvai Iesu hāuvehe tukwe in, mhāni mā, “Kwopun pāku nāha ikokeikei mā kīmaha tahāpnāpenā nāveginien sāvai Pasova ikīn, nānā ik tikāni?”

18 *Miregi Iesu rīni mā, “Hāuvān fwe Jerusalem, mhātōni iārmama riti fwe ikīn, mhāni pen tukwe in mā, ‘Tahātān sākītaha rīni mā nāpīn sēiou ruvāuvehe ipaka. Tahani pāri nāveginien sāvai Pasova kīmaha nārmama me sēiou ia nākwai nīmwā sēim.’” 19 Nārmama me sāvai Iesu hāuvān mho nāfe rīmāni pen tī nīrāha i, mhāpnāpenā tī nāveginien sāvai Pasova.

20 Ia nāruarāv Iesu mīne twelef nārmama me sāvānhi kāmhākure 21 mamhani pāri nari. Nānā Iesu rīni pen tī nīrāha i mā, “Takamīni nīpārhiēnien tukumiaha i mā kīmīaha riti truvei pen iou ia rāgi nārmama sāmāme kāmhāmwāki iou.”

22 Nāpīn irāha hāregi nāgkiariēn nāha, rerīnraha rāpou. Hāuvehe kuatia kuatia māmhāres Iesu i mā, “Iārimānu, sin nāha ikāni? Iou?”

23 *Miregi Iesu rīni mā, “Takani iārmama sē rameitesi bred ia tikiplet kuatia kīmrau min. In truvei pen iou ia rāgi nārmama sāmāme kāmhāmwāki iou. 24 Iou, Iāmāti Iārmama, takamākeikei memhā rāmwhēn kīmārai pen ia Nākukuā Ikinan, mātō trārāha anan tī iārmama sē truvei pen iou ia rāgi nārmama sāmāme kāmhāmwāki iou. Ramasan pīk mā rīpkāpwāh a nātuiēn.”

* 26:17: Eks 12:14-20 * 26:18: Mat 21:3 * 26:23: Sam 41:9

25 Nənə Jutas, iərmama sə truvei pen Iesu ia rəgi nərmama kamhəmwəki in, rini mə, “Iahatən, sin nəha ikani? Iou?”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ik nə ikani.”

26 *Nəpən nəha kamhani nari irə, Iesu ruvehi bred, məfwaki mīni vivi Kumwesən tukwe, nənə məkwesen, muvei pen m nərmama me səvənhi, mīni mə, “Tihəuvehi, mhani. In i nīpwrak.”

27 Kurirə irə in ruvehi kap waen, məfwaki mīni vivi Kumwesən tukwe. Məfwaki pam, nənə muvei pen mīnraha, mīni mə, “Kīmīaha pam tihənīmwi. 28 *In i nitek sə trərihi tərini əknekən nəgkiariien vi səvəi Kumwesən. Traiu ti nərmama həpik mə Kumwesən trəpwəh nərpwīnien noien ərəha me səvənraha. 29 Iakani pehe tukumīaha i tapkənīmwi mhə mwi waen i meste nəpən nəha takənīmwi waen vi kitaha m kīmīaha ia nītətə sə Tata səiou ramərimənu irə.”

30 *Nənə irəha hani nīpu riti, mho sampam irə, mhəier mhəuvən ia Təkuər Olif.

Pita trini m kahar mə in rireirei Iesu

31 *Ia kwopun nəha Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “Ipwet ia nəpən kīmīaha pam tihap raka ia nirak. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kīmərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə Kumwesən rini mə,

‘Iou takousi iərmama sə ramətui ti sipsip,
nənə sipsip me səvənhi tuhaiu kirkiri.’

32 *Mətə in tro iakətui mwi ia nemhəien səiou. Takətui raka, mevən fwe ia tənə Kalili. Iou

* 26:26: Mat 14:19 * 26:28: Eks 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11,

1Kor 10:16 * 26:30: Luk 22:39, Jon 18:1 * 26:31: Sek 13:7

* 26:32: Mat 28:7,16

takukupwən kímiaha tihəkurirə.” ³³ Mətə Pita rini pen ti Iesu i mətə, “Irəha pam tuhap raka ia niram, mətə rīpko mhə iou.”

³⁴ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mətə, “Iakani nīpərhiēnien tukw ik i ipwet ia nəpīn, kurirə rəiə rakaka, ik tikini m kahar mətə ikreirei iou.”

³⁵ *Mətə Pita rini pen tukwe in mətə, “Trini minuə hənī mətə takaməkeikei memhə krau mik, mətə ko iakəpwəh niniēn mətə iakreirei ik.” Nənə nərmama me pam səvənhi hənī nəgkiariēn kuatia.

Iesu raməfwaki ia Ketsemane

³⁶ Iesu mīne nərmama me səvənhi həuvən ia kwopun riti nəghin nə Ketsemane. Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mətə, “Kímiaha tihaməkure ia kwopun i. Pwəh iou iakevən kwərha məfwaki.”

³⁷ Nənə in riri Pita mīne tīni Sepeti kəru irəhar harevən irəha min. Ia nəpīn nəha in rinamregi rərəha, rerin rəpou pīk. ³⁸ *Nənə rini pen ti nirəhar i mətə, “Rerik rəpou pīk ipaka iakemhə tukwe. Tiamharo i, pwəh kitaha m kimirəhar tsəpwəh napriēn.”

³⁹ *Nənə Iesu revən ouihī a mwi mīmwei ia tīprənə məfwaki, mīni mətə, “Tata səiou. Tikuvehi raka kap i pwəh iakəpwəh nənimwiēn. Mətə tikəpwəh noien rəmwhēn sə iakokeikei, mətə tiko rəmwhēn sə ikokeikei.”

⁴⁰ Nənə Iesu rəfwaki pam, mīrərig pehe mətōni Pita mīne Jemes mīne Jon kamharapri. Nənə in rini pen ti Pita i mətə, “Rəfo, ko hiəpkətui

* **26:34:** Mat 26:69-75 * **26:35:** Mat 26:56 * **26:38:** Jon 12:27 * **26:39:** Hip 5:7-8, Mat 6:10

mhə nəpɪn ouihɪ a uə? ⁴¹ *Kimirəhar tiharətui mharəfwaki mə tiharəpwəh nɪmweiiɛn ia nəərəhaiɛn. Nɪpərhiɛniɛn rərɪmiaha ragiɛn mə tihəfwaki, mətə nɪpwramiaha rəpou.”^b

⁴² Nənə Iesu revən səro kəru irə, məfwaki, mini mə, “Tata səiou. Trɪni minuə kap i ko rɪpkiwən mhə meste iakənɪmwi, tako rəmwhɛn sə ikokeikei.”

⁴³ Nənə Iesu rɪrərɪg pehe mwi mətə irəhar har-napri mwi, tɪ nəri nə mə napriɛn ruvəuvehi irəhar.

⁴⁴ *Ro iamɪnhi irə in rəpwəh mwi irəhar, mevən səro kahar irə, məfwaki, mini a mwi nəgkiariɛn kuatia.

⁴⁵ Kurirə irə ruvehe mwi tɪ nərmama me səvənhi, mini pɛn tɪ nɪrəhar i mə, “Rəfo, hɪamarapri, mamharuvehi ihɪ napwɪsiɛn səkimiahar? Hərəgi ro. Nəpɪn nəha ruvəuvehe. Iərmama riti truvei pɛn iou, Iəmətɪ Iərmama, ia rəgi nəmə ərəha me. ⁴⁶ *Tiharo mharərer. Pwəh saməuvən. Hətə ro, iərmama nəha trɪni pui iou ruvəuvehe ipaka.”

Nərmama səməme kamhəmwəki Iesu həuvehe mhəkwtəmhiɪn

⁴⁷ Nəpɪn Iesu raməgkiari ihɪ, Jutas, in riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu, ruvehe irəha nərmama həpɪk. Nəpwɪn kamhəuvehi nau. Nəpwɪn kamhəuvehi nɪpəri nei. Pris asori me minə nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənərhi pɛn irəha. ⁴⁸ Jutas rɪnəgkiari raka minraha mə, “Iərmama sə takakei min, iəmə nə in nə. Kimiaha

* **26:41:** Mat 6:13, Hip 2:14, 4:15 **b 26:41:** Suatuk riti mwi tɪ nɪniɛn nəgkiariɛn i in i mə, “Nɪpərhiɛniɛn Nənɪmwɪn rɛrɪn ragiɛn mə tihəfwaki, mətə nɪpwramiaha rəpou.” * **26:44:** 2Kor 12:8

* **26:46:** Jon 14:31

tihəkwtəmhiri.” 49 Nənə Jutas ruvehe, mevən atukwatukw ti Iesu, mīni mə, “Ramasan tukw ik, iahatən.” Nənə rakei min.

50 Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Iou riti. Tiko mo nəfe ikiməuvehe tukwe.” Nənə nərmama me həuvehe mhəmri pen rəginraha ia Iesu, mhəkwtəmhiri. 51 *Mətə iərmama riti sə ramərer ipaka ti Iesu reivi raka nau səvənhi, mərəi iərmama riti sə ramo tukwini nari m pris asori anan, mərəi raka nikare nifregin.

52 *Nənə Iesu rini pen tukwe in mə, “Uvehi nau səim mivai pen ia təmwhəkīn, ti nəri nə mə nərmama me səməme kamhəuvehi nau mə tuharuagən irə tukərai əpune irəha ia nau.

53 Kimiaha hiaməfətərig irə mə ko iapkəkwein mhə Tata səiou nənə təkwtəkwi a irə in trərhi pehe nagelo me taosen m taosen həuvehe mhasitu ia nirak? 54 Mətə trini minuə iako iamīnhi irə nəgkiariien i sə Nəkukuə Ikinan rani mə kimiaha tihəkwtəmhiri iou iamīnhi irə trəfuvehe mukua irə?”

55 *Ia nəpīn nəha Iesu rini pen ti nərmama me i mə, “Rəfo hiaməuvehi nau me mine nīpərpəri nei me mamhəuvehe mə tihəkwtəmhiri iou iamīnhi irə? Nətərigien səkimiaha rinuə iou rakres riti uə? Ia nərineiv m neis mine iakamarə fwe ia nimwə səvəi Kumwesən, mamahatən nərmama. Rəfo hiəpwəh nəkwtəmhirien iou ia nəpīn nəha?

56 *Mətə narimnari me i hiamo haməier pehe iamīnhi irə mə nəgkiariien me nəha profet kupwən me həmərai pen ia Nəkukuə Ikinan tuhəuvehe

* 26:51: Jon 18:26 * 26:52: Jen 9:6, Rev 13:10 * 26:55: Luk 19:47, 21:37 * 26:56: Mat 26:31

mhəukuə.” Nəpɪn nərmama me i həkwtəmhiri Iesu, nərmama me səvənhi həpwəh in mhap.

Iesu rərer ia nəmri pris asori anan mine nəmə asori me

⁵⁷ Nərmama me nəha səməme həkwtəmhiri Iesu həiri in mhəuvən ti Kaeafas. Kaeafas in pris asori anan. Nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel hənəusəsɪmwɪn raka irəha me ia nimwə səvənhi. ⁵⁸ Pita rakurirə ia Iesu, mamavən isipwɪn tukwe meste nari fwe nɪkare nimwə səvəi pris asori anan. Nənə muvnmwə, məkure irəha iotukwininari me, mə trətəni mə tukəfo irə ia Iesu. ⁵⁹ Nənə pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kamhətui nərmama nepwɪn mə tuheikuə, mhəni irapw nəri ərəha riti sə Iesu rɪno uə rɪməni. Nəmə asori me hokeikei mə tuhəregi pwəh housi əpune in tukwe. ⁶⁰ Nəri auər a mə nərmama həpɪk həskəmter mamheikuə ia nəfe hənətəni Iesu rɪno uə həməregi in rɪməni, mətə nəmə asori me həpkətə mhə nari riti. Mətə irəha kamhəmwur mamhəuvən meste iərmama kəru krouvehe, ⁶¹ *rouni mə, “Iəmə i rɪməni iamɪnhi irə mə, ‘Iou iakukurən nourahaien nimwə səvəi Kumwesən, marə muvrhəkɪn mwi ia nəpɪn kahar.’ ”

⁶² Nənə pris asori anan rərer, mɪni pen ti Iesu i mə, “Nəgkiariien riti riwən tikini? Rəfo ia nəgkiariien nəha irau krouni rauuəsi ik irə?”

⁶³ *Mətə Iesu rəpnəpen. Nənə pris asori anan rɪni pen tukwe in mə, “Iakəres pehe ik i ia nəghi Kumwesən sə ramɪru. Ni pehe ro tukumaha i. Ik Kristo, Tini Kumwesən, uə rekəm?”

* **26:61:** Jon 2:19-21 * **26:63:** Aes 53:7, Mat 27:12

64 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ik ikini, mətə iakani pehe tukumiaha i mə nəha təkwtəkwwuni mine mamevən tihətoni iou, Iəməti Iərmama, takaməkure ia nıkare Kumwesən mwətuk sə in nıskaiien səvənhi rasori. Tihətoni mwi iou takauvehe ia nəpuə me ia nımagouagou.”

65 *Nənə nəpın pris asori anan riregi, reitehi tinari səvənhi, mini mə, “Kitaha tsətui iərmama riti mwi tro pui iəmə i ti nəfe? Kimiaha hiəuvəregi raka mə in rini ərəha Kumwesən. 66 *Nətərigien səkimiaha mə tsəfo irə?” Miregi irəha həni mə, “In traməkeikei memhə.”

67 *Nənə hərgəvəsi pen nənimen, mamhəuəsi in. Nəpwın həpwı in, 68 mamhəni mə, “Mə ik Kristo pərhiən, ni pehe ro tukumaha i nəgkariien sə ruku pen ti Nənimwın mə sin ruəsi ik!”

Pita rini mə in rireirei Iesu

69 Ia nəpın nəha Pita fwe inhəripw ia nıkare nimwə səvəi pris asori anan. Nənə pran riti sə ramo tukwini nari m pris asori anan ruvehe ipaka tukwe, mini mə, “Ik mwi ikinamavən pəri kimirau Iesu iəmə Kalili.”

70 Mətə ia nəmrınraha pam Pita rini mə, “Rekəm. Iou iakreirei nəfe i ikamini.”

71 Pita rəpwəh nıkare nimwə nəha mier mevən ipaka ti təpinhə asori riti sə nərmama kamhəuvnimwə pehe irə. Nənə pran riti mwi sə ramo tukwini nari rətə in, mini pen ti nərmama səməme kamhərer ia kwopun nəha mə, “Iəmə i rinamavən pəri irau Iesu iəmə Nasaret.”

* **26:64:** Sam 110:1, Dan 7:13, Mat 24:30 * **26:65:** Wok Me 14:14, Mat 9:3, Jon 10:33 * **26:66:** Lev 24:16, Jon 19:7 * **26:67:** Aes 50:6, 53:5

⁷² Miregi Pita rini mwi mæ, “Rekæm. Iakani pehe tukw ik i kwæsuahi anan mæ iou iakreirei iæmæ næha ikani.”

⁷³ Næpîn ouihi a rukurau, nænæ nærmama sëmæme kamhærer ia kwopun næha hæuvehe, mhæni pen ti Pita i mæ, “Nipærhienien. Ik riti ia niræha ti næri næ mæ ik iæmæ Kalili.”

⁷⁴ Miregi Pita rini mæ, “Mæ iakameikuæ pwæh Kumwesæn rærpwîn noien æræha sæiou. Iakani pehe tukumiaha i kwæsuahi anan mæ iou iakreirei iæmæ næha kîmiaha hiamæni.”

Pita rini iamînhi iræ, nænæ tækwækwuni a ræiæ rakaka. ⁷⁵ *Nænæ Pita rerîn rirhi nægkariien sævæi Iesu. Rimæni mæ, “Kuriræ ræiæ rakaka, ik tikini m kahar mæ ikreirei iou.” Pita rerîn rirhi. Nænæ rier mevæn mirapi nasækien.

27

Jutas remhæ

¹ Ia næpnæpîn pris asori me mine næmæ asori me sævæi nækur Isrel iræha pam hærai sun mæ tuhousi æpune Iesu. ² Iræha hæiri in, mhæuvæn, mhæmri pen in ia rægi Pælat. Pælat næha in iæmæ Rom sæ ramærimænu ia kwopun næha.

³ *Næpîn Jutas iæmæ i sæ rimæuvei pen Iesu ia rægi nærmama sëmæme kamhæmwæki, in rætoni mæ iræha hæni mæ Iesu tramækeikei memhæ, in rærari ia nætærigien sævænhi, muvehi silin me næha kîno ia silva iræha pam toti, muvehi muvehe, muvei pen m pris asori me mine næmæ asori me sævæi nækur Isrel, ⁴ mini mæ, “Iakîno noien æræha i, muvei

* **26:75:** Mat 26:34 * **27:3:** Mat 26:14-15

pehe iærmama sə in ratukwatukw a ia rəgimiahā mā tihousi əpune in.”

Miregi irəha həni mə, “Rəfo ikuvehe masək tegin kīmaha? Səim atukw a nə noien.”

⁵ Nənə Jutas rərarki irapw silin me kīno ia silva fwe ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən, nənə mier mevən, mīrukwi utə atukw a in ia kwənəkwus.

⁶ Mətə pris asori me həuvehi silin me nəha kīno ia silva, mhəni mə, “Ripkatukwatukw mhə ia Loa səkītaha mə kītaha tsousəsīmwin mane i irəha mane səvəi nimwəfwaki tī nəri nə mə mane i kuvei pen mə tukuvehi nəmri iærmama i mə tukousi əpune.”

⁷ Ro iamīnhi irə irəha hərai sun mhəuvehi mane nəha, mhəuvehi nəmri tīprənə riti. Fwe kupwən kani tīprənə nəha mə Tīprənə sə kamo tekinari me irə. Irəha həuvehi nəmri tīprənə nəha mə tukinimwi nərmama pwispwis me ikin.

⁸ Ro pen ipwet mīne kamsegi pen ihī nəghi tīprənə nəha mə Tīprənə sə netə rinaiu ikin. ⁹ *Ia nəpīn nəha nəgkiariien səvəi Profet Jeremaea ruvəuvehe muvəukuə. In rīməni mə,

“Irəha həuvehi silin me kīno ia silva irəha pam toti.

In nə mane sə nəkur Isrel me nepwin həni mə tuhəuvei pen tī nuvehien nəmri iærmama nəha.

¹⁰ Irəha həuvei pen mane nəha mhəuvehi nəmri tīprənə sə kamo tekinari me irə rəmwhen ia Iərimənu rīni pehe tukw iou i mə tako.”

Iesu rərer ia nəmri Paelat

¹¹ Nəpīn Iesu ramərer ia nəmri Paelat, Paelat rəres pen in mə, “Ik kig səvəi nəkur Isrel?”

* 27:9: Sek 11:12-13

Miregi Iesu rini mæ, “Ik ikani.”

12 *Ia næþin næha pris asori me mine næmæ asori me sævæi nækur Isrel hæskæmter, mamhæni æræha Iesu, mætæ Iesu ræpwæh niniiien nægkiariien riti ti niræha i. 13 Ro pen Paelat rini pen tukwe in mæ, “Ræfo ikamæpnæpen? Ipkregi mhæ nægkiariien me ripik næha kamhæni æræha ik iræ?” 14 *Mætæ Iesu ripkini mhæ nægkiariien riti tukwe in, mipkærpwîn mhæ nægkiariien riti sæ iræha kamhæni. Nænæ Paelat rætoni mærkæri asori nari iræ.

Paelat ræseni pen Iesu ia rægi naruağan me mæ tuhousi æpune

15 Ia nuk me pam næþin kamo næveginien asori næha Pasova iræ, iæmæ Rom sæ ramærimænu ia kwopun næha rukuræn nuvehi rakaien iærmama riti ia kalapus sæ nækur Isrel hæmæres i, nænæ mæseni in rier mamevæn. 16 Ia næþin næha iærmama riti fwe ia nækwai kalapus nærmama pam hæukuræn in næghin næ Parapas. 17 Ro iamînhi iræ næþin nærmama housæsimwîn iræha me, Paelat rini pen ti niræha i mæ, “Kimiaha hiokeikei mæ takæseni sin rier ia kalapus mamevæn, Parapas uæ Iesu sæ kani mæ Kristo?” 18 *Paelat ræres pen iræha iamînhi iræ ti næri næ mæ in rukuræn mæ næmæ asori me sævæi nækur Isrel hæmæuvei pen Iesu ia rægin ti næmwækiien sævænraha.

19 Nari riti mwi, næþin in ramækure ia kwopun sæ ramækiri nægkiariien ikin, pran sævænhi rærhi pen nægkiariien riti revæn tukwe mîni mæ, “Tikæpwæh noien nari riti ia iæmæ atukwatukw næha. Ia

* 27:12: Aes 53:7, Mat 26:63 * 27:14: Jon 19:9 * 27:18: Jon 11:47-48, Jon 12:19

nəpɪn rɪran pehe ipwet iakəməkrəha irə. Nənə təkwtəkɥuni iakregi rərəha tukwe.”

²⁰ Mətə pris asori me mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel kəmhəkeikei m nərmama mə tuhəres Paelat i mə trəsəni Parapas rier ia kalapus mamevən, mətə trousi əpune Iesu.

²¹ Nənə Paelat rəres pen mwi irəha i mə, “Iəmənmi i sə pəku kɪmiaha hiokeikei mə takəsəni rier ia kalapus mamevən?”

Miregi irəha həni mə, “Parapas.”

²² Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “Ro iamɪnhi irə takəfo ia Iesu sə kani mə Kristo?”

Miregi irəha pam həni mə, “Pwəh hərui tərini pen in ia nei kamarkuau.”

²³ Miregi Paelat rini mə, “Ti nəfe? Nəfe nəha nərəhəien in rino?”

Mətə irəha həni asori mwi mə, “Pwəh hərui tərini pen in ia nei kamarkuau.”

²⁴ *Nəpɪn Paelat rətoni mə ko rɪpko mhə rerɪnraha rəpwuən, mətə hənamo nurɪgrɪgɪen asori, in ruvehi nui, maikuas ia rəgɪn mi ia nəmrɪnraha pam, mɪni mə, “Iou iakiwən ia nemhəien səvəi iəmə i. Niten riwən ia nirak. Ramarə a ia kɪmiaha.”

²⁵ *Miregi nərmama me pam həni mə, “Pwəh niten rəmək pehe a ia kɪmiaha mine nəkwərɥakwərɥa me səkɪmaha.”

²⁶ Nənə Paelat ro nəkwənraha, məsəni Parapas rier ia kalapus mamevən, mətə rini nəkwən mə tukərɪsi Iesu. Nəpɪn naruagən me səvənhi hərɪsi pam in, Paelat ruvei pen in ia rəgɪnraha mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuau.

* **27:24:** Dut 21:6-9, Mat 27:4 * **27:25:** Mat 23:35, Wok Me 5:28

Naruagən me haris əkenhin ia Iesu

27 Naruagən me səvəi Paelat həiri Iesu mhəuvnimwə ia nimwə asori səvəi Paelat nəghin nə Praetorium. Irəha həkwein irəha me nepwin ia kusen səvənraha həuvehe mhousəsımwin irəha me ipaka ti Iesu, 28 *mhəuvehi raka karkahu səvənhi, mharkahu pen karkahu əruerəv min rəmwhen ia karkahu səvəi kig. 29 Həuvehi rəhi, mhəuvnhi kəfəfau səvəi kig irə, mhəfəfau pen ia kənkəpwə, mhəuvei pen mwi rigi nei riti ia rəgin mwatuk rəmwhen ia nəri sə kig rauvehi rahatən pen nasoriien səvəi kig. Hənımwi nukurhunraha ia nənimen, mamharis əkenhin irə, mamhəni mə, “Ik kig səvəi nəkur Isrel kimaha iahəsiai ik!” 30 *Irəha hərgəvəsi in, mhəuvehi raka rigi nei nəha ia rəgin, mhousi kənkəpwə irə. 31 Nəpin hənaris əkenhin raka irə, həuvehi raka karkahu əruerəv nə mharkahu pen tınari ihi səvənhi, mhəiri in mhəuvən mə tuhərui tərini pen ia nei kamarkuau.

Naruagən me hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau

32 Nəpin naruagən me nəha hənaməier, hətoni iəmə Saerin riti nəghin nə Saemon. Irəha həkeikei min mə trəvrani nei kamarkuau səvəi Iesu. 33 Irəha həuvən ia kwopun riti nəghin nə Kolkota (nıpwrari nahag nəha kwopun səvəi kerhə ia iərmama). Ia kwopun nəha irəha 34 *həuvei pen waen m Iesu mə trənımwi. Kəvti pen nımwai nari riti rəfiə trasitu muəsi nəmisəien. Mətə nəpin Iesu rəpwasi əghan, rəpwəh nokeikeien mə trənımwi.

* 27:28: Luk 23:11 * 27:30: Aes 50:6 * 27:34: Sam 69:21

35 *Nəpɪn irəha hərui tərini pen raka in ia nei kamarkuau, həuai kirkiri tɪnari me səvənhi, mhəuini nari riti sə trahatən pen mə sin truvehi nəfe tɪnari səvənhi. 36 Nənə həkure ia kwopun nəha, mamhətui tukwe. 37 Ia kənkəpwə irənhə irə irəha hərui pen nəkukuə riti kɪmərαι mə Iesu tremhə tɪ nəfe. Rini mə: *Iesu I Kig Səvai Nəkur Isrel*

38 *Ia nəpɪn nəha həuvehi rakres mi kəru, mhərui tərini pen mwi irau ia nei kamarkuau, riti ia nɪkare Iesu mwatuk, riti ia nɪkaren mour.

39 *Nənə nərmama səməme kamhəukurau ia suatuk kamhounouini kənkəpwənraha me, mamhəni ərəha Iesu, 40 *mamhəni mə, “Ik nə iəmə ikiməni mə tikouraha nɪmwə səvəi Kumwesən marə muvrhəkin mwi ia nəpɪn kahar. Itə, uvehimɪru ik! Trini mɪnuə ik Tini Kumwesən pərhiən, araka ia nei kamarkuau meiwaiu pehe.”

41 Ia noien a mwi nəha pris asori me mɪne nahatən me səvəi Loa mɪne nəmə asori me səvəi nəkur Isrel haris əkenhɪn irə, mamhəni mə, 42 * “In rɪməuvehimɪru raka nərmama həpɪk, mətə ko rɪpkuvehimɪru atukw mhə in. Mə in kig səvəi nəkur Isrel pərhiən, ramasan mə raraka ia nei kamarkuau meiwaiu pehe, pwəh kitaha sətɔni mhəni nɪpərhiənien irə. 43 *Iəmə i rahatətə ia Kumwesən mɪni mə in Tini Kumwesən. Pwəh sətɔni ro mə Kumwesən rerɪn ragien tukwe truvehimɪru in təkwtəkɪwuni.” 44 Iərmama mi nəha sə krauakres kɪnərui tərini pen irau ia nei kamarkuau irəhar Iesu, irau mwi krauni ərəha in

* 27:35: Sam 22:18 * 27:38: Aes 53:12 * 27:39: Sam 22:7,

Sam 109:25 * 27:40: Mat 26:61, Jon 2:19 * 27:42: Jon 11:50

* 27:43: Sam 22:8

rəmwhen nepwɪn həməni.

Iesu remhə

⁴⁵ Ia kurkwai nəpɪn ia ran nəpɪtəvɪen ruvehe mousəman kwopun me pam ia tənə nəha meste aoa kahar rukurau. ⁴⁶ *Nənə rarɪpwi tri klok ia nəruarəv Iesu rəkweɪn əpwəmwiːs, mɪni mɪnuə, “Eloi, Eloi, lama sapaktani?” Nɪpwrai nəgkiariien nəha in i mə “Kumwesən səiου, Kumwesən səiου, rəfo ikap raka ia nirak iamɪnhi?”

⁴⁷ Nərmama me nepwɪn səməme kamhərer mamhəspau ia Iesu hərəgi nəgkiariien nəha, mhəni mə, “Iəmə i raməkweɪn Profet Elaeja.”

⁴⁸ *Nənə təkwtəkwi a riti ia nirəha raiu muvehi nɪpəri koton, meitesi ia waen sə rəfiə, mɪpiri pen ia nusvenhi rəgi nei riti, muvehi pen mə Iesu trənɪmwi. ⁴⁹ Mətə in me nepwɪn həni mə, “Pəpɪm ro pwəh sətoni mə Profet Elaeja truvehe muvehimɪru iəmə i uə rekəm.”

⁵⁰ Nənə Iesu rəkweɪn əpwəmwiːs mwi, məseni pen nɪmɪruɪen səvənhi, memhə.

⁵¹ *Təkwtəkwi a mwi tɪnari sə rəgher tukuahag kwopun ikinan anan fwe ia nəkwai nɪmwə səvəi Kumwesən reitehi nɪpərɪn kəru fwe irənhə meste nari fwe inhərɪpw. Nənə tɪprənə rikiu, meitehi kəruətərei me. ⁵² Nɪpəgi kəruətərei me nepwɪn sə kɪnərkwafə nɪpwrai nərmama ikɪn həuvehe mhəkwaɡ, nənə Kumwesən ro nərmama me səvənhi həpɪk hətui mwi ia nemhəien səvənraha. ⁵³ Kurirə irə nəpɪn Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi irəha həier irapw ia nɪpəgi

* **27:46:** Sam 22:1 * **27:48:** Sam 69:21 * **27:51:** Eks 26:31-33, Hip 10:19-20

kəruətərei me səvənraha, mhəuvən ia taon ikinan nə Jerusalem, nərmama həpik hətoni irəha.

⁵⁴ Iaruagən riti nəha in rasori ia naruagən me irəha pam hantret. In mine naruagən me nepwɪn səvənhi kamhətui ti Iesu. Nəpɪn irəha hətoni nɪmwɪnmwien nəha mine narimnari me nəha sə həməier pehe, həhekir asori, mhəni mə, “Nɪpərhiēnien iəmə i in Tɪni Kumwesən.”

⁵⁵ *Nənə nɪpran me həpik ia kwopun nəha kamhərer isipwɪn kwopti ti Iesu mamhəspau irə. Nɪpran me nəha həməier ia tənə Kalili, mamhəkurirə ia Iesu, mamhasitu irə. ⁵⁶ *Meri Maktala, mine Meri mama səvəi Jemes mine Josef, mine mama səvəi tɪni Sepeti mi kamharərer irəha minraha.

Josef rərkwafə nɪpwrai Iesu

⁵⁷ Iəmə Aramatia riti nəha ikin nəghɪn nə Josef. Nautə səvənhi rasori. In mwi iərmama riti səvəi Iesu. Ia nəruarəv ⁵⁸ *revən ti Paelat, məres pen mə ko Paelat rəsəni in ruvehi nɪpwrai Iesu. Ro pen Paelat rɪni nəkwən mə tukuvehi pen min. ⁵⁹ Josef revən muvehi nɪpwrai Iesu, muvegi ia tɪnari əmher riti kɪno ia linen, ⁶⁰ *nənə məmri pen ia nɪpəgi kəruətərei riti səvənhi sə in rɪnərai ərori raka. Nəpɪn rɪnəmri raka, rəsəkwwəsəkwwu kəruətərei asori riti mərəpinhə pen kwəruə irə, nənə mamevən. ⁶¹ Meri Maktala, mine Meri mama səvəi Jemes mine Josef krauəkure fwe ikin, rouəti pen nɪpəgi kəruətərei nəha kɪnərkwafə nɪpwrai Iesu ikin.

* **27:55:** Luk 8:2-3 * **27:56:** Mat 20:20 * **27:58:** Dut 21:22-23

* **27:60:** Aes 53:9

Naruagən me nepwın həsisəg əknekin nıpəgi kəruətərei

⁶² Kini rakwakwi irə, nəpın kaməpnəpenə irə ti Sapat, pris asori me mine Farisi me həuvən mhousəsimwın irəha me ia nəmri Paelat, ⁶³ *həni pen tukwe in mə, “İəmə asori. Rerimaha ramrhi nəgkiariien riti səvəi iəmə nəha rameikuə. Nəpın ramıru ihi, rıməni mə nəpın kahar trukurau nənə in trətui mwi ia nemhəien səvənhi. ⁶⁴ Ro iamınhi irə tikərhi pen nərmama me nepwın səim pwəh həuvən mhəsisəg əknekin ia nıpəg sə kinərkwafə nıpwrən ikın meste nəpın kahar haruvehe mharukurau. Rərəha nərmama me səvənhi həuvən, mhakres nıpwrən, mhəni pen ti nərmama mə in rınətui mwi ia nemhəien səvənhi. Tuko ro iamınhi irə neikuəien nəha səvənraha trərəha məpi raka sə fwe kupwən.”

⁶⁵ Miregi Paelat rini pen ti nirəha i mə, “İakəsəni naruagən me nepwın səiou. Tiho mhəiri irəha mhəuvən mhəsisəg əknekin ia nıpəgi kəruətərei nəha.” ⁶⁶ *Ro pen irəha həuvən mhəmri pen nari riti ia kəruətərei sə ramərer tukuahag ia nıpəg nəha mə iərmama riti rıkiu irə irəha tuhətoni mhəukurən. Nənə naruagən me nepwın kamhərer tukuahag tukwe.

28

Iesu rətui mwi ia nəmhien səvənhi

¹ Nəpın Sapat ruvəukurau, ipaka rınamran ia Sante, Meri Maktala mine Meri mama səvəi Jemes krouevən mə trouətə nıpəgi kəruətərei kınəmri pen nıpwrəi Iesu irə.

* **27:63:** Mat 12:40, 16:21, Jon 2:19-21 * **27:66:** Dan 6:17

² Nənə təkwtəkwuni a irə, nīmwnīmwiēn asori rikiu, ti nəri nə mə agelo riti səvəi lərimənu rier ia neiai meiwaiu pehe, məsəkwu raka kəruətərei nəha kinəsisəg pen ia nīpəg, nənə məkure utə irə. ³ *Nīpwran ramser rəmwhen ia nouapiriēn. Tinari səvənhi rəpsan anan. ⁴ Nəpīn naruağən me nəha səməme kəmhərer tukuahag ti nīpəg hətoni agelo nəha, həhekīr mhətəmnīmwin, həuvehe mhəmwhen ia nərmama həuvamhə.

⁵ Mətə agelo nəha rini pen ti prən mi nəha mə, “Rouəpwəh nehekiriēn. Iakukurən mə irouətui Iesu sə kinəruī tərini pen ia nei kamarkuauī.

⁶ *In riwən i. In rinətui mwī ia nemhəien səvənhi rəmwhen mə in riməni. Rouvehe, rouətə kwopun nīpwran rinamapri ikin, ⁷ *nənə rouevən akwauakw rouni pen ti nərmama me səvənhi mə in rinətui mwī ia nemhəien səvənhi, nənə təkwtəkwuni in rakupwən ia kimiaha mamevən ia tənə Kalili. Kimiaha tihətoni in fwe ikin. Irouregi iakuvəni raka narimnari me i tukumirau i.”

⁸ Nənə irau krouəpwəh akwauakw nīpəg, rouhekīr, mətə rerinrau ragien pīk mwī. Krouaiu, rouevən mə trouni nəri nəha ti nərmama me səvəi Iesu. ⁹ Nənə təkwtəkwuni a Iesu rier irapw ti nirau, mīni mə, “Ramasan tukumirau!” Nənə irau krouvehe tukwe, rounīmwi nukurhunrau ia nənimen, rouəkwtəmhiri nisun mi, rousiai in. ¹⁰ *Nənə Iesu rini pen ti nirau i mə, “Rouəpwəh nehekiriēn, rouevən, rouni pen ti piak me mə irəha tuhəvən fwe tənə Kalili. Ia kwopun nəha irəha tuhətə iou.”

* **28:3:** Mat 17:2, Wok Me 1:10 * **28:6:** Mat 12:40, 16:21

* **28:7:** Mat 26:32 * **28:10:** Hip 2:11

Nægkiariien sàvài naruagàn me

¹¹ Nəpɪn irau krouərəig, təkwtəkwni a mwi, naruagàn me nepwɪn səməme hənəmərər tukuahag nɪpəg həuvən fwe taon, nənə mhəni pen narimnari me nəha ti pris asori me. ¹² Nənə pris asori me hoeite nəmə asori me səvài nəkur Isrel mamhərai sun irəha mɪnrəha. Nənə nəpɪn həuvərai sun raka, həuvei pen mane asori m naruagàn me nəha, ¹³ *mhəni mə, “Kɪmiaha tihəni irapw ti nərmama me mə nəpɪn kɪmiaha hiamapri ia nəpɪn nərmama me səvài Iesu həuvehe mhakres nɪpwrən. ¹⁴ Nənə trɪni mɪnuə Paelat rɪregi nəgkiariien nəha, kɪmaha tahəgkiari min mə in trəp wəh nourahaien kɪmiaha.” ¹⁵ Ro iamɪnhi irə naruagàn me həuvehi mane, mhəuvən, mho nəfe pris asori me həməni pen ti nɪrəha i. Nənə nəgkiariien nəha ruviris ia tənə Isrel. Kamɪni ihi ipwet mɪne.

Nægkiariien sampam Iesu ruvei pen m nərmama me səvənhɪ

¹⁶ *Ia nəpɪn nəha nərmama me səvài Iesu irəha pam eleven həuvən fwe tənə Kalili ia təkuaer riti sə Iesu rɪməni pen ti nɪrəha i kupwən. ¹⁷ Nəpɪn irəha hətoni in, hənɪmwi nukurhunrəha ia nənimen, mhəsiai in. Mətə nepwɪn həreirei amasan ia rerɪnrəha mə Iesu pərhiən i. ¹⁸ *Nənə Iesu ruvehe, mɪni pen ti nɪrəha i mə, “Kumwesən ruvei pehe nasoriien miou iakamərimənu ia narimnari me pam ia neiai mɪne tɪprənə. ¹⁹ *Ro

* **28:13:** Mat 27:64 * **28:16:** Mat 26:32, Mat 28:7,10 * **28:18:** Dan 7:14, Jon 13:3, Efes 1:20-22 * **28:19:** Mak 16:15-16, Wok Me 1:8, 8:16, 19:5, Rom 6:3, 1Kor 1:13, 10:2, Kal 3:27

pen kímiaha tihaməkeikei mhəuvən mhəvi nərmama ia tənəmtənə me pam pwəh irəha həuvehe mho nərmama me səiou ia nirəha. Kímiaha tihaməkeikei mho paptəes ia nirəha ia nəghi Tata mine Tini mine Nənimwın Ikinan, ²⁰ *mamhahatən irəha mə irəha tuhaməkeikei mho nəgkiariien me pam sə iakinahatən kímiaha irə. Nənə həregi ro nəri i. Iou takamarə rerin tukumiaha meste nəpın sampam.”

* **28:20:** Wok Me 18:20, Jon 14:23

Nəkukuə Ikinan
The New Testament in the Nafe (Kwamera) language
of Southeast Tanna, TAFEA Province, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Nafe blong Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Nafe de
Vanuatu.

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nafe (Nafe)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-06-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

26b0f540-c192-5878-be67-18ede9ab1416